

**DIARI DE BARCELONA (1987-1994)
El naufragi d'un diari nacional en català**

Autors:

Martí Benach, Francesc Ràfols i David Sànchez

Barcelona, maig del 1995

ÍNDIX

Presentació	pàgina 4
<u>I. EL BRUSI EN CATALÀ</u>	6
1. LA GESTACIÓ D'UN PROJECTE	7
L'Ajuntament entra en escena	9
La concessió al Grup Zeta	11
Una empresa amb tres socis	15
L'inici del compte enrera	17
2. JOSEP PERNAU I LA CONVIVÈNCIA	22
Tradició i modernitat	22
Resultats frustrants	26
Adéu als ajuts per la premsa a l'escola	31
Relleu a la direcció	33
3. ENRIC SOPENA O LA BEL·LIGERÀNCIA	35
El diari anti-CiU	37
Nous socis públics i privats	40
Un rotatiu en castellà?	42
Primers rumors de tancament	44
4. EL DIARI LOCAL	47
Objectiu prioritari: reduir despeses	47
La confirmació de Jaume Boix	49
La televisió privada i la marxa de Zeta	51
Apareix la nova fórmula	54
<u>II. EL CONTROL DE L'ONCE</u>	59
1. GARANTIES DE CONTINUITAT	60
Un nou home fort a l'empresa	60
Modificacions al "paper de la ciutat"	66
L'enfrontament Boix-Ferrer	68
2. LA RETIRADA D'INICIATIVES	74
Carles Revés assumeix la direcció	74
Reconversió tecnològica	82
Canvia tot menys el nom	86

3. CAMPANYA CONTRA L'ONCE I DURÁN	91
Assetjats per la premsa	91
La lliçó d' <i>El Independent</i>	97
4. LA VENDA DEL DIARI	100
A la recerca d'un comprador	100
El pre-acord amb Folchi	104
El Grup 16 i l'operació amb els Dalmau	108
Més de 3.000 milions en pèrdues	113
III. L'EXPERIMENT DALMAU	116
1. ELS NOUS EMPRESARIS	117
Acords en temps olímpics	117
Els germans Dalmau	122
La continuïtat	129
Una herència insospitada	133
2. L'ADÉU AL <i>BRUSI</i>	137
La gènesi de <i>Nou Diari</i>	137
Bicentenari anònim	142
El document de la discòrdia	145
Últims preparatius	150
3. LA SORTIDA DE <i>NOU DIARI</i>	156
Canvi a l'abril	156
Tres mesos i prou	161
4. LA CRISI FINAL	168
El repte de Llongueras	168
Renúncia i tancament	175
IV. EL PANORAMA DE LA PREMSA EN CATALÀ	182
El cas del <i>Diari de Barcelona</i>	183
Situació actual de la premsa diària	193
Perspectives de futur	200
V. PRESENT I FUTUR: 58 OPINIONS	214
Bibliografia	279

PRESENTACIÓ

Al llarg de la seva història, el *Diari de Barcelona* ha tingut una trajectòria singular. Ja en el moment de néixer, l'1 d'octubre de 1792, es convertia en el degà de la premsa continental i en el segon d'Europa, després de l'anglès *The Times* (1785). Amb els corresponents altibaixos, i amb alguns eclipsis obligats, el diari passaria per múltiples i curioses etapes ideològiques, des de la tradicional, monàrquica i conservadora – àmplia i constant– fins a l'afrancesada, la catalanista, la ultradretana i l'autogestionària. Conegut popularment com el *Brusi* –cognom de la família que l'editaria a partir de 1814–, el diari sempre s'havia publicat en castellà, tret de dues excepcions: durant l'ocupació napoleònica, com a *Diari de Barcelona i del Govern de Catalunya*, va editar-se a doble columna en català i francès; i en plena Guerra Civil, incautat per Estat Català, va ser imprès en català durant un any (1936-1937), amb el subtítol de *portaveu d'Estat Català*. En tots dos casos, es devia a circumstàncies anormals, fruit de situacions de violència.

El 1987, en canvi, el diari ressorgirà catalanitzat per voluntat pròpia dels seus promotors. Aquell any, precisament, marcaria l'inici de l'etapa més recent del *Brusi*, un període que despertarà grans expectatives (a punt de complir el bicentenari, el diari sortia per primer cop íntegrament en català). Impulsat per l'Ajuntament de Barcelona i dues empreses sòlides (el Grup Zeta i

l'ONCE), el diari reapareix amb il·lusió i entusiasme, però aviat topa amb més dificultats de les previstes. *Diari de Barcelona (1987-1994), el naufragi d'un diari nacional en català* és la crònica periodística d'aquest període, set anys d'un diari que reneix famós el 1987 i morirà oblidat el 1994. La seva serà una etapa intensa, d'optimisme i vicissituds, que arrenca amb unanimitat, i que aviat patirà les conseqüències d'una contínua inestabilitat.

El present treball es proposa descriure i analitzar un període històric que s'inicia tres anys després de l'etapa autogestionària del *Brusi* i que finalitza amb la reconversió del *Diari de Barcelona* en *Nou Diari*, una aventura empresarial que l'abocarà al tancament definitiu. Durant aquests anys, el diari aspirava a consolidar-se com el segon mitjà d'àmbit nacional, al costat de l'*Avui*. El seu fracàs particular tornaria a deixar Catalunya amb un sol diari d'aquestes característiques, i evidenciarà de nou la precària situació de la premsa en català. En aquest sentit, el treball no ha volgut passar per alt l'ocasió de reflexionar sobre aquesta problemàtica. Així cal entendre que al final, amb el propòsit d'estimular el debat, s'hagi inclòs un capítol i una enquesta dedicades al panorama actual i futur de la premsa en català.

I. EL *BRUSI* EN CATALÀ

1. LA GESTACIÓ D'UN PROJECTE

Després d'un període de silenci forçós, el *Diari de Barcelona* va sortir de nou al carrer el 14 de març de 1987. Amb la reaparició del vell *Brusi*, ara publicat totalment en català, Barcelona i Catalunya recuperaven una capçalera històrica. Tres anys abans, el degà de la premsa continental, nascut el 1792, havia sucumbit a la seva darrera crisi. Abandonat a primers del 1980 per l'empresari Josep Maria Santacreu, l'aleshores *Diario de Barcelona* passaria per una intensa i voluntariosa etapa autogestionària (1980-1984), però tot i els esforços dels treballadors, no havia pogut superar la insostenible situació econòmica que arrossegava. El seu últim número apareixia publicat el 22 de març de 1984.

En el moment de tancar, el *Brusi* estava en mans de la societat anònima laboral Publiagraf, propietària de la capçalera, l'arxiu i la maquinària del diari. Publiagraf posseïa un patrimoni certament excepcional: la segona capçalera més antiga d'Europa, després de *The Times* (1785), i l'arxiu més valuós de la premsa barcelonina. Aquest semblava el motiu d'una situació paradoxal: des del fatídic 22 de març sorgirien constants rumors, dispars i insistents, sobre l'interès de diversos grups i institucions en adquirir el diari. L'herència històrica del *Brusi* i la proximitat del seu bicentenari alimentaven les expectatives d'un possible relançament. I Publiagraf, convençuda que l'única alternativa viable passava per la

privatització, decidiria sondejar i negociar possibles ofertes. El protagonisme inicial dels contactes recau en Santiago Vilanova, l'últim director del *Brusi*.

Tan sols dos mesos després, la premsa barcelonina es feia ressò de la imminent reaparició del diari, en català, a càrrec d'un grup empresarial vinculat a Convergència i Unió (CiU). El projecte, que confirmava Vilanova com a director, l'encapçalaven Xavier Renau, ex-president del consell d'administració de l'*Avui*, i dues persones molt pròximes a CiU. Vilanova, per ampliar el ventall ideològic, pretenia incorporar-hi sectors polítics d'esquerres –nacionalistes del Partit dels Socialistes (PSC) i gent vinculada al Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC)– i personalitats del món cultural.

Simultàniament, la premsa insistia en una altra oferta formulada temps enrera per Josep Maria Baygual, ex-gerent d'*El Correo Catalán* i del mateix *Brusi*. Algunes fonts identificaven Baygual com a intermediari d'un grup empresarial proper a Alianza Popular; i d'altres, com a representant de l'ex-alcalde de Barcelona Josep Maria Socías –amic personal seu–, i a través d'ell, de capital pròxim al PSC. Finalment, les negociacions amb uns i altres no fructificarien, i l'expectativa d'un relleu immediat quedaria definitivament truncada.

L'AJUNTAMENT ENTRA EN ESCENA

Els intents fallits per trobar una empresa solvent indueixen Publiagraf a reprendre amb l'Ajuntament de Barcelona unes converses que ja havia mantingut en el passat per demanar ajut econòmic pel diari. Aleshores, Vilanova s'havia entrevistat amb l'alcalde Pasqual Maragall, com també ho havia fet amb el primer secretari del PSC, Raimon Obiols, i amb persones relacionades amb CiU i l'*Avui*. Aquest cop, els representants de Publiagraf seran uns altres, però Maragall també s'hi entrevistarà quan les negociacions estiguin més avançades. En principi, l'Ajuntament sembla decidit a evitar la desaparició definitiva del *Brusi*, i sobretot, de l'arxiu històric i l'hemeroteca, que apleguen un material de gran valor –la col·lecció completa del rotatiu, la de tres diaris més desapareguts després de la Guerra Civil (*El día gráfico*, *Renovación* i *La noche*), i desenes de milers de retalls periodístics, fotografies i documents diversos.

Les converses Publiagraf-Ajuntament arriben a bon port: el consistori comprarà l'arxiu i la capçalera de *Diario de Barcelona* entre novembre de 1984 i gener de 1985 per 23 milions de pessetes. Abans de formalitzar-se la compra-venda, el 12 de novembre se signa un primer pre-acord sobre l'arxiu, pel qual l'Ajuntament es compromet a pagar nou milions i mig. Prèviament, i per encàrrec de Maragall, el seu valor havia estat peritat per Jaume Sobrequés, director de l'Arxiu d'Història de la

Ciutat. L'adquisició global es materialitzarà documentalment el 25 de gener de 1985. D'acord amb el contracte, l'Ajuntament s'obliga a realitzar en el termini d'un any una oferta pública per atorgar la concessió de la capçalera a alguna empresa interessada, amb un criteri de preferència per les societats laborals catalanes.

Des d'aleshores, el desig i la voluntat ferma de relançar l'històric diari, patrimoni únic de Barcelona, no admetrà marxar enrera. El projecte d'impulsar de nou un rotatiu de prestigi i al servei de la ciutat aniria quallant progressivament en les més altes instàncies municipals. Pasqual Maragall, que l'endemà mateix de la compra-venda visita l'arxiu, serà el primer a entusiasmar-se amb la idea. Mesos després, l'alcalde encarrega a Socías un estudi de viabilitat sobre el relançament del *Brusi*. Maragall, que viuria molt de prop tot el procés, arribarà a implicar-s'hi personalment. En àmbits municipals, més que d'inspiració socialista, el projecte es qualificarà sovint com a "intrínsecament maragallià". En endavant, l'alcalde plasmaria els seus plantejaments sobre el futur diari en el decàleg següent:

1. Catalanista i laic.
2. Exponent de la vida de Barcelona i dels seus projectes econòmics, urbanístics i culturals.
3. Culturalment progressista.
4. Defensor de la iniciativa privada i l'economia mixta, contra els monopolis i les desigualtats excessives.

5. Respectuós de les institucions, sense admetre pressions.
6. Contrari al periodisme *groc* i al desprestigi de la política.
7. Separació Església/ Política.
8. Contrari a l'intervencionisme (estatal o autonòmic).
9. Prioritat als temes educatius, universitaris i altres que afecten a la joventut.
10. Diari minoritari però influent.

LA CONCESSIÓ AL GRUP ZETA

A l'octubre de 1985, l'Ajuntament traspasa a l'empresa municipal Iniciatives SA –recentment creada– els tràmits per adjudicar l'explotació del *Brusi*. Iniciatives s'ocuparà de realitzar estudis de mercat i informes de viabilitat empresarial abans de convocar el concurs corresponent. Maragall, contràriament a l'opinió d'algun dels seus assessors, ha decidit intervenir econòmicament en l'operació, i el traspàs a Iniciatives (promotora d'empreses mixtes a Barcelona) no fa més que confirmar aquesta tesi. En aquest context s'inicien els primers contactes amb el sector privat, i aviat es parlarà d'una possible inversió de 900 milions de pessetes, que es repartiria a parts iguals entre Iniciatives SA; diversos empresaris, entre ells Antonio Asensio, president del Grup Zeta; i petits accionistes, entre els qui hi hauria antics treballadors del diari.

La suposada operació no es produirà, però deixarà entreveure clarament els futurs accionistes del *Brusi*. A mitjans d'abril de 1986, el conseller delegat d'Iniciatives, Francesc Raventós, ratifica la voluntat municipal de convocar el concurs de forma imminent. En la presentació de projectes, segons Raventós, es primarà l'ús del català i només s'exigirà que els concursants siguin espanyols. Al concurs públic, convocat finalment el 22 d'abril, tan sols hi optaran dues empreses, pendents de constitució: Publicacions de Barcelona SA, representada per Francesc Matosas (Grup Zeta); i Barcelona 85 SA, encapçalada per Josep Maria Baygual, que diu actuar en nom d'un grup d'empresaris anònims.

L'oferta de Baygual, sensiblement inferior a la del Grup Zeta, preveia invertir 50 milions de pessetes i un diari escrit bàsicament en castellà. El català (com a màxim, un 20% de l'edició) s'utilitzaria en seccions com les de cultura o ciència, i es respectaria en el cas dels col·laboradors. Així mateix, el projecte contemplava la creació d'una Junta de Fundadors formada pels ex-alcaldes vius de Barcelona (Josep Maria Porcioles, Enric Masó, Josep Maria Socías i Narcís Serra), que s'encarregaria de vetllar per la independència del diari.

La proposta de Publicacions de Barcelona SA, que amb 600 milions d'inversió esdevindria la guanyadora, comptava amb el suport tecnològic i logístic del Grup Zeta (editor d'*El Periódico de Catalunya*), i preveia una edició íntegrament en català. Prèviament, Zeta havia valorat la possibilitat de publicar un diari bilingüe –

seguint el model del diari basc *Deia*—, però aviat la va rebutjar. “No érem partidaris de barrejar llengües, i vam optar per la innovació lingüística”, recorda Enrique Arias, l'aleshores director d'*El Periódico*.

La concessió dels drets d'explotació de les històriques capçaleres de *Diario de Barcelona* i *El Brusi* tindrà lloc el 16 de juliol de 1986, durant un ple municipal tenyit d'una certa polèmica. Seguint les recomanacions d'Iniciatives, el ple aprova l'adjudicació al Grup Zeta, però amb el vot contrari de CiU, que qüestionarà la solvència econòmica i la independència política de l'oferta vencedora. En una dura intervenció, el president del grup convergent, Ramon Trias Fargas, ressuscita la crítica virulent que ja havia exposat el dia que es va convocar el concurs. Trias, que llavors l'havia titllat de “perill per la democràcia”, insisteix de nou que el diari “és susceptible de ser influït políticament” (*El País*, 17-7-86).

Aquest cop, el president de CiU al consistori carregarà contra la Junta de Fundadors, proposta que Zeta havia recuperat i ampliat amb tres noms més: el periodista Tristán La Rosa, ex-director de *Diario de Barcelona* i ex-delegat de RTVE a Catalunya; l'ex-senador i cineasta Pere Portabella, i la historiadora Mercè Vilanova, professora de la Universitat de Barcelona. Trias Fargas tindria paraules per tots: La Rosa l'identifica com a “home de Calviño” (1); Portabella, de “membre del partit comunista”; i sobre Vilanova, afirma no saber qui és. Alhora, posa en dubte la representativitat dels ex-alcaldes Porcioles i Masó, i

desqualifica Socías i Serra per la seva militància o simpaties socialistes. Quant a la inversió econòmica, Trias Fargas afirmarà que “amb 600 milions no es pot muntar un diari”, i afegirà que la motivació de Zeta “és un dels misteris de la política que no em puc explicar”.

L'oposició frontal de Trias anunciava ja quina seria la futura actitud de CiU respecte del *Diari de Barcelona*. El diari, encara que fos en català, mai no comptaria amb el suport de la coalició convergent. D'entrada, la postura de CiU podia semblar contradictòria, atès el seu caràcter nacionalista, però tenia un rerafons lògic, ja que el *Brusi* competiria directament amb el diari *Avui* –vinculat a la pròpia coalició convergent. A pesar de la dialèctica de Trias, malgrat tot, la votació final es decidirà amb els vots a favor de PSC, PSUC i Coalició Popular. Des d'ara, Publicacions de Barcelona SA tindrà el dret d'editar el *Diari de Barcelona* per un període de 50 anys, a canvi d'una quantitat fixa de vuit milions de pessetes i d'una renda anual d'un milió durant els cinc primers anys –a partir del sisè, el cànon hauria de ser d'una pesseta per exemplar (amb un mínim garantit de 10 milions). El contracte d'arrendament, que obliga a la “independència i pluralitat informativa del diari”, estableix que el rotatiu s'haurà de publicar abans del 31 de gener de 1987.

Des del primer moment, la proposta guanyadora, que assegurava l'ús de part de la infraestructura del Grup Zeta (composició, impressió i distribució), parteix d'unes anàlisis més que optimistes. La nova empresa preveu tenir pèrdues de 150 i 99 milions de pessetes als dos

primers anys, i obtenir beneficis al tercer, a partir de tirades superiors als 40.000 exemplars diaris. De manera similar a l'estudi de mercat d'Iniciatives –que calculava un forat potencial de 30.000 lectors en català–, els estudis de Zeta preveien una difusió mitjana inicial de 30.718 exemplars, que augmentaria anualment en uns 5.000 fins arribar a 50.582 exemplars al cinquè any. Aquestes prediccions mai no s'arribarien a complir. El futur diari, com demostraran els controls oficials de difusió, no superarà en cap moment el llistó dels 15.000 exemplars.

UNA EMPRESA AMB TRES SOCIS

Publicacions de Barcelona SA queda constituïda el 15 de setembre de 1986 amb un capital inicial de 380 milions de pessetes. Els primers socis de l'empresa seran Ediciones Primera Plana SA (Grup Zeta) i l'Organització Nacional de Cecs Espanyols (ONCE). Iniciatives s'hi incorporarà el 4 de novembre subscriuint íntegrament una ampliació de 95 milions de pessetes. El capital social queda fixat en 475 milions, repartits entre Zeta (42%), ONCE (38%) i Iniciatives (20%). Si bé les aportacions respectives havien estat pactades amb anterioritat, el cert és que la següent ampliació de capital fins assolir els 600 milions –inversió assegurada en el concurs– no es formalitzarà fins al 15 de febrer de 1988, gairebé un any després que el diari surti al carrer.

De la composició accionarial se'n desprèn un consell d'administració amb tres personalitats destacades: Antonio Asensio, president del Grup Zeta; Miquel Durán, director general de l'ONCE, i Francesc Raventós, segon tinent d'alcalde barceloní i conseller delegat d'Iniciatives SA. Al novembre de 1986, el consell d'administració de Publicacions de Barcelona (per cert, registrada en castellà) es constitueix de la manera següent: president, Antonio Asensio (Zeta); secretari, Francesc Matosas (Z); i vocals, Ramon Serres (Z), Jordi Castany (Z) –conseller delegat–, Miquel Durán (ONCE), Antonio Vicente Mosquete (O), Blai Sanjosé (O), Francesc Raventós (Iniciatives), Celestí Alcaraz (I), i Josep Maria Socías (Junta de Fundadors).

Des del principi, el caràcter divers dels seus associats converteix Publicacions de Barcelona en una societat atípica. Si més no, els accionistes majoritaris semblen tenir interessos i motivacions diferents. Zeta, un dels grups periodístics més importants de l'Estat (editor d'*El Periódico*, *Interviú* i *Tiempo*, entre altres), hi aportarà la seva reconeguda experiència en l'àmbit editorial, mentre comença a abonar el terreny per introduir-se en el sector audiovisual. En aquest sentit, tot el projecte professional i periodístic del *Diari de Barcelona* seria desenvolupat pel grup d'Antonio Asensio.

L'ONCE, incorporada a finals de juliol al projecte a instàncies de l'Ajuntament, intervindrà exclusivament donant-hi suport financer. L'empresa dirigida per Durán estrena així la seva futura –i polèmica– política

d'inversions en empreses de comunicació. Amb tot, els responsables de l'ONCE sempre justificaran la seva participació al *Diari de Barcelona* com un "projecte social". Per Blai Sanjosé, el diari "havia de servir per contribuir a normalitzar el català i explicar la nostra tasca social". Miquel Durán insisteix sovint en el primer punt, però també recordarà que "se'ns havia promès un petit encartament en Braille o, si més no, una edició sonora del Diari" (*DdB*, 29-7-92).

Per la seva banda, Inicatives SA –que havia reeixit en l'objectiu inicial d'embarcar a dues empreses de contrastada solvència econòmica– rebaixaria paulatinament la participació accionarial al diari, tal com preveïen els seus propis estatuts. En el futur, com quedarà reflectit més endavant, la societat municipal haurà de mediar sovint entre el Grup Zeta i l'ONCE per fer prevaldre l'interès general. A la Junta de Fundadors, que malgrat les suspicàcies que suscitava tan sols tindrà un caràcter purament consultiu, li pertocaria un paper similar.

L'INICI DEL COMPTE ENRERA

La signatura del contracte d'arrendament de la capçalera (10-10-86) i la posterior constitució de la Junta de Fundadors –amb les noves incorporacions de Jordi Mercader i Daniel Font– marquen l'inici del compte enrera per la reaparició del *Brusi*. A l'octubre mateix,

s'incorporen el director general, Jordi Petit; el director del diari, Josep Pernau (nom amb què s'havia especulat des del primer dia), i els dos subdirectors: Josep Maria Huertas i Quim Regàs. Tots tres periodistes, procedents d'*El Periódico*, compten amb una dilatada trajectòria professional. Entre altres, Pernau ha presidit l'Associació de la Premsa de Barcelona i la Federació d'Associacions de la Premsa d'Espanya, i ha dirigit *Diario de Barcelona* (1974-1977), *Destino* (1977-1978) i *Mundo Diario* (1978-1980). Huertas, vicedegà del Col·legi de Periodistes de Catalunya, ha treballat en diversos diaris de Barcelona i és autor de nombrosos llibres sobre temes barcelonins, en els quals se'l considera un expert. Regàs, membre de l'equip fundador d'*El Periódico*, havia ocupat diferents càrrecs directius al rotatiu de Zeta, i també havia estat subdirector del diari esportiu *Récord*.

Junt amb el dissenyador gràfic Fermín Vílchez, el primer *staff* del futur *Diari de Barcelona* comença a preparar-ne el model periodístic des de les mateixes oficines del carrer Urgell que acullen la redacció i administració d'*El Periódico*. L'emplaçament tan sols serà provisional; aviat, l'empresa comprarà un entresol de 1.400 metres quadrats al número 155 del carrer Tamarit, al costat del mercat de Sant Antoni, on situarà el seu domicili social. L'immoble, propietat de l'empresa Comercial Electrodoméstica SA, s'adquireix per 106 milions de pessetes (28-10-86).

L'u de desembre s'incorporarà l'equip de redactors en cap (Enric Bañeres, Jaume Fabre i Ernest Udina), i es

confeccionarà el calendari d'incorporació de la resta de la plantilla, que tindrà fins a 65 periodistes (incloent-hi la delegació de Madrid). En l'anomenada *cimera de Castelldefels* (17-12-86) s'acaben de perfilar les línies mestres del diari i l'estructuració de les seccions. Segons el projecte periodístic, el rotatiu sotmès a debat hauria de ser rigorós en la informació, amè en les peces complementàries, no dogmàtic en la línia editorial, obert a l'opinió aliena, cosmopolita, exigent en la qualitat, explicatiu a través de la imatge, i elegant i modern en el disseny gràfic.

El 7 de gener, el reduït equip periodístic s'amplia amb els caps de secció i té lloc el trasllat al carrer Tamarit, on els periodistes compartiran l'espai amb paletes, fusters, manyans, electricistes i transportistes. La inevitable reforma de les instal·lacions de l'immoble costarà 45 milions de pessetes. El dia 19, s'hi integra el gruix de la redacció, que comença dos cursets d'informàtica i català per adaptar-se al sistema informàtic i al model de llengua implantats. Alhora, es posaran en marxa la resta de departaments (administració, vendes, publicitat, tallers...). La composició total de la plantilla serà de 109 treballadors.

Expectatives culturals i repercussions en l'*Avui*

L'intens procés dels últims mesos havia despertat una expectació evident. A més de recuperar un patrimoni històric de gairebé 200 anys i eixamplar el pluralisme ideològic i informatiu, la sortida del *Diari de Barcelona* –

el DdB– havia de contribuir de forma rellevant a la normalització de la premsa diària en català. Una premsa, aleshores, en franca minoria: a primers de 1987, a Catalunya s'editaven quatre diaris d'informació i abast general –tres en castellà i un en català–, dos diaris esportius (en castellà), un diari portuari (en castellà) i 10 diaris comarcals (dos en català, un bilingüe i set en castellà). El 14 de març, el renascut *Brusi* esdevindria el segon diari d'àmbit nacional en català i el quart publicat en aquesta llengua d'ençà de la Guerra Civil, després de *l'Avui* (Barcelona, 1976), *Punt Diari* (Girona, 1979) i *Regió 7* (Manresa, 1984).

En certs ambients periodístics, la imminent reaparició del *DdB* suscitaria algunes inquietuds, especialment entre Prisa i Premsa Catalana SA, editores d'*El País* i de *l'Avui*, respectivament. Prisa, que manté l'edició catalana d'*El País* des de 1982, temia la possible competència d'un diari seriós i progressista. La preocupació de *l'Avui* era òbvia: per primer cop perdria el monopoli lingüístic a Barcelona, amb el corresponent risc de perdre lectors. *L'Avui* trigaria poc a reaccionar, i ben aviat introduirà canvis decisius, tant empresarials com professionals, per esmorteir en el possible les expectatives creades entorn del *Brusi*. Mesos abans, a l'abril del 1986, ja havia modificat el format del diari.

Al juny, Premsa Catalana SA reduïa de 18 a 5 el nombre de consellers, sota l'argument de buscar “major operativitat” (*El País*, 24-10-86). A finals de 1986, Antoni Subirà serà rellevat de la presidència del consell d'administració, càrrec que fins ara ha compaginat amb

el de portaveu del grup parlamentari de CiU. Alhora, el responsable de la sectorial de Cultura de CDC, l'ex-conseller Max Cahner, serà nomenat editor del diari. Cahner contractaria un nou director, Santiago Ramentol (cap de Cultura d'*El Periódico*), que hauria de pilotar la remodelació de l'*Avui* cap a un diari més popular i obert a sectors de l'esquerra nacionalista.

L'*Avui* presenta el seu nou disseny i els canvis d'orientació el 24 de febrer de 1987. Entre les principals novetats, destaquen la reordenació de les seccions i el suplement satíric *Ahir*. L'editorial del dia, titulat "Avui és demà", reitera la voluntat del diari d'informar els seus lectors amb rigor, i l'obligació de mantenir la màxima independència respecte de les ideologies i els poders públics. La renovació gràfica de l'*Avui*, que en alguns aspectes s'assemblarà al *DdB*, provocarà que *El Periódico* –en una nota publicada al dia següent– l'acusi de plagiar un rotatiu que encara ha de néixer. La contrarrèplica indignada de l'*Avui* tindrà forma d'editorial. La rivalitat *Avui-DdB* tot just acaba de començar. A partir del 9 de març, l'*Avui* –que els dilluns no tenia edició– es publicarà tots els dies de la setmana.

2. JOSEP PERNAU I LA CONVIVÈNCIA

TRADICIÓ I MODERNITAT

El 14 de març de 1987, el *DdB* sortirà al carrer més tard del previst a causa d'alguns problemes tècnics, però ràpidament exhaurirà els 40.000 exemplars de tirada inicial. L'entusiasta acollida pública anima els responsables del rotatiu a reiterar el seu caràcter progressista, catalanista, pluralista i independent. Des del primer dia, el *Brusi* insistirà en aquest darrer punt, temerós que l'etiquetin com a portaveu de l'Ajuntament socialista. "La independència angelical no existeix", declara Pernau en una entrevista, "sí puc assegurar-li que no serem ni dogmàtics, ni sectaris, ni partidistes. Nosaltres respectarem tothom que estigui a favor de la tolerància i de la convivència" (*El Periódico*, 14-3-87). El *Brusi*, que reneix conjuntant tradició i modernitat, procurarà deixar clara la declaració de principis des del primer editorial:

"(...) Què vol ser ara el vell nou Diari de Barcelona? Vol ser un diari, només un diari. En un marc tipogràfic modern, al servei del qual s'ha posat la tecnologia més actual, vol ser l'avançada dels nous corrents del pensament expressats en català. Torna a néixer amb una vocació universalista i per això impulsarà sempre les idees d'una Catalunya progressista i oberta, projectada

al món i al futur (...) No exclou ningú, perquè tots els estaments que participen en aquest relançament (...) estan convençuts que la nova Catalunya l'hem de fer entre tots. Per això el diari acollirà totes les idees que es debatin a la nostra societat, amb l'ambició d'ajudar a construir un país civilitzat i solidari (...) socialment i territorialment equilibrat, modern, integrador i obert, allunyat de tots els dogmatismes i fanatismes (...) El que ara en diem tradició llavors era un distintiu de modernitat, conceptes que han d'inspirar el nostre treball (...)" [Suplement del número 1, 14-3-87].

De la definició general (tradicional i modern) se'n desprèn un model de diari seriós i amè, concepte que s'intentaria expressar des de la primera pàgina. Així, la portada conserva els seus elements clàssics (l'escut de la ciutat i el famós article d'opinió "El Davantal"), però ja deixa entreveure la preponderància del disseny, clar i innovador. La informació s'estructurarà en quatre grans àrees: "Crònica" [la secció estelar, ja que inclou totes les notícies de política i societat, amb comentaris d'Ignasi Riera (Catalunya), Enric Sopena (Espanya) i Ernest Udina (Món)], "Economia", "Mirador" [cultura i espectacles] i "Esports". El diari es clou amb una contraportada dedicada a la crònica ciutadana, escrita per Joan Barril (cap d'Opinió) i il·lustrada pel dibuixant Cesc.

El *DdB*, que pretén atorgar un paper destacat als elements gràfics, apostaria també per diversificar i tractar assíduament tots els gèneres periodístics

(informació, crònica, opinió, entrevista, reportatge, enquesta, sàtira...). Amb aquesta filosofia es formarà l'equip de repòrters o s'engegaran projectes com "La Tertúlia" (debat transcrit per Arcadi Espada) o el "Diari de Brusilònia" (5-4-87), suplement setmanal que incorporaria els versos satírics de Salvador Alsius ("Tira la lira"). Quant a innovacions tècniques, el *DdB* es presentava com un dels quatre diaris espanyols amb el sistema productiu més informatitzat. Totes les àrees de la redacció (maquetació, redacció i tancament-edició) tenien vídeo-terminals com a única eina de treball.

Disseny original, polèmica llengua

Amb tot, les aportacions més destacades de la nova etapa del *Diari de Barcelona* serien el disseny gràfic i el model lingüístic. L'embolcall del diari, el primer de l'Estat en apostar pel disseny previ, havia estat elaborat per un equip de primera: Quim Regàs, Antoni Cases (subdirector d'*El Periódico*), i els dissenyadors Enric Satué –de reconegut prestigi internacional– i Josep Babiloni (cap de secció del *DdB*). Amb ells, el diari adoptaria un disseny clar i net, homogeni i escrupolós en el tractament tipogràfic, intentant primar la facilitat de lectura per sobre de qualsevol altre criteri.

El disseny havia de convertir de nou el *DdB* en un rotatiu capdavanter, ja que era el primer cop que la premsa diària introduïa la compaginació horitzontal. De cara al futur, el *DdB* projectava sortir fasciculat (segons la difusió, estava previst editar-lo en quaderns separats,

seguint el model del diari nord-americà *USA Today*). Una altra novetat bàsica seria canviar diàriament, durant el primer any, l'escut de la capçalera de portada (experiència inèdita en la premsa mundial). Els esforços del *DdB* per distingir-se estèticament li seran reconeguts mesos després amb el prestigiós premi Laus'87 d'imatge corporativa (14-12-87), i amb l'Àngel de Bronze de la Comunicació (20-5-88). Un premi, aquest últim, que també li atorgarien pel model de llengua.

Tot i així, mentre el disseny era unànimement lloat, el model lingüístic crearia polèmica. Seguint els plantejaments de Xavier Pericay, cap de la secció d'edició i correcció, el diari havia optat per utilitzar un llenguatge periodístic sobri i precís, funcional i comunicatiu. Un català estàndard basat en la llengua oral, "continuador de la llengua viva", que no admetia formes arcaiques, però tampoc barbarismes. Pericay ho explicava amb exemples en el llibre d'estil del *DdB*:

(...) No hi caben, doncs, ni "algo", ni "tenir que", però tampoc "llur", "àdhuc", "quelcom" o "per tal com". I, si bé el diccionari normatiu –el Diccionari General de la Llengua Catalana, de Pompeu Fabra– és el punt de referència obligat per qualsevol consulta, hem de tenir també molt present que no tot el que hi ha al diccionari és apropiat per un diari (pensem, per exemple, en les formes dialectals o arcaiques, en el lèxic massa col·loquial o massa culte, etc.) Però, semblantment, no pas tot el que no es troba al diccionari és, per força, inadequat: és el cas de les formes "històricament

legítimes” (decepcionar, verdader, etc.) i dels anomenats “castellanismes històrics” (barco, despedir, entregar, guapo, etc.)

La presentació pública del llibre d'estil, al febrer de 1988, revifa la polèmica sobre el català *light*/ català *heavy*, sorgida anys enrera arran de la llengua de TV3 i Catalunya Ràdio. Quant al llibre, la mateixa directora general de Política Lingüística, Aina Moll, en criticaria “els judicis de valor absolut” (*El País*, 12-2-88). Durant un temps, Pericay rebrà anònims insultants i indignats per les transgressions normatives del *DdB*. L'increpat considera que el debat “va ser desorbitat i fora de lloc; l'*Avui*, tot i mantenir les formes més emblemàtiques, també havia canviat a un model lingüístic semblant, però les crítiques només van ser pel *DdB*”. El cert és que l'edició del llibre d'estil (altre cop, una experiència pionera en els mitjans de comunicació en català) va exhaurir-se amb tanta celeritat que editorial Empúries va haver de treure'n dues més en els dos mesos següents. Al capdavall, el mateix model lingüístic seria adoptat després per diversos mitjans catalans.

RESULTATS FRUSTRANTS

Tot aquest bagatge (diari innovador, empresa aparentment sòlida, professionals experts...) fa que el *DdB* arrenqui amb il·lusió i optimisme. Els 40.000

exemplars del primer dia li auguren bones perspectives de futur. El 23 d'abril, el diari assoleix unes vendes de prop de 50.000 exemplars –en bona part, gràcies a la promoció del diccionari Castellà-Català. L'elevada difusió de la diada de Sant Jordi, no obstant, tan sols ha estat un miratge. De l'eufòria inicial s'ha passat, a l'abril, a una venda mitjana estimada en 25.000 exemplars. Abans de l'estiu, segons informes interns, les vendes reals seguiran una corva decreixent fins a situar-se en uns 12-13.000 exemplars en dies feiners, i en 18-20.000 els diumenges. L'empresa, d'altra banda, ja preveu que el dèficit anual augmentarà a 163 milions de pessetes.

Al maig, Josep Pernau presenta un informe al consell d'administració de Publicacions de Barcelona on insisteix en el perill d'estancament del diari. Pernau, que admet que cal enriquir l'oferta i els continguts del *DdB*, considerava insuficients els recursos materials de què disposava, i alhora, reclamaria accions de promoció per consolidar i ampliar posicions. Una d'elles serà el concurs-quiniela sobre els resultats de les pròximes eleccions municipals a les quatre capitals de província. Fins a primers de juny, el diari rebria les respostes de 5.000 concursants, però la sobtada participació no repercutirà en cap moment en el nivell de vendes.

L'evolució negativa de la difusió deixa en evidència els estudis de mercat de l'empresa, i sembla donar la raó als qui opinaven que la sortida del *DdB* havia estat dèbil i precipitada. Segons alguns periodistes, calia haver engegat amb més empena i

radicalisme, i amb uns continguts més definits. Al mateix temps, la situació dóna ales als sectors que, des de fora del diari, qüestionaven la seva imparcialitat política. El cert és que Pernau, conscient d'aquests recels, sempre havia procurat mantenir una línia d'equilibri i independència. I sobretot, un esperit conciliador. Així, el diari minimitzava certes picaraballes polítiques que en altres mitjans ocupaven espais destacats. El 4 de maig, per exemple, un editorial ("Viatges pel futur de Catalunya") i una extensa informació al *DdB* havien equiparat els criticats viatges institucionals del president Pujol amb els de l'alcalde Maragall (coincidint que l'un viatjava a Israel, i l'altre a Suècia). També Huertas, com a subdirector, defensava un clar distanciament de l'Ajuntament i del PSC, amb la finalitat exclusiva de no perdre credibilitat.

Un estiu mogut

En aquesta conjuntura, Pernau decideix enfocar la campanya de les eleccions municipals i europees de juny –segons paraules pròpies– com una "autèntica prova de foc" pel *DdB*. El diari vol aprofitar el 10-J per demostrar la seva eficiència informativa i l'esperit pluralista que tant propugna. Des del punt de vista informatiu, el *DdB* es llança a un seguiment exhaustiu. Curiosament, en les municipals per Barcelona, el diari primarà CiU per davant del PSC, dedicant-los el 34,5% i el 31,1% de l'espai disponible, respectivament (3). Tot i que inclou articles d'opinió de representants de tot

l'espectre polític, el *DdB* aborda el tema electoral en escassos editorials. Quan ho faci, serà per tractar d'aspectes genèrics com els debats públics (30-5-87), els atacs personals (3-6-87), les enquestes pre-electorals (4-6-87) o l'abstenció (8-6-87).

A pocs dies del 10-J, la guerra de sondejos entorn *la batalla de Barcelona* havia escalfat l'ambient electoral, i s'havien difós una gran varietat de resultats. Especialment sorprenent resultava l'enquesta d'*El País*, que donava una victòria ajustada a CiU. Finalment, però, la més encertada va acabar sent la del *DdB*. Els resultats van ser: PSC, 21 regidors (el diari n'hi concedia 22), CiU 17 (17), AP 3 (2) i IC 2 (2). La prova de foc de Pernau semblava superada. Sense esperar a l'endemà, el *DdB* treia una segona edició a les 10 de la nit, amb un titular de portada a cinc columnes: "Maragall, pels pèls". El titular molestaria molt a l'alcalde, i així ho faria saber a l'*staff* del diari. La topada va resultar anecdòtica, però tenia precedents en l'actitud d'alguns regidors, que diversos cops s'havien queixat en privat que el *DdB* no donava un bon tractament a la seva gestió. Convé recordar que el diari tampoc no tenia la benedicció de CiU. Alguns dels seus diputats, precisament, l'havien assenyalat com a rival a batre –oposant-lo a l'*Avui*– en converses als passadissos del Parlament.

Passat l'episodi del 10-J, la difusió del *DdB* segueix estancada. Publicacions de Barcelona, ja amb dificultats greus de tresoreria, començarà a plantejar-se canvis en la direcció periodística. Aleshores, l'empresa ja ha variat el consell d'administració respecte al

novembre anterior, amb les incorporacions de Jordi Petit i José Antonio Reyes Durán. Petit (Iniciatives) rellevava Jordi Castany (Zeta) com a conseller delegat setmanes després que el diari sortís al carrer. El 18 de juny, Reyes Durán l'havien nomenat conseller en substitució del president de l'ONCE, Antonio Vicente Mosquete, que dies abans havia mort a conseqüència d'un tràgic accident domèstic, al caure pel forat de l'ascensor de casa seva.

El 6 de juliol de 1987, Antonio Asensio proposa al consell d'administració el nomenament del periodista Xavier Vidal-Folch com a director adjunt del diari. Vidal-Folch, a punt de ser redactor en cap i futur director d'*El País* a Catalunya, rebutjarà l'oferta d'Asensio. L'alternativa de Rafael Jorba (*El Periódico*) també resultaria fallida. Ateses les circumstàncies, la remodelació de l'*staff* es posposarà fins després de l'estiu. L'empresa, mentrestant, decideix afrontar les necessitats econòmiques fins a finals d'any hipotecant la seu social per 122 milions (crèdit concedit per l'ONCE) i acordant una ampliació de capital de 125 milions. En el futur, el retard a disposar de gran part d'aquests recursos agreujarà la gestió financera, segons reconeixeria Jordi Petit en la memòria econòmica de 1987.

ADÉU ALS AJUTS PER LA PREMSA A L'ESCOLA

Amb l'arribada de la tardor esclatarà una notícia desfavorable i conflictiva per la premsa escrita en català. Dos dies abans de l'inici del curs escolar, la Generalitat comunica oficialment la seva decisió de suprimir els ajuts públics per la premsa a l'escola. Des del 1979, la Generalitat enviava subscripcions de diaris en català a les escoles amb el doble objectiu de fomentar l'hàbit de lectura de premsa i contribuir a la normalització lingüística. La supressió de la mesura, que fins ara ha beneficiat l'*Avui*, el *Punt Diari* i el *Diari de Girona-Los Sitios*, es justifica per motius econòmics. Andreu Gispert, secretari general adjunt de Presidència, al·lega que les noves peticions –entre elles, la del *DdB*– no es poden assumir, perquè farien augmentar la partida de 100 milions de l'any anterior fins a 260 milions de pessetes.

La decisió unilateral del govern català serà durament criticada pel *DdB*, que acusaria la Generalitat de falta d'equitat i de transparència, i d'haver afavorit als últims anys l'*Avui* amb una subscripció mitjana de 13.000 exemplars diaris. També l'*Avui*, més tímidament, imputarà a la decisió manca de sentit democràtic. Al novembre, la polèmica es trasllada al Parlament, on el PSC i IC atribuïran a la Generalitat la voluntat expressa de no ajudar el *Diari de Barcelona*. Interpel·lat per l'oposició, el conseller d'Ensenyament, Joan Guitart, promet replantejar parcialment la qüestió en funció de

critèris pedagògics. A pesar de tot, la promoció a les escoles no es rependrà, si bé l'*Avui* tornaria a rebre aquests ajuts al 1988, segons consta als informes anuals de l'OJD (2).

La polèmica sobre la premsa a l'escola (que tornarà a sorgir mesos després) serveix al *DdB* de cortina de fum per amagar uns resultats cada cop més decepcionants. Si abans de l'estiu la venda diària en dies feiners s'havia estabilitzat en uns 13.000 exemplars, als últims mesos de l'any havia baixat a poc més de 8.000. Els diumenges, la venda estava estancada en 14.000 exemplars. Les gestions per aconseguir subscriptors tampoc no havien prosperat, malgrat campanyes com el màrqueting telefònic, les operacions amb les caixes d'estalvis o els contactes amb entitats com la Federació de Municipis de Catalunya (FMC), el RACC o el Futbol Club Barcelona. Suposades inscripcions compromeses per la Generalitat (3.300) o Ibèria (1.000) mai no es formalitzaran, i el màxim assolit seran 1.800 subscripcions –incloses les 700 municipals.

Tot plegat conduiria a un balanç anual doblement negatiu. Segons el control intern del diari, la difusió mitjana del *DdB* al 1987 serà de 12.000 (dies feiners) i 20.000 exemplars (diumenges) –ben lluny dels càlculs inicials, que s'havien fixat en 30.000 i 35.000 exemplars, respectivament. Aquell primer any, el *DdB* ja quedaria relegat a la cua del rànquing de la premsa diària de Barcelona (4). De manera simultània, Publicacions de Barcelona tancarà el 1987 amb un dèficit que duplicava les previsions de l'empresa: 356 milions de pessetes.

RELLEU A LA DIRECCIÓ

A finals d'any, l'empresa afrontarà definitivament l'ajornada remodelació de l'*staff* periodístic. Durant les setmanes prèvies a les festes de Nadal, Enric Sopena (delegat a Madrid) apareix sovint per la redacció de Barcelona, i alguns sectors comencen a sospitar que els canvis no es limitaran a un simple reforçament. També en cercles periodístics corren rumors sobre l'imminent relleu de Josep Pernau. Un director d'un altre diari de Barcelona, com a mínim, ja en tenia la certesa absoluta. Finalment, i a proposta d'Antonio Asensio, el consell d'administració de Publicacions de Barcelona aprovarà el nomenament de Sopena el dia 14 de desembre.

La destitució de Pernau, apreciat per una gran part de la redacció, havia provocat un cert malestar per la manera com s'havia produït. Després de comunicar-li la notícia, Asensio marxaria de vacances al Carib. Per la redacció, mentrestant, s'estendrien comentaris sobre suposades instigacions de Sopena i altres periodistes disconformes amb l'enfocament que Pernau imprimia al diari. Sopena –que sempre ha negat aquest extrem– oferirà a Pernau el càrrec de Defensor del Lector (llavors inexistent), però l'ex-director prefereix tornar a les pàgines d'opinió d'*El Periódico* –lloc que Zeta havia promès guardar-li des del principi.

El relleu Pernau-Sopena es produirà oficialment amb un acte formal el 12 de gener de 1988, just a temps

perquè Sopena pugui acudir l'endemà a l'audiència que el Rei d'Espanya concedeix a tots els directors de publicacions del Grup Zeta. L'acte de presa de possessió de Sopena comptaria també amb breus i optimistes intervencions d'Asensio i Socías, i amb les emocionades paraules de comiat de Pernau. Antecessor i successor s'intercanvien lloances, sobretot Enric Sopena, deixeble de Pernau en èpoques anteriors, a qui defineix com "el meu mestre i el de molts de nosaltres".

El nou director anuncia una etapa "bàsicament de continuïtat, amb una idea de competitivitat amb els altres diaris que existeixen a Catalunya, i sobretot en una clara línia progressista i de rigor que faci del *DdB* el millor diari actual" (*DdB*, 13-1-88). L'endemà, el diari inclourà la notícia de la incorporació de Montserrat Nebot, ex-cap d'informatius de TVE-Catalunya, com a nova subdirectora del *DdB*. En endavant, amb Nebot i altres fixatges futurs, Sopena transformaria el diari en un mitjà molt més crític i compromès políticament que en l'etapa Pernau.

3. ENRIC SOPENA O LA BEL·LIGERÀNCIA

Enric Sopena assumeix el càrrec amb l'ambició propòsit de convertir el *DdB* en un "diari de referència" – segons paraules pròpies –, un diari de lectura imprescindible quant a política i opinió, i que sigui prou diferenciat com per crear un nou espai en el mercat i *robar* lectors als altres rotatius de Barcelona. Amb aquesta finalitat, el director imposarà aviat una línia d'agressivitat informativa sense precedents en l'etapa anterior, basada en la crítica permanent al poder polític establert a Catalunya –tant persones com institucions. A partir d'ara, el diari atorgarà una prioritat gairebé absoluta a la informació política, i augmentarà l'espai que dedicava a l'opinió. La nova filosofia del *DdB* s'acompanyaria amb alguns canvis formals destinats a reforçar la seva imatge de seriositat.

Com el seu predecessor, Sopena accedia a la direcció del *Diari de Barcelona* amb un ampli currículum professional. Abans, entre altres, havia estat responsable de la secció de *Catalunya* a l'antic *Brusi* (1974-1978), president de l'Associació de la Premsa de Barcelona, director d'informatius de TVE a Catalunya (1983-1985) i a Madrid (1985-1986), i últimament, conseller de la cadena SER. Enric Sopena faria valer aquest historial per exigir condicions a l'empresa i reorganitzar la plantilla.

Els canvis triguen ben poc a veure la llum. El 21 de febrer, el *DdB* presentarà com a novetats formals les següents variacions: augment del cos de la lletra, lleuger increment del nombre de pàgines (de 40 a 42), i introducció del color a les fotos de portada i en alguns suplementes. El disseny original, tot i alguns retocs, mantindria el caràcter horitzontal. Quant als continguts, apareix la nova secció de "Política" (que obrirà el diari), en detriment de l'antiga "Crònica", i l'opinió s'ampliarà a dues pàgines. Precisament, el nou cap d'Opinió serà Josep Maria Colomer, professor de ciència política a la UAB, i com a tal, un especialista en la matèria que es pretén potenciar.

Enric Sopena –a qui ja havien ofert la direcció en l'etapa fundacional, quan era cap d'informatius de RTVE a Madrid– havia aconseguit disposar de més mitjans i poder contractar alguns periodistes. Poc a poc canviaria també l'*staff* redaccional. De moment, reorganitzarà la plantilla amb diversos nomenaments interns. I junt amb Nebot i Colomer, crida altres periodistes provinents de TVE: Lluís Garriga, ex-subdirector d'informatius de TVE a Catalunya, serà nomenat redactor en cap de producció i secretari de redacció; i Anna Celma, ex-delegada del circuit català a Madrid, s'incorpora a la delegació del *DdB* a la capital de l'Estat (dirigida ara per Federico Abascal). Més endavant, Sopena fitxaria Mercè Remolí, ex-presentadora de l'*Informatiu Migdia* i del programa *Debat 2*, per ocupar la nova subdirecció de Suplementes.

EL DIARI ANTI-CIU

Durant l'època de Sopena, el *DdB* introduirà la publicació periòdica d'enquestes i procurarà arrencar lectors potenciant els suplementos diaris. Les enquestes –amb un pressupost extraordinari de 33 milions– eren una de les condicions de Sopena per acceptar la direcció, i havien de contribuir –segons el director– a l'èxit del *DdB* com a diari prestigiós i competitiu. Elaborades per Gabise –l'empresa que havia encertat els resultats de les últimes eleccions–, les enquestes tindrien periodicitat mensual, i afectarien temàtiques tan diverses com la gestió de Josep Lluís Núñez com a president del Barça (gener), la independència política de Catalunya (abril) o les loteries de la Generalitat (novembre).

Però per sobre de tot, allò que distingirà realment el diari de l'etapa Sopena serà la seva agressivitat en la informació política. Ja als primers mesos, el *DdB* destacaria per una inusual bel·ligerància informativa contra CiU i la Generalitat. Una tendència, d'altra banda, que també es mantindrà en els editorials. Entre febrer i abril, el nombre d'editorials contraris a CiU dupliquen els de l'etapa Pernau, i els favorables al PSC es redueixen a la meitat (5). L'afany diferenciador, segons Sopena, requeria un periodisme “molt més punyent i incisiu” que fins ara: “Si volíem marcar diferències havíem de fer un periodisme bel·ligerant. La premsa de Barcelona era molt poc crítica amb el poder constituït, i

que aquí representava la Generalitat, i nosaltres vam optar per plantar-li cara". Alguns periodistes, com el subdirector Huertas, consideraven aquella opció "excessivament esbiaixada", però el criteri de Sopena acabaria per prevaldre.

Des d'ara, encara que el director afirmi defensar una òptica general progressista i d'esquerres (*DdB*, 14-3-88), el *Diari de Barcelona* es guanyarà la fama de diari pro-socialista –la tan temuda etiqueta de la qual ja no es podrà despendre. En ocasions, s'arribarà a acusar el *DdB* de diari sectari. L'historiador Josep Maria Figueres, a *La premsa catalana*, el definirà com "l'òrgan oficiós del socialisme (mentre que l'*Avui* ho és dels convergents)". Per Sopena, en canvi, "dir que el *DdB* era un *Avui* socialista és una simplificació errònia, perquè si bé és veritat que atacàvem les institucions de CiU, també van haver-hi fortes crítiques als socialistes". Algunes d'elles, precisament, semblaven contradir el suposat favoritisme pro-socialista (frau en la recaptació d'impostos a la Diputació, irregularitats fiscals del conseller de RTVE Eugeni Giral, responsabilitat del governador civil, Ferran Cardenal, en una brutal repressió policial d'una concentració anti-OTAN...). Segons el director, allò expressava la radicalització del *Brusi*, a la qual també hi havia contribuït "un recent tomb de suport logístic cap als socialistes per part de la premsa barcelonina"

De totes maneres, el gruix de les crítiques sempre se les enduran els polítics i les institucions convergents. Des del primer dia s'accentuen les denúncies sobre la política oficial del joc, les loteries catalanes, afers de

Casinos de Catalunya, irregularitats d'alts càrrecs de la Generalitat, i molt especialment, sobre els negocis particulars de Lluís Prenafeta, secretari general de la Presidència. L'enfrontament amb Prenafeta, que en l'etapa Parnau s'havia prestat a participar a "La Tertúlia", arribarà al seu grau culminant mesos després. Al 1989, l'home de confiança de Pujol acusaria el *DdB* d'haver-li intervingut el telèfon, després que un redactor gravés una conversa seva mentre preparava un reportatge sobre sistemes de seguretat. El cas s'havia produït de forma casual: provant un scàner, el redactor havia reconegut la veu de Prenafeta, que parlava amb la seva secretària des del cotxe oficial. La cinta, de contingut polític irrellevant, no es va publicar, però una còpia descontrolada havia arribat a mans de l'afectat. El president Pujol –creient que havia estat víctima d'espionatge polític– se'n queixaria directament a Raimon Obiols i Francesc Martí Jusmet, delegat del govern a Catalunya.

El periodisme "incisiu" de Sopena s'expressarà des del dia del primer aniversari del *DdB*. El 14 de març de 1988, la informació sobre el programa de CiU per les pròximes eleccions autonòmiques coincideix amb un reportatge d'investigació sobre les relacions de Casinos i la *màfia corsa* del joc. En la fase pre-electoral, el diari recupera la polèmica sobre les subvencions a la premsa, amb un editorial titulat "Doble discriminació de la premsa en català" (*DdB*, 2-4-88) –que retreu al govern Pujol els "enunciats vagues sobre la normalització lingüística" i la "prioritat embadalida" per la televisió.

Durant la campanya, el *Brusi* se sentirà novament discriminat per CiU i la Generalitat, i criticarà que no insertin publicitat a les seves pàgines. El president Pujol, malgrat tot, li concediria una àmplia entrevista després de rebre'n un qüestionari previ.

El 29 de maig, dia de les eleccions autonòmiques, CiU revalidarà la majoria absoluta de 1984, encara que reduïnt el seu nombre d'escons de 72 a 69. El mateix dia, el diari treurà al carrer una edició amb un titular basat en sondejos de ràdios i televisions: "Pujol reté la majoria absoluta". L'endemà sortirien dues edicions més amb titulars molt semblants: "Pujol guanya, però toca sostre" i "Pujol guanya, però a la baixa". Fent costat a aquests titulars, les anàlisis post-electoral del *DdB* interpretaran la pèrdua d'escons de CiU com una victòria dels partits d'esquerra (PSC, IC i ERC), que en conjunt hauran guanyat diputats respecte al 1984. (6)

NOUS SOCIS PÚBLICS I PRIVATS

L'etapa de Sopena coincidirà amb l'entrada de nous socis a l'empresa. El 15 de febrer, Publicacions de Barcelona formalitzava l'ajornada ampliació de capital de 125 milions de pessetes. El Grup Zeta i l'ONCE cobreixen la seva quota amb 52,5 i 47,5 milions, respectivament. Iniciatives, en canvi, renunciarà a subscriure el 20% restant, que seria cobert per la Diputació de Barcelona, a través de Promocions

Econòmiques Locals SA (Proelsa). Així, amb 25 milions, la Diputació adquirirà el 4% de les accions, en detriment d'Iniciatives, que passaria a tenir-ne el 16%. El capital social quedava fixat en 600 milions.

Un any després de la sortida del diari, Antonio Asensio comença a plantejar-se canvis en la gestió empresarial. Dins del consell d'administració, els mals resultats econòmics es justifiquen pel creixement lent del *DdB* i per no haver assolit les subscripcions previstes. El 18 de maig, Jordi Petit serà substituït per l'economista Albert Broggi. El nou conseller delegat, ex-director general de Política Territorial en el govern Tarradellas, rebria l'encàrrec de gestionar més suport institucional. Asensio, en una reunió amb Durán i Maragall, havia aconseguit que l'alcalde li garantís 3.000 subscripcions municipals. A finals d'any, tot i els esforços de Broggi, amb prou feines se n'hauran formalitzat 2.500 (destinades a cases regionals, associacions de veïns, gremis i empreses, hospitals, biblioteques i arxius, hotels i clubs esportius).

El 30 de maig, just l'endemà de les autonòmiques, es produiria una nova ampliació de capital de 500 milions de pessetes. L'ampliació, de fet, s'havia gestat a principis del 1988, preveient un possible dèficit anual per la mateixa quantitat. Durán manifesta que l'ONCE difícilment podrà realitzar més aportacions si continua l'actual tendència de pèrdues. Aquest cop, la quota de les empreses públiques (100 milions) seria subscrita per Àreas SA, un soci privat buscat per Iniciatives, i el capital social quedaria fixat en 1.100 milions de

pessetes. A finals d'any, Iniciatives repetirà l'operació amb Proyectos e Inversiones Inmobiliarias SA. Amb tot, els nous socis –representats per Jaume Bertran, Emili Cuatrecasas i Jordi Tuset, respectivament– només seran presents a les juntes d'accionistes, i Iniciatives seguirà mantenint els seus representants al consell d'administració.

Durant el juliol, Asensio insisteix en la necessitat de reduir costos i incrementar les subscripcions institucionals. Durán, per la seva banda, anuncia que l'ONCE podria assumir unes 5.000 subscripcions si el diari inclogués un suplement per minusvàl·lids. De moment, es rebutjarà qualsevol projecte que augmenti la paginació del diari (guia d'oci, especial educació...), però en canvi, s'acordarà la preparació d'un suplement universitari pel setembre vinent. Paradoxalment, aquest suplement no veuria mai la llum, i en canvi, sí que ho faria el suplement d'educació. Prèviament, al juny, el suplement "Llibres" havia rebut el premi Atlàntida 1987 del Gremi d'Editors de Catalunya "per la seva excepcional tasca de difusió de la literatura catalana" (*DdB*, 11-6-88).

UN ROTATIU EN CASTELLÀ?

Amb la represa del curs escolar, l'empresa torna a tenir necessitats peremptòries de tresoreria. Al setembre, el conseller delegat, Albert Broggi, reclama

que la nova ampliació de capital (que no es formalitzarà fins al gener) es desemborsi en el termini màxim de dos mesos. La proposta no era nova. Com reconeix el mateix Broggi, les despeses duplicaven els ingressos, i el balanç s'havia d'equilibrar ampliant el capital. "Les aportacions sempre es complicaven", explica Broggi, "perquè Zeta no pagava en líquid –oferia serveis d'impressió, distribució, compra de paper...– i l'ONCE retenia els pagaments... teníem constants problemes de liquidesa".

De portes enfora, el *DdB* oferia una imatge de diari en expansió. A principis d'octubre presenta en societat el suplement educatiu "El Pati", que els dimecres s'enviaria gratuïtament als prop de 1.300 col·legis i instituts públics de la província de Barcelona gràcies a un conveni amb la Diputació. "El Pati" passava a engruixir la llista de suplementos diaris del *DdB* ("Lletres", "Llibres", "Brusi jove", "Ciència"...), que havia anat creixent en un clar intent de "arrencar els lectors que el diari no aconseguia per ell mateix" (Huertas). Amb aquesta mateixa filosofia s'havien projectat dos suplementos més (de temàtica universitària i mèdica), però cap dels dos no sortiria al carrer.

A l'octubre, les diferències Sopena-Huertas s'han accentuat tant que el primer decidirà prescindir del subdirector. La defenestració de Huertas, l'*alma mater* dels suplementos, enterbolirà durant un temps l'ambient de la redacció. Huertas acabaria abandonant el diari. El dia 16, el *DdB* fa pública la nova remodelació de l'*staff*: Montserrat Nebot (fins llavors subdirectora) ascendirà a

la direcció adjunta, i Jaume Boix i Mercè Remolí seran nomenats nous subdirectors d'informació i suplement, respectivament. Alhora, s'anuncia que els suplement seran potenciats "d'una manera molt notable" (*DdB*, 16-10-88).

Tan sols un mes després, el 21 de novembre, el consell d'administració debatria la necessitat urgent de reduir les despeses de manera dràstica. Entre altres possibilitats, Durán plantejarà suprimir el color i el suplement dominical, i que el diari passi a ser publicat en castellà. La insòlita proposta, que finalment no seria tinguda en compte, demostrava fins a quin punt l'empresa havia deixat de creure en el projecte inicial. Alcaraz (Iniciatives) suggereix transformar el *DdB* en un diari d'opinió. Asensio –que manifestaria el seu desig de dimitir com a president– considera que l'actual model de diari ha fracassat, i afirma que les pèrdues el fan totalment inviable. Malgrat l'oposició de Sopena, l'empresa decidirà estudiar un nou model de diari.

PRIMERS RUMORS DE TANCAMENT

A finals d'any, com era previsible, Enric Sopena comença a veure retallat el seu pressupost. L'empresa encarrega a Broggi un projecte per reduir al màxim els costos del diari. L'ONCE, per la seva banda, realitzarà un estudi de viabilitat paral·lel. Des del punt de vista dels resultats, si més no, la decisió sembla justificada. Al

llarg del 1988, la difusió no haurà experimentat cap augment significatiu. El primer control oficial d'OJD (corresponent al segon semestre de 1988) revela unes xifres irrisòries: 25.064 exemplars diaris de tirada mitjana i 13.674 de difusió. Contràriament, les pèrdues del 1988 pujaran a 812 milions de pessetes.

Segons Sopena, la situació era conseqüència de la indefinició empresarial que patia el diari. "L'intent de bel·ligerància informativa", explica el director, "no va anar acompanyat de prou agressivitat empresarial. No hi havia promoció, i el producte estava estancat. El diari arrossegava els problemes d'haver sortit sense una inversió important, i l'empresa no es decidia a jugar totes les cartes". Per Enric Sopena, Publicacions de Barcelona era una societat anormal, mancada de la força necessària per actuar com una empresa periodística: "L'Ajuntament no tenia capacitat de gestió, a l'ONCE – malgrat la seva capacitat econòmica– li faltava experiència, i Zeta es preocupava d'altres objectius prioritaris".

El 13 de gener de 1989, Publicacions de Barcelona realitzava una nova ampliació de capital de 250 milions, destinada exclusivament a cobrir les despeses del primer trimestre. L'ampliació seria desemborsada pel Grup Zeta (105 milions), ONCE (95) i Proyectos e Inversiones Inmobiliarias SA (50), i el capital social quedaria fixat en 1.350 milions de pessetes. Dies més tard, Sopena rebrà una oferta per dirigir Ràdio Nacional d'Espanya, i després de parlar per telèfon amb Asensio i Durán, decidirà acceptar-la. "Vaig estar una setmana

dubtant, esperava que em demostrassin un últim intent seriós de jugar totes les cartes, però no va ser així...". La marxa de Sopena (1-2-89), substituït interinament per Montserrat Nebot, provocarà els primers rumors sobre el tancament del diari, que s'estendrien ràpidament per tots els àmbits periodístics.

En aquest context, Nebot exigeix que l'empresa la confirmi com a directora i presenti un projecte de relançament del diari en un termini de 15 dies. Mentre espera una resposta que mai no arribarà, Montserrat Nebot rep l'oferta de tornar a la televisió. La directora en funcions no trigarà gaire a seguir les passes de Sopena. El 16 de febrer, el *DdB* anuncia el seu nomenament com a nova subdirectora d'informatius de TVE. Aquest cop, la direcció en funcions del diari recaurà sobre Jaume Boix.

4. EL DIARI LOCAL

OBJECTIU PRIORITARI: REDUIR DESPESES

Jaume Boix accedeix a la direcció en funcions en uns moments en què la continuïtat del *Diari de Barcelona* està seriosament amenaçada. Al febrer, l'empresa arrossega unes pèrdues superiors a 1.100 milions de pessetes, i tothom és conscient que un buit de poder podria abocar el diari al tancament definitiu. Boix, que inicialment acceptarà el càrrec "per solidaritat", exigeix després que el confirmen en el termini d'un mes, però la seva ratificació trigarà dos mesos i mig. El detall, prou significatiu, contribuiria a augmentar la rumorologia, potenciada sovint per la vacil·lant actitud de l'empresa.

Al març mateix, l'ONCE i el Grup Zeta insinuaven el seu desinterès en seguir editant el diari. El dia 4, Durán anunciava que l'ONCE no podia fer més aportacions de capital, i Asensio replicaria adoptant una postura similar. Raventós –que oferirà fins a 5.000 subscripcions institucionals– insta els accionistes a un últim esforç per garantir la viabilitat del *DdB*. També Socías, com a president de la Junta de Fundadors, s'oposarà al tancament del diari, insistint en el "compromís social" del projecte. La decisió final, ajornada durant una setmana, seria continuar amb el diari amb la condició *sine qua non* de reduir les pèrdues al màxim.

L'afany empresarial per retallar els costos al preu que fos conduiria inevitablement a modificar el model de diari. El mateix Jaume Boix, que creia que fins llavors s'havia insistit massa en els continguts polítics, tenia el convenciment que el *DdB* havia d'optar per la informació local. Boix defensaria aquesta opció des del primer dia. "Calia fer un diari que parlés més de la ciutat, centrat en la informació urbana i en els serveis, en la cultura i els espectacles...", explica Boix. "Un diari", continua, "per un públic d'esquerres d'un cert nivell cultural, que enfoqués la informació política des de la perspectiva del debat o la reflexió. No preteníem competir amb els altres, volíem ser un segon diari: un diari complementari".

El director en funcions havia interioritzat aquesta conclusió després d'haver-se dedicat especialment a la cultura i els espectacles quan era subdirector del *DdB*. Abans, contràriament, n'havia estat redactor en cap de política. I exceptuant la d'economia, Boix havia dirigit tota mena de seccions en altres diaris de Barcelona. Si més no, la seva filosofia actual coincidirà amb el nou retrat-robot del lector del *DdB* (7): barceloní (85%), jove (en un 52%, entre 26 i 45 anys), catalanoparlant (91%), amb un alt nivell de formació (75%), professional liberal o administratiu (25%), simpatitzant d'esquerres (54%) i lector d'altres diaris (87%).

El tàndem Boix-Broggi comença a planificar el nou model de diari seguint aquelles premisses. L'empresa, decidida a retallar despeses, n'estudiaria diverses alternatives, entre elles un diari local de 24 pàgines, amb una periodicitat de sis dies a la setmana, sense

color ni dominical. Simultàniament, Publicacions de Barcelona SA acordarà una immediata regularització de plantilla. A l'abril, el conseller delegat, Albert Broggi, presenta un pla de viabilitat amb cinc propostes. La més optimista reduïa les pèrdues de 1989 a 400 milions, basant-se en una difusió de 18.500 exemplars, que haurien d'augmentar fins a 28.000 al 1992, any en què els resultats quedarien equilibrats. Finalment, l'empresa decidirà tirar endavant un diari amb pèrdues no superiors als 300 milions, la qual cosa significaria reduir la tirada, suprimir el color i sobretot, retallar dràsticament els costos de personal.

LA CONFIRMACIÓ DE JAUME BOIX

El model definitiu de diari local no sortirà fins a la tardor vinent, a causa de les múltiples dificultats que Boix es veuria obligat a afrontar. De moment, al marge d'eliminar el color, el diari reduirà la seva paginació fins a un promig de 32 planes (que en algun moment seran 28). Ja a principis d'abril, l'empresa comença a aplicar l'anunciada reducció de personal, que inicialment afectarà una vintena de treballadors en situació irregular, sobretot periodistes joves que prestaven serveis com a col·laboradors fixos. També s'acomiadaria alguns periodistes de plantilla, fet que provocarà un clar enfrontament entre la direcció i els redactors fins al juny. "Va ser un procés difícil i desagradable", recorda Boix,

“però no hi havia més remei que afrontar-ho: si no reduïem personal, l'empresa no seguia”.

Durant aquest període, el director del diari tampoc no tenia el lloc assegurat. Mentre Boix estava en funcions, sonaria el nom de Jaume Guillaumet, cap de premsa de l'Ajuntament de Barcelona, com a candidat municipal per ocupar la direcció. La proposta, aturada a temps pel tàndem Boix-Broggi, no passaria d'aquí, i Jaume Boix serà finalment ratificat el dia 2 de maig. En la mateixa reunió del consell d'administració on es ratifica Boix, s'informa que el diari necessitarà 300 milions per arribar a finals d'any, i s'acorda proposar una ampliació de capital de 150 milions de pessetes. Però aquest cop, a diferència d'ocasions anteriors, sota una condició “imprescindible”: l'Ajuntament hauria d'obtenir una subvenció pública per 150 milions més. Asensio i Sanjosé (ONCE) exigiran que el compromís polític sigui ferm i tingui suport documental.

Un mes després, la situació continua bloquejada. Maragall havia mantingut contactes amb Joaquín Almunia, ministre d'Administracions Públiques, perquè el govern central inclogués l'ajut a la premsa en català com una partida específica dins del finançament públic a la normalització lingüística. En el cas del *DdB*, l'alcalde creia que l'ajut podia ser precisament d'uns 150 milions de pessetes. “Aquest és un desig ferm de l'Administració de l'Estat”, escrivia Maragall a Asensio el 26 de maig, “que asseguraria una font d'ingressos al *Diari de Barcelona*”. Tot i aquestes paraules, ni Zeta ni l'ONCE no es donaran per satisfets, i insistiran a no concórrer a

cap nova ampliació de capital. De nou, amb l'oposició d'Iniciatives, tornaria a debatre's la possibilitat de tancar el diari i liquidar la companyia, i l'ONCE s'oferiria per comprar la capçalera.

Malgrat tot, cap de les propostes no serà acceptada. El 23 de juny, després que Iniciatives hagi obtingut un crèdit pel valor de la suposada subvenció (que no arribaria fins al 1990), l'empresa aprovarà una reducció de capital de 1.167 milions per absorbir les pèrdues acumulades des del 1987, i simultàniament, acorda una ampliació de 400 milions, subscrita per Zeta (168), l'ONCE (152) i Proyectos e Inversiones Inmobiliarias (80). El capital social queda fixat en 582 milions de pessetes. Aquell mateix dia, Antonio Asensio presentava la seva dimissió irrevocable com a president del consell d'administració. La renúncia d'Asensio, que aquest ja havia formalitzat davant de notari el 7 d'abril passat però que havia posposat a petició d'alguns consellers, esdevindria tota una premonició del que succeirà en un futur immediat.

LA TELEVISIÓ PRIVADA I LA MARXA DE ZETA

El 25 d'agost de 1989, l'adjudicació de les televisions privades marcava una fita en la història de la comunicació social a l'Estat espanyol. S'acosta la fi del monopoli televisiu de TVE. El consell de ministres concedeix la llicència a tres de les cinc empreses

presentades a concurs: Antena 3, del grup Godó i altres accionistes; Gestevisión-Tele 5, formada per l'editorial Anaya, Fininvest (de l'italià Silvio Berlusconi) i l'ONCE; i Canal Plus, encapçalada per PRISA i el Canal Plus francès. De la tria final quedaven excloses Univisión-Canal 1, liderada pel Grup Zeta i el magnat australià Rupert Murdoch; i Canal C, constituïda per una trentena de petits accionistes catalans i administrada pel cineasta Josep Maria Forn.

L'exclusió de Zeta, que s'havia preparat a fons per obtenir una de les tres llicències en joc, irritarà Asensio de tal manera que aviat promouria una forta campanya de premsa contra la decisió governamental. A través dels diaris i revistes que controla, Asensio exigirà al govern que rectifiqui. El mateix *DdB*, l'endemà de l'adjudicació, recollia unes declaracions seves anunciant un recurs judicial "fins a les més altes instàncies", davant el que considera "una il·legalitat jurídica" (*DdB*, 26-8-89). Asensio carregarà directament contra Canal Plus –"pel fet de ser un canal parcialment de pagament"– i Tele 5, on s'integrava l'ONCE, a causa d'un "poc clar respecte a la competència per l'estructura fiscal de l'ONCE i per les seves peculiars relacions amb el govern".

Els atacs contra l'ONCE i el govern mereixen la rèplica immediata de Durán, que explicarà que el Grup Zeta havia intentat, mesos enrera, que l'ONCE s'incorporés a Univisión. Prèviament, Asensio havia revelat que la ministra-portaveu del govern, Rosa Conde, li havia trucat la nit anterior a la concessió proposant-li

l'entrada a Tele 5. En pocs dies, la picabaralla dialèctica puja de to, i l'enfrontament ONCE-Zeta esdevindrà definitiu. El 29 d'agost, ja decidit a trencar els negocis amb l'ONCE a *Diari de Barcelona* i *La Gaceta de los Negocios*, Asensio envia una carta a Albert Broggi comunicant-li la venda de les accions de Publicacions de Barcelona SA. Abans que hagi passat un mes, el 19 de setembre, Asensio i els seus homes dimitiran del consell d'administració. Broggi n'hauria d'assumir la presidència en funcions.

La dimissió d'Antonio Asensio com a president ja havia estat anunciada, però no així la seva sortida de l'empresa. En àmbits periodístics, la marxa del Grup Zeta es relacionaria directament amb l'afer de les televisions privades –argument que Zeta mai no ha volgut reconèixer en públic. Diverses fonts d'equips directius del *Brusi* entre 1987 i 1989 asseguren que “Zeta feia mèrits per la televisió privada, i aguantava al diari com qui paga *l'impost revolucionari*. Al no obtenir una llicència, Asensio va sentir-se estafat i va plegar”. També Jaume Boix, confirmat com a director tres mesos abans, opina que “Asensio creia que participant en un diari promogut per Maragall obtindria més fàcilment la televisió. La seva retirada”, afegeix, “va ser una greu irresponsabilitat empresarial”. En canvi, Enrique Arias (ex-director de Publicacions de Zeta i conseller al *Brusi* al 1989) nega que existís cap vinculació amb l'episodi televisiu: “Asensio va aguantar més del que calia, va fer un esforç desproporcionat fins al final... jo mateix em sentia dimitit molt abans...”. En tot cas, resulta evident

que la no concessió del canal de televisió seria el detonant que acabaria amb la paciència del president del Grup Zeta.

APAREIX LA NOVA FÓRMULA

La retirada del soci principal del diari agafa de sorpresa alguns dels seus protagonistes. Tant Boix com Durán, a Lanzarote i a Azuaga (Badajoz) respectivament, tindrien unes vacances sobtades. Davant d'aquella notícia, Boix va intentar parlar amb Asensio, sense èxit. Amb Durán va tenir més sort, i el director general de l'ONCE li garantiria sense reserves la continuïtat del diari. A la redacció, no obstant, la sensació d'inestabilitat es mantindria fins a la tardor. Fins llavors, el *DdB* havia estat funcionant durant més de mig any sense subdirector –Mercè Remolí havia tornat al març a la televisió–, i els intents de Boix per cobrir la plaça amb Lluís Molla (redactor en cap d'*El País*) havien resultat infructuosos.

A l'octubre, finalment, s'incorpora Rafael Nadal com a nou subdirector, i l'*staff* acabarà de perfilar el model de diari local amb progressives modificacions. La reestructuració de continguts incorporaria la secció "La Notícia", dues pàgines que obririen el diari amb el tema més destacat del dia, i l'estrena de "Metròpolis", la nova secció-estrella, que inclourà tota mena d'informacions i reportatges referents a l'àrea metropolitana de

Barcelona. Des d'ara, la secció de "Crònica" –que perd la informació local– es transformaria en "Societat". Formalment, la nova fórmula apareixerà l'1 de novembre, amb un editorial ("El paper de la ciutat") que anuncia la nova filosofia del diari. "A partir d'avui", s'hi escrivia, "posa en marxa una sèrie de transformacions que pretenen convertir-lo en l'òrgan de la metròpoli canviant". En endavant, una d'aquestes innovacions serà el suplement diari "Mirador Guia" –una guia local d'oci i serveis.

En aquests moments, el *DdB* va camí de convertir-se en una propietat quasi exclusiva de l'ONCE. El 24 de novembre, l'ONCE –a través de les empreses Surba i Divercisa– adquiria les accions del Grup Zeta (42%) pel seu valor nominal: 245 milions de pessetes. Certs contactes amb el grup francès Hersant, interessat en entrar al diari, no reeixiren. La compra de les accions de Zeta quedarà formalitzada el 21 de desembre, en el mateix consell d'administració que nomenarà Miquel Durán com a nou president de l'empresa. Els homes de Zeta seran definitivament rellevats per representants de l'ONCE, entre ells Alberto Ferrer, futur delegat i home fort de Durán al diari. A finals d'any, l'ONCE ja posseeix el 80% de Publicacions de Barcelona. Iniciatives, que ha reduït la seva participació al 2%, controla l'altre 20% – en mans d'Áreas SA, Proyectos e Inversiones Inmobiliarias SA (15%) i Proelsa. Els resultats de 1989, mentrestant, havien experimentat una lleugera millora respecte d'anys anteriors (14.122 exemplars de difusió i 609 milions de pessetes de pèrdues), però tampoc no

havien complert la previsió anual. En cap cas, per tant, no podien considerar-se com a positius.

NOTES:

(1) Trias es refereix a José María Calviño, director general de RTVE (1982-1986). Durant el seu mandat, Calviño havia adquirit fama de gestor pro-socialista.

(2) OJD: Oficina de Justificació de la Difusió. L'informe anual OJD 1989, corresponent a l'any anterior, estableix que l'*Avui* tenia un promig de 19.872 subscripcions, i cita textualment: "Les subscripcions col·lectives, que representen el 31,03% del total de subscripcions, són bonificades i corresponen al programa de promoció a les escoles i a càrrec de la Generalitat i de diverses fundacions privades".

(3) Font: AYÉN, X., *Canvi directiu al "Diari de Barcelona"*, Barcelona, 1988 (inèdit)

(4) El *Diari de Barcelona* no se sotmetrà als controls de l'OJD fins al 1988. Al 1987, la difusió mitjana de la premsa diària d'informació i àmbit general quedarà establerta així: *La Vanguardia* (201.015 exemplars), *El Periódico* (153.735), *El País* (55.128) i l'*Avui* (38.890). Font: Informe anual OJD 1988.

(5) Durant els mesos de setembre, octubre i novembre de 1987, el diari va publicar 15 editorials contraris a CiU i 9 favorables al PSC. Entre febrer i abril de 1988 (ambdós inclosos), els editorials contra CiU i a favor del

PSC van ser 33 i 2, respectivament. Font: AYÉN, X. *Op. cit.*.

(6) SAURA, V. i altres, *La crisi d'identitat del "Brusi". 1972-1992: Vint anys d'història d'un Diari de Barcelona a la recerca del lector fidel perdut*, Col·legi de Periodistes de Catalunya (Col·lecció Vaixells de Paper), Barcelona, 1993.

(7) Perfil del lector-subscriptor del *DdB* inclòs en un estudi de mercat elaborat per Gabise SA el març de 1989.

II. EL CONTROL DE L'ONCE

1. GARANTIES DE CONTINUITAT

UN NOU HOME FORT A L'EMPRESA

L'any 1990 arrenca amb el control absolut de l'ONCE sobre el conjunt de l'empresa i el diari. Al costat de Miquel Durán com a president de Publicacions de Barcelona SA, els homes claus en el procés que ara s'engega seran Alberto Ferrer i Ricard Martínez. El primer, que a finals de 1989 tan sols era un conseller més, s'erigirà en autoritat màxima de l'empresa per delegació de Durán. De fet, Ferrer no només era el seu home de confiança al *DdB*, sinó també en el grup d'empreses ONCE, presidit pel mateix Durán. Ricard Martínez, ex-membre del comitè d'empresa, serà nomenat director general, i executarà les ordres directes de Ferrer. Nominalment, el conseller delegat segueix sent Albert Broggi (Iniciatives), però al juny abandonarà el càrrec i el substituirà Alberto Ferrer, que en la pràctica, ja porta temps manant a l'empresa.

El control econòmic de l'ONCE encomana una certa sensació d'estabilitat a la plantilla, a causa de la garantia financera que el fet comporta. També hi ajuda força la signatura del primer conveni col·lectiu, que serà vigent per dos anys i fixarà el primer marc de referència per les relacions laborals entre empresa i treballadors. El conveni, firmat l'1 de febrer de 1990, s'interpreta com un dels primers signes de consolidació empresarial.

Aquell ambient, no obstant, no trigarà massa a trencar-se, ja que ben aviat començarien a córrer rumors sobre un imminent relleu en la direcció del diari. Al mateix febrer, el subdirector Rafael Nadal havia marxat a *El Periódico*, i els diversos intents de Jaume Boix per cobrir aquella baixa van ser sistemàticament rebutjats. L'empresa desmentia que volgués rellevar Boix, però el fet que no fés cap passa per fitxar un nou subdirector mantenia i augmentava la incertesa.

L'arribada d'Alberto Ferrer suposarà un canvi radical al diari. Els nous plantejaments que imposa l'home fort de l'ONCE seran una font constant de friccions tant amb l'altre accionista, Iniciatives SA, com amb l'*staff* periodístic del rotatiu. A mesura que passi el temps –com es veurà més endavant–, les tibantors i els problemes s'agreujaran fins el punt que, al mes de juny, Jaume Boix i el seu equip dimitiran en bloc, i Iniciatives –la societat que havia impulsat el relleu del *DdB*– es retirarà formalment de Publicacions de Barcelona.

El que l'ONCE pretén quan assumeix en solitari la gestió del *DdB* és, en paraules d'Alberto Ferrer, “des-socialitzar el diari, ja que Boix estava excessivament vinculat al PSC. Nosaltres volfem un diari més plural”. Un primer toc d'atenció serà l'article que Miquel Durán publica al mateix *DdB* el 14 de gener de 1990. Sota el títol de “Destruir o construir: aquesta és la qüestió”, l'escrit del director general de l'ONCE marca les pautes del que ha de ser el diari a partir d'aquell moment. Semblava un avís a l'opinió pública, i especialment a la Generalitat i al seu entorn polític, que les coses es farien

d'una altra manera. En una època en què els mitjans de comunicació, i sobretot el *DdB*, començaven a parlar del cas Casinos –presumpte finançament irregular de Convergència–, Durán reclamava que la premsa no s'avancés a la justícia i no donés com a certs els fets que estaven en fase d'investigació judicial.

L'insòlit article de Miquel Durán defensava un to menys combatiu en la denúncia de certes irregularitats “perquè encara hi ha massa coses bones i positives en què parar la nostra atenció”. El director general de l'ONCE anunciava un *Diari de Barcelona* “plural, constructiu i políticament independent, sustentat per una empresa editora que deixi treballar els professionals en les coordenades esmentades”. Segons algunes fonts, el famós article responia també a un intent de Durán de desmarcar-se de determinades informacions sobre la política del joc, quan des de la Generalitat s'acusava el mateix director de l'ONCE d'instigar-les per castigar comercialment les loteries catalanes i protegir els sortejos organitzats per l'organització de cecs.

Aquests plantejaments causen una certa inquietud en l'altre soci, encara que minoritari, de Publicacions de Barcelona. L'Ajuntament temia que el diari adoptés una línia informativa més hostil cap el consistori, i rebrà amb desconfiança els primers moviments de Ferrer al capdavant de l'empresa. Així, aviat apareixerà un document, batejat com el *Decàleg Maragall*, on l'alcalde concreta els principis en els quals s'hauria de basar el diari (veure capítol 1). Era evident que a l'empresa coexistien dues definicions ideològiques, que si bé no

eren contradictòries, sí suposaven una presa de posició per part dels dos accionistes. A l'*staff* periodístic del *DdB* es té la sensació que el *Decàleg Maragall* és més aviat un moviment tàctic per frenar Ferrer. Sigui com sigui, el decàleg no s'arriba a aplicar mai fins a les últimes conseqüències, i sí en canvi, les *recomanacions* de Durán. Des d'aleshores, les informacions crítiques sobre la temàtica del joc a Catalunya aniran desapareixent progressivament de les pàgines del diari.

Al marge de la línia editorial del *DdB*, l'empresa plantejaria altres qüestions per afrontar el futur immediat: el canvi de rotativa, la renovació del sistema informàtic i una nova política de promoció del diari. El consell d'administració del 8 de febrer de 1990 aprova un marc d'actuació amb una plantilla de 111 treballadors, un diari de 40 pàgines i una tirada aproximada de 21.000 exemplars. Les propostes per finançar els 1.183 milions que això costava preveien un increment brut de la publicitat en 600 milions de pessetes –fins aquell moment només se'n recapten 350– i una difusió mitjana de 15.000 exemplars, que haurien de suposar 300 milions de pessetes més. El pressupost es tanca amb la previsió d'una subvenció extraordinària de la Generalitat de 150 milions (procedents dels ajuts del govern central per normalització lingüística), i amb una ampliació de capital de 270 milions de pessetes. En la mateixa sessió es nomena Ricard Martínez com a director general de l'empresa.

En aquells moments, l'element promocional bàsic del diari és una col·lecció de clàssics de novel·la curta

que, des de l'1 d'octubre de 1989, es reparteix els diumenges de manera gratuïta amb cada exemplar del *DdB*. La col·lecció està formada per 36 volums, subvencionats en un 50% per la Diputació de Barcelona, i inclou autors com Poe, Víctor Hugo, Balzac, Dumas, Voltaire, Tolstoi o Txekhov. Les vendes del diari augmenten gràcies a aquesta iniciativa. Segons un informe presentat al consell d'administració de l'octubre de 1990, al setembre de 1989 es venien 12.416 exemplars els dies feiners, i 11.911 els diumenges. Amb els llibres, la difusió de l'octubre serà de 15.000 i 14.639 exemplars, respectivament, i la de novembre, de 15.336 i 15.292. A partir de desembre les xifres baixen, però es mantenen per sobre de la mitjana de 1989. Aquesta tònica seria similar fins al final de la col·lecció, a l'estiu de 1990, quan les vendes tornarien a caure.

En endavant, l'empresa proposarà altres iniciatives de promoció, però cap arribarà a cristal·litzar. L'ONCE tampoc no havia estat gaire partidària de la novel·la curta, perquè entenia que "era massa elitista", segons havia afirmat Ferrer en algunes converses internes. Les noves operacions s'havien de desenvolupar amb el suport de l'Ajuntament, però el creixent ambient de tensió entre els dos accionistes ho impediria. Durant l'estiu, Publicacions de Barcelona tenia la intenció de repartir gratuïtament una sèrie de vuit exemplars de novel·la negra. De cara al final de 1990, plantejava fer-se càrrec de la col·lecció municipal *Diàlegs a Barcelona*, un cop el consistori li cedís els drets d'edició. També amb el suport de l'Ajuntament, i sobretot de la

Mancomunitat de Municipis, s'estudiava editar una col.lecció de guies metropolitanes.

Publicacions de Barcelona, que fins i tot havia projectat publicar un diccionari enciclopèdic en català, pretenia augmentar els suplementos diaris, especialment amb un destinat als disminuïts. En aquells moments, el *DdB* només publicava "El Pati" i "Lletres". Els projectes restants eren un suplement sobre la història del F.C. Barcelona –subvencionat pel club i l'ONCE–, una "Guia de l'Estudiant" i una "Guia de la Compra", que segons els càlculs interns, proporcionarien al diari 2.000, 2.000 i 2.500 nous lectors, respectivament. Altres idees incloïen concursos i premis diversos que, organitzats d'acord amb el sorteig diari del cupó de l'ONCE, oferien interessants perspectives. També es volia obrir una via d'incentivació als venedors de premsa, que hauria de reportar 2.000 lectors més.

Al costat dels aspectes promocionals, l'empresa estudiava nous retalls de despeses per reduir el ritme de pèrdues. Paradoxalment, debatria la possibilitat d'adquirir una rotativa pròpia, cosa que hauria de permetre ajustar millor el tiratge i estalviar-se les prop de 800.000 pessetes diàries que costava imprimir el *DdB* a la rotativa d'*El Periódico*. Una de les opcions plantejades era comprar la del *Nuevo Diario de Córdoba* per 19 milions de pessetes, però la proposta també seria desestimada. Altres intents de retallar despeses, encara que tímidament, sí que es duran a la pràctica. En aquest sentit, es tanca la delegació de Madrid, se suprimeix el servei mèdic i d'ATS, es donen de baixa suscripcions a

diaris i revistes (estatals i estrangers), i s'eliminen les rutes de distribució del *DdB* a la zona de Llevant i les Illes. Alhora, també es canviaran els proveïdors de determinats serveis (manteniment, assessoria fiscal, missatgeria). Tot plegat, suposarà un estalvi anual de 17 milions de pessetes.

MODIFICACIONS AL “PAPER DE LA CIUTAT”

El consell d'administració del 8 de febrer estudia els canvis que aviat introduirà el model de diari local presentat al novembre anterior. Al març, l'autodefinit *paper de la ciutat* seria corregit amb diverses modificacions més. El director del rotatiu, Jaume Boix, el defineix com un diari de ciutat, molt centrat en temes culturals i en l'opinió de personalitats rellevants de la vida barcelonina. L'informe que Boix exposa al consell d'administració palesa un cop més la discussió sobre si el diari ha de seguir publicant-se en català, ja que dedica una pàgina a defensar la necessitat de mantenir l'idioma i a expressar la inconveniència del canvi.

L'anàlisi de Boix parteix de la base que el *Brusi* ha de ser un segon diari “per una gran majoria de lectors, però que al mateix temps pugui ser utilitzat com a primer diari per una franja molt àmplia del seu públic potencial, que és el jove”. Boix insisteix que el *DdB* seguirà basat en la informació local, en la interpretació i l'opinió, i que intentarà ser una guia de serveis. El canvi més visible és

l'aparició del "Mirador Guia", el suplement d'oci i espectacles, "una guia comentada, una autèntica selecció", segons l'informe del director. El punt de referència del diari serà el rotatiu francès *Libération*.

El 14 de març de 1990 –tres anys després del primer exemplar del *DdB* en català–, el diari apareix altre cop renovat. A més del "Mirador Guia", els canvis afecten a la secció de "Societat", que modifica la seva ubicació dins del diari, i a la contraportada, que ofereix un nou disseny i inclou un article del director. Lògicament, el diari ha augmentat la seva paginació: fins aleshores tenia entre 32 i 36 pàgines; a partir del març, s'hi afegiran les 12 del "Mirador Guia". Al marge dels continguts, també apareixen modificacions tipogràfiques, ja que el diari passa a tenir cinc columnes en lloc de sis, i surt amb un cos de lletra més gran.

El consell d'administració tornarà a ratificar Boix en el càrrec i l'animarà a continuar amb la seva tasca. Molts ànims havia de tenir Jaume Boix per superar els diferents entrebancs que li anaria posant Ferrer d'ara endavant. Un dels enfrontaments més importants entre tots dos succeirà a l'abril, arran d'un suplement sobre Barcelona, elaborat a Madrid per l'agència Europa Press amb un cost de 28 milions de pessetes –25 de producció i 3 de promoció. "La Barcelona del *Brusi*", col·leccionable diari de 25 números sobre la història de la ciutat, va ser preparat a esquenes del director. "Estava molt mal fet, amb molts errors, tant històrics com geogràfics; i tenia una compaginació que no s'adeia gens amb la del diari", afirma Boix. El director, que el

titllarà de “vergonyós”, es distanciaria del suplement... i de qui el va promoure.

A mesura que passin les setmanes, les diferències Ferrer-Boix s'aniran accentuant. El director volia cobrir la vacant deixada per Rafael Nadal a la subdirecció, però l'intent seria torpedinat pel futur conseller delegat. En un moment determinat, Boix arriba fins i tot a emparaular amb la periodista Josefina Vidal la seva incorporació a l'empresa. Això suposava que Vidal, que llavors residia als EUA, havia de tramitar el trasllat de residència; a l'últim moment, quan la periodista ja era gairebé a punt de tornar d'Amèrica, Ferrer va vetar la incorporació, fet que implicaria ja un camí sense retorn en les relacions entre la direcció del diari i l'empresa.

L'ENFRONTAMENT BOIX-FERRER

Alberto Ferrer entén que Jaume Boix encara fa un diari massa procliu al PSC i a l'Ajuntament, i excessivament crític amb CiU i la Generalitat. Boix nega estar vinculat al PSC –“no en sóc militant”–, i fins i tot parlarà de conflictes amb altes instàncies socialistes per determinades informacions. Encara que en l'etapa Boix el diari publica textos crítics sobre el PSC, també és cert que la Generalitat i CiU continuen enduent-se'n la part més grossa. Ferrer, que desmenteix haver intervingut en els continguts, ni tan sols en les informacions sobre el

joc, justifica les seves *interferències* perquè "l'ONCE volia notícies d'interès general i rendibles".

Des de l'abril de 1990, la tensió anirà *in crescendo*. Les topades entre Ferrer i Boix seran continuades, i de retruc, repercutiran en el treball diari i en la situació dels redactors i els col·laboradors. Boix, per exemple, intenta que s'aprovi un estatut de la redacció, i elabora un text que l'ONCE aigualirà, perquè l'entendrà com un estatut de direcció. Ferrer afirma que "la iniciativa va ser meua, i van fer-se dos projectes, el meu i el de Boix". El director, per contra, assegura que és ell qui redacta el primer text, i que l'assessor jurídic de l'ONCE, Santiago Muñoz, a l'hora de les esmenes, "talla qualsevol element d'independència professional". El text, així, quedaria definitivament aparcat, sense cap vigència oficial.

La pugna interna tindrà dos episodis remarcables. El primer afecta indirectament un il·lustre col·laborador del dominical, Raimon Obiols, que des del 22 d'octubre de 1989 tenia una secció fixa titulada "El suc dels dies". Boix recorda que "Obiols hi escrivia com a intel·lectual d'esquerres, i tractava els temes europeus i culturals que li interessaven. El primer dia, fins i tot va venir personalment a portar l'article, il·lusionat per la seva tasca". Ferrer criticava Boix afirmant públicament que Obiols rebia 100.000 pessetes per article. La realitat és que el primer secretari del PSC en cobrava 10.000, "com qualsevol col·laborador" (Boix). El cas, més enllà d'agreujar la relació Boix-Ferrer, faria que aquest últim es guanyés un altre enemic. El segon conflicte es produirà quan Ferrer amenaci amb no pagar la nòmina

de maig, al·legant que Iniciatives no havia fet l'aportació de diners corresponent a l'ampliació de capital acordada el febrer anterior. Al final, la qüestió es resoldria gràcies a la intervenció d'Albert Broggi, que malgrat l'oposició de Ferrer, gestionarà personalment el crèdit que permetrà afrontar el pagament dels sous.

En aquests moments, Ferrer ja fa temps que ha decidit rellevar l'*staff* del diari. A l'abril, com a mínim, ja havia sondejat dos periodistes per ocupar la direcció. Els futurs subdirectors, Pasqual Llongueras i Marc Alcaraz, fa dies que s'han posat a treballar a la seu del rotatiu. Per ordres de Ferrer, controlen la feina diària de Boix, exigint explicacions a determinades informacions. La situació, insòlita, comença a ser insostenible. El 17 de maig, Boix envia una carta de queixa a Durán. "Amb unes proves de desconfiança", escriu, "s'està deixant des de fa més d'un mes a la direcció sense la més mínima possibilitat de maniobra". La missiva apunta que "la creixent i persistent interferència dificulta moltíssim el nostre treball i està creant un clima (...) que és exactament el contrari del que necessita un diari". Boix afirma que "l'aparició d'uns anomenats *controladors* ha portat les coses a un extrem difícilment assumible".

La resta de l'*staff* (els redactors en cap Arcadi Espada, Lluís Maria Bonet, Lluís Garriga, Xavier Pericay i Eva Peruga) també escriuen al director de l'ONCE per queixar-se de la congelació salarial que els han aplicat, excloent-los de l'augment fixat al conveni col·lectiu. La tensió resulta tan evident que fins i tot Albert Broggi, encara conseller delegat, envia una carta a Durán el dia

18 demanant el desbloqueig de la situació, i lamentant la presència de Llongueras i Alcaraz –que oficialment, encara no han estat contractats. Broggi adverteix Durán que aquestes actuacions “no han estat suficientment consensuades amb la resta de l'accionariat i han trencat la tradicional unanimitat entre els accionistes”.

A la redacció del *Brusi*, els rumors són a l'ordre del dia des de fa setmanes. Boix s'entrevista amb Durán per aclarir la seva situació, i el director general de l'ONCE li renova la confiança. El missatge serà transmès pel mateix Boix a l'assemblea de treballadors, però no trigaria a ser desmentit per la realitat. Les bones paraules de Durán no es corresponen amb l'actitud de Ferrer, que ja ha contactat amb Ramon Perelló per substituir Boix. Perelló era director de Cadena Catalana, pertanyent a la Rato –cadena radiofònica de l'ONCE, transformada després en Onda Cero. Per convènce'l, Ferrer havia arribat a oferir-li compartir el càrrec a la ràdio amb la direcció del *DdB*. El candidat declinaria l'oferta, i suggeriria el nom de Carles Revés, un periodista que havia dirigit el diari *Segre* i de qui Perelló havia sigut director adjunt.

Finalment, l'ONCE contractarà Revés com a nou director, i Llongueras i Alcaraz com a subdirectors. Aquests últims ja havien firmat el seu contracte el 29 de maig, gairebé un mes abans del relleu formal. Revés ho faria el 21 de juny. Jaume Boix, que difícilment podia tolerar la humiliació dels dos *controladors*, es veurà obligat a negociar la seva renúncia i la del seu equip. Als últims dies, Boix rebria pressions de l'Ajuntament per aguantar en el càrrec. Xavier Roig, cap del gabinet de

l'alcaldia, i Albert Broggi, ja ex-conseller delegat (havia dimitit el 8 de juny), intentaven convènce'l que no abandonés. La renúncia, malgrat tot, es farà efectiva el 25 de juny de 1990. El relleu pren forma de dimissió pactada, forçada per la política de fets consumats de Ferrer. L'endemà, Revés comença a dirigir el diari.

El procés ha estat intens i esgotador. Boix tindrà paraules dures per Ferrer, a qui qualifica de "personatge sinistre", i també per Durán –"va estar fent un doble joc vergonyant". Ferrer justifica la crisi afirmant que "Boix era un periodista massa pur, incapacitat per ser director, sense visió comercial per atreure publicitat". En un informe datat el 14 de juny, Ferrer ja observava que el diari no havia complert les expectatives previstes, i afirmava que "es cau en antics defectes. Les vendes només s'han vist augmentades en els casos que hi ha hagut un suport extern a la gestió del director del diari".

En el moment de ser rellevat, Boix pacta una indemnització equivalent al sou d'un any, i aconsegueix que l'ONCE li encarregui un projecte pel relleu del setmanari *El Món*. L'ONCE n'havia comprat la capçalera per cinc milions de pessetes en una subhasta pública a finals del 1988. L'adquisició va tenir lloc pocs dies després que la mateixa ONCE, que s'havia compromès a invertir-hi 20 milions, es fés enrera del pacte amb els propietaris de la revista just quan el primer número d'*El Món* ja estava en fase d'impressió. La sobtada retirada, atribuïda a pressions de la Generalitat, va evidenciar un desinterès que es repetiria un cop Boix hagués redactat el seu projecte.

Força temps després, la hipotètica reaparició d'*El Món* tindrà un últim capítol rocambollesc. Jaume Boix, junt amb Arcadi Espada, escrivia una biografia de Joan Antoni Samaranch, president del Comitè Olímpic Internacional (COI). A punt d'enllestir-la, rep una trucada de l'ONCE dient-li que Durán el vol veure per discutir el projecte d'*El Món*. Boix es desplaça a Madrid, i es reuneix amb Durán i Alberto Ferrer. Durán li assegura que compta amb ell per tirar endavant la revista. L'ex-director acceptarà sempre que no tingui Ferrer com a interlocutor. Ferrer abandona el despatx, i Durán canvia de tema. A partir d'ara, s'interessarà pel llibre sobre el president del COI, a qui es refereix en termes poc respectuosos. Acte seguit, davant la sorpresa de Boix, Durán el fa passar a una altra sala, i li presenta el relacions públiques Alfredo Fraile, que li transmetria una suposada preocupació de Samaranch pels continguts del llibre. Boix, perplex, es nega a comentar el tema, i abandona la *cimera* preparada per Durán. D'*El Món* no se'n sentirà a parlar mai més. Per l'ex-director del *DdB*, l'episodi seria "una mostra més del doble joc hipòcrita que practica Durán".

2. LA RETIRADA D'INICIATIVES

CARLES REVÉS ASSUMEIX LA DIRECCIÓ

L'ONCE planteja a Carles Revés un atractiu panorama per aconseguir que accepti la direcció del *DdB*. L'organització de cecs té dissenyat un autèntic grup multimèdia. En aquells moments, l'ONCE forma part de l'accionariat de Tele 5, i posseeix una cadena de ràdio –la Rato, que després es dirà Onda Cero–, i dos diaris més a Andalusia (*El Periódico del Guadalete* i *El Periódico de la Bahía*). Alhora, estudia la possibilitat d'editar-ne un altre a Andorra, que estaria més o menys vinculat al *DdB*. Més endavant, el cercle es completarà amb una agència de notícies, Servimedia –en marxa a finals de 1990–, i un altre diari, *El Independiente*, on l'ONCE deté un 8% de les accions, participació que el 16 d'abril de 1991 augmentarà fins el 65%.

Aquest disseny persuadeix Revés que l'ONCE es convertirà en promotor d'un potent grup de comunicació, i fa que accepti l'oferta d'Alberto Ferrer. Així, Carles Revés esdevé el cinquè director que el *Brusi* ha tingut en tres anys i tres mesos d'existència. Revés serà també el director del *DdB* que més temps durarà en el càrrec, ja que l'ocuparà fins el juliol de 1993. En el moment d'assumir la direcció, Revés té 34 anys i ja ha estat director d'informació de l'Ajuntament de Lleida, i director de diaris a tres capitals de província: *Segre* (Lleida),

Punt Diari (Girona) i *Catalunya Sud* (Tarragona). Últimament treballava a la delegació de *La Vanguardia* a Madrid.

El desembarc de Carles Revés i el seu equip posa fi a diverses setmanes d'incertesa al si de la redacció. En els dies previs al relleu de Boix, Ferrer va intentar que el comitè d'empresa s'hi posicionés en contra, proposta que havia sigut rebutjada. Els rumors constants sobre la identitat del futur director havien quedat esvaïts el 12 de juny, quan *El País* va publicar la notícia, però el relleu havia trigat gairebé dues setmanes més a confirmar-se. Sigui com sigui, Carles Revés es trobaria amb un clima general d'acceptació per part de la plantilla. Al capdavant, el canvi significava el punt i final a una situació d'enfrontament entre direcció i empresa que repercutia i dificultava el treball diari. Tot i que la plantilla era aliena als criteris de l'ONCE, la possibilitat de normalitzar la situació va ajudar a assumir el canvi.

Revés havia anat madurant el seu propi projecte des de feia mesos. En un informe personal datat a l'abril, afirma que el *DdB* ha de ser "un equilibri entre un diari popular i un diari referencial". Segons el qui seria el nou director, el *DdB* havia de ser "l'únic que dediqui a la ciutat i a la seva àrea d'influència el gruix de la seva informació, opinió i serveis". La idea de Revés era "involucrar el diari a tots els estaments de la ciutat, intentant donar al lector tot allò que a nivell de Barcelona i Àrea Metropolitana donen els demés diaris, allò que no donen perquè ho desconeixen i allò que tampoc donen perquè ho llencen a la paperera". Revés

també proposava canviar el disseny –“fred, horitzontal i escassament imaginatiu”–, i augmentar la paginació.

Un cop arriba al diari, Revés planteja uns primers canvis d'urgència que es concretaran el 4 de juliol, tan sols nou dies després. Les modificacions afecten a “La Notícia” –que de dues pàgines passa a una–, i a la nova pàgina 2, destinada a serveis. La novetat principal serà l'aparició d'una nova secció, “Primer Bloc”, que engloba les seccions de “Metròpolis”, “Societat” i “Política Catalana”. A la pàgina 7 de l'edició del 4 de juliol, el diari explica que els canvis apareguts es deuen a un canvi de rotativa obligat, i anuncia un pla de modernització per la tardor. També es suspèn el “Mirador Guia”, suspensió que de moment ha de ser temporal, però que acabaria sent definitiva. Una innovació menor pertoca a la secció de *Cartes al Director*, que incorpora breus comentaris de resposta. El canvi de rotativa es farà efectiu el dia 10, quan el diari deixi d'imprimir-se a Ediciones Primera Plana i passi a fer-ho a GEISA

Paral·lelament a l'arribada de Revés, Iniciatives SA decidirà abandonar l'accionariat de Publicacions de Barcelona. La manera d'actuar dels gestors de l'empresa no agrada a l'Ajuntament i, sobretot, no ha agradat l'actitud adoptada amb l'anterior direcció. El 24 de maig, sis dies després de la carta de Broggi a Durán, s'havia produït una reunió entre Xavier Roig, Alberto Ferrer i Ricard Martínez. Els dos últims revelaran al comitè d'empresa el contingut de les converses, marcades pel rerafons del conflicte Boix-Ferrer. L'Ajuntament expressa

el seu malestar per les informacions facilitades als treballadors, ja que segons la versió municipal, tergiversen el contingut real de les negociacions.

En una carta enviada el 29 de maig, Roig acusa Ferrer d'un "trencament molt greu de les pràctiques normals, no només en una activitat empresarial, sinó en qualsevol acció col·lectiva entre socis". En la seva resposta a Roig, el 31 de maig, Ferrer manté "l'oferta de diàleg", però li recorda un suposat deute del consistori "com a client del *Diari de Barcelona*, d'urgent resolució per part de vostès". El deute feia referència a subscripcions no abonades. La relació epistolar Roig-Ferrer tindria algun capítol més que demostrarà que l'entesa entre els dos socis de l'empresa editora del *Brusi* no és precisament un camí de roses, tot i que encara s'és una mica lluny del trencament definitiu.

En aquells moments, el distanciament Ajuntament-ONCE estava també influenciat per la falta de sintonia entre Pasqual Maragall i Miquel Durán. La seva relació personal, amb el pas dels anys, s'havia anat deteriorant. Amb tot, tindrien temps per un instant de treva. L'11 de juny, assisteixen a una reunió convocada per constituir el futur consell editor del diari, un antic projecte que, de fet, mai es duria a la pràctica. La idea consistia en involucrar un grup de personalitats rellevants del món social, polític i econòmic, que servís com a plataforma de suport per relançar el *Diari de Barcelona*. Inicialment, els noms proposats per les dues bandes eren Francesc Raventós, Aleix Vidal-Quadras, Carles Güell, Fabià Estapé, Oriol Bohigas, Ferran Lemus, Antoni Serra

Ramoneda, Josep Maria Figueras, Joan Hortalà, Llorenç Gomis, Joan Rigol, Nicolás de Salas, Josep Olliu, Romà Cuyàs, Pep Subirós i Pere Grau.

La trobada, que s'havia previst pel 25 d'abril, se celebra quan les relacions ONCE-Ajuntament ja han patit més d'una ensopegada, i s'està negociant la sortida de l'equip Boix. Aquest cop, la convocatòria s'ha ampliat a 25 *notables*, que durant un suculent dinar al Palauet Albéniz parlaran dels actes del bicentenari del *DdB*, del dèficit econòmic i del futur del diari. Entre els assistents al dinar hi ha Oriol Bohigas, Alfred Pastor, Carles Sentís, Santiago Dexeus, Antoni Serra Ramoneda, Pep Subirós, Pere Portabella i Quim Monzó (Munsó, segons les notes preses per Alberto Ferrer). El consell editor, consensuat pels dos accionistes, mor abans de néixer, ja que quinze dies després es produirà la retirada d'Iniciatives.

La marxa d'Iniciatives SA de Publicacions de Barcelona es faria efectiva en el consell d'administració celebrat el 29 de juny de 1990, tot i que no queda oficialment formalitzada fins a l'octubre. De fet, ja s'havia començat a perfilar el 8 de juny, tres dies abans del dinar al Palauet Albéniz. Albert Broggi presentava la dimissió com a conseller delegat, i Alberto Ferrer era nomenat per substituir-lo. Francesc Raventós, un dels personatges claus de la història recent del *DdB*, també dimitia, i el seu lloc al consell l'ocupava Alfred Pastor, que temps després serà nomenat secretari d'Estat d'Hisenda. El dia 29 s'aprova una reducció de capital de 453 milions de pessetes, per compensar pèrdues d'anteriors exercicis, i alhora, s'acorda augmentar-lo en

216 milions. L'ampliació seria subscripta per Divercisa, empresa de comunicació de l'ONCE. Iniciatives no tan sols no hi acudiria, sinó que vendria les seves accions. Tres dies abans, sense informar del comprador, la societat municipal ja anunciava a través d'un comunicat que "queda totalment desvinculada de l'empresa editora i del seu consell d'administració" (*El País*, 27-6-90).

La sessió del 29 de juny se suspèn perquè els accionistes puguin discutir-ne els acords, i no es reprendrà fins quatre mesos després. El 25 d'octubre queda formalitzat l'abandó municipal. Abandó relatiu, ja que Iniciatives ha traspasat les accions a l'Ajuntament, però autènticament real, perquè la participació ja és purament simbòlica. El consell ha aprovat una nova ampliació de capital de 400 milions de pessetes, coberta íntegrament per Divercisa. El capital social queda fixat en 745 milions. Des d'avui, l'ONCE i les seves empreses (Divercisa i la immobiliària Surba), posseeixen ja el 96,53% de Publicacions de Barcelona SA. Formalment, l'Ajuntament té una participació del 0,38%, i a través de les societats de l'òrbita municipal (Áreas, Proyectos e Inversiones Inmobiliarias, i Proelsa), només controla el 3,47% del capital. A pesar de tot, i en representació del propietari de la capçalera, Publicacions de Barcelona incorporarà un nou conseller: Raimon Martínez Fraile.

Ex-regidor de Relacions Ciutadanes i actual director general de l'empresa de publicitat Cid, Martínez Fraile se'l considera un relacions públiques nat. Amb ell, l'Ajuntament intenta no perdre del tot la seva influència sobre el diari. L'ex-regidor presentaria algunes

propostes per relançar el *DdB*. Al juliol, ja ha elaborat un informe sobre la situació del mercat de premsa i, específicament, sobre el *Diari de Barcelona*. L'estudi, que inclou perfils dels lectors, percentatges dels qui llegeixen més d'un diari i posicionaments polítics respectius, acaba constatant la limitació que el nom *Diari de Barcelona* suposa per la seva difusió territorial, i recomana que s'estudii la conveniència d'elaborar un diari bilingüe per intentar ampliar les quotes de mercat.

Les propostes de Martínez Fraile per millorar la situació de Publicacions de Barcelona no s'acaben aquí. El 17 d'agost de 1990, l'ex-regidor envia una carta a Alberto Ferrer plantejant-li diversificar objectius amb l'edició de llibres. Segons Martínez Fraile, la nova activitat completaria les inversions de l'ONCE en l'àmbit de la comunicació. Conjuntament amb els diaris, escriu, "la participació a Tele 5, la creació d'Onda Cero i la recuperació d'*El Món*, l'aparició de col·leccions editorials seria una magnífica operació". Martínez Fraile pensa en una col·lecció bàsica sobre literatura clàssica, premis Nobel, ciències, història d'Espanya, història universal, contes, còmics, viatges i novel·la negra. Aquesta "Biblioteca Cero –que és el nom que rebria la col·lecció– es podria adquirir a les llibreries però també podria ser un element promocional del propi cupó de l'ONCE, canviant bitllets caducats per un exemplar de la col·lecció". Com en anteriors ocasions, la proposta no passarà dels papers.

Un dels pocs projectes que es materialitzi serà el *Diari del Barcelona*. D'acord amb un contracte signat

amb el F.C. Barcelona, durant les temporades 90/91 i 91/92 es va publicar un suplement dedicat al Barça que es distribuïa gratuïtament al Nou Camp tots els dies que hi havia partit. El suplement s'adjuntava també amb el diari tant els dies que el Barça jugava a casa com quan ho feia fora. Duia informacions sobre el partit que s'anava a jugar, sobre el rival, estadístiques de l'equip, entrevistes amb jugadors, i repassava diferents episodis de la història del club. La primera temporada, el *Diari del Barcelona* estava confeccionat en paper normal de diari. Després de l'experiència inicial, i atesa la bona acceptació per part del club, el director Carles Revés decidirà apostar-hi fort. La temporada següent, així, el suplement experimenta una millora substancial, passant a publicar-se en paper satinat, amb més gramatge i a tot color..Tot i les excel·lents perspectives que el *Diari del Barcelona* oferia des del punt de vista promocional i publicitari (cal recordar que els dies de partit se'n distribuïen uns 70.000 exemplars), el cert és que mai no van ser utilitzades a fons. Els aficionats del Nou Camp creïen que la publicació era responsabilitat del club, i quasi mai es va relacionar amb el *DdB*. Les estratègies de captació publicitària tampoc van funcionar, i el balanç final donaria un resultat econòmic negatiu.

Al llarg del 1990, la difusió del *DdB* mantindrà una tendència a la baixa. Els 15.336 exemplars que es venien en dies feiners al novembre de 1989 (quan surt el diari local de Jaume Boix) han passat a ser 11.710 al juny de 1990 (mes del relleu Boix-Revés). Després de diverses oscil·lacions, la difusió del setembre haurà

baixat a 10.755 exemplars diaris. Els diumenges se'n vendran 1.500 menys. La difusió mitjana global de 1990, segons el control d'OJD, serà de 12.715 exemplars.

RECONVERSIÓ TECNOLÒGICA

Simultàniament al procés de retirada municipal del *Diari de Barcelona*, l'equip de Carles Revés treballa en la preparació d'un nou model de diari, el cinquè en tres anys i mig. El director incorpora successivament en el seu *staff* com a redactors en cap a Jaume Boixadós, Josep Tordera –l'únic que ja era a la casa–, Miquel Pairoli i Jordi Estapé. Als preparatius de caràcter periodístic, s'hi adjuntarà la necessitat d'afrontar la reconversió tecnològica del diari. Segons els tècnics, el sistema informàtic, llegat del Grup Zeta, ha quedat obsolet, amb el problema afegit que amenaça avaria per falta de manteniment adequat. La substitució no deixarà de sorprendre, ja que els equips informàtics no tenien ni cinc anys de vida.

El cas és que entorn del sistema informàtic havien sorgit nombrosos problemes. Publicacions de Barcelona havia de pagar al Grup Zeta 20 milions de pessetes anuals pel seu manteniment. La rivalitat entre Asensio i Durán per l'afer de la televisió privada va provocar diverses dificultats quan es requeria algun tipus d'assistència tècnica. En aquesta situació, el director general, Ricard Martínez, era contrari a seguir pagant el

contracte de manteniment. Mentrestant, els tècnics alertaven d'un perill de col·lapse total. Davant d'aquest panorama, l'empresa arribaria a la conclusió que la reconversió informàtica esdevé urgent. Per substituir els ordinadors Wang, s'estudien tres alternatives. A partir de les possibilitats dels seus sistemes de *software*, l'opció finalment escollida serà la d'Apple Macintosh.

El pressupost del canvi suposa una inversió de 91 milions de pessetes. Si la informatització es feia arribar també fins al departament d'administració, el procés s'encaria en 20 milions de pessetes més. El pagament dels nous equips informàtics es faria amb un contracte de *leasing* avalat per l'ONCE. La renovació, que indirectament provocarà un dels conflictes laborals més importants en la història del diari, preveia una reducció de plantilla i un estalvi en costos salarials de 36 milions anuals, que pujava a 52 sumant-hi el retall de despeses en material i manteniment respecte del sistema Wang. La reconversió, que es perfila al llarg del segon semestre de 1990, s'implantarà de manera progressiva. Els primers en utilitzar els nous equips seran les seccions d'Infografia i Dominical. El gruix de la redacció no ho farà fins poc abans de la sortida del nou model de diari de Carles Revés, que veurà la llum a l'abril de 1991.

La proposta de renovació tecnològica comportava que, un cop s'hagués enllestit, s'aplicaria una reducció de personal tècnic de tallers, que serviria per amortitzar parcialment el cost de la inversió. Quan l'empresa insti l'expedient de regulació per dur a terme aquesta reducció de plantilla, el març de 1991, es trobarà amb

l'oposició frontal dels treballadors. Entre altres, la presentació de l'Expedient de Regulació d'Ocupació (ERO) desmantellava el comitè d'empresa (la meitat dels integrants en quedaven afectats). La regulació havia estat adoptada en el consell d'administració del 25 d'octubre, on es va aprovar rebaixar la plantilla en 22 persones, passant de 116 a 94 treballadors.

L'informe elaborat per avalar la necessitat de l'ERO derivat de la renovació tecnològica ocupa només un foli i mig escàs. S'hi preveu suprimir el departament de teletips i el cap de producció, i reduir notòriament els departaments de disseny i tallers. A l'hora de veritat, l'oposició dels treballadors i els fluixos arguments tècnics adduïts faria que l'empresa acabés retirant l'ERO. La implantació pràctica del nou sistema informàtic va demostrar algunes previsions errònies. L'empresa no havia tingut en compte les necessitats derivades del nou model de diari que, entre altres coses, suposava un augment de la paginació. El cas és que l'intent de regulació parcial de plantilla va deteriorar greument les relacions laborals al diari, relacions que ja havien patit alguns entrebancs, fins el punt que el comitè d'empresa va haver de demanar la intervenció de Miquel Durán.

Quan l'ERO anava a provocar una radicalització del conflicte, l'ONCE envia al diari un nou gestor, Santiago Buscató. Oficialment, el relleu de Ferrer per Buscató es va argumentar per la necessitat de l'ONCE que Ferrer es dediqués més a la gestió de Divercisa a Madrid, en un moment en què s'acabava d'adquirir *El Independiente* i començava a pendre forma, a través de Divercisa, el

gran grup de comunicació que ambicionava Durán. De fet, les raons de l'arribada de Buscató al diari cal buscar-les en el joc d'influències internes de l'ONCE a Barcelona i, especialment, en l'intent de mantenir un cert equilibri en el seu grup d'empreses. Buscató era un altre home de confiança de Miquel Durán, a qui acompanyava a tot arreu i amb qui compartia alguns caps de setmana a la Costa Brava. S'havien conegut quan el primer treballava a La Caixa, gestionant els comptes d'algunes grans companyies, entre elles l'ONCE. Durán l'havia fitxat, i li havia encarregat el control del grup d'empreses ONCE a Catalunya. Buscató va arribar a Publicacions de Barcelona SA en qualitat de gerent.

Igual que Ferrer, Santiago Buscató no tenia en principi cap càrrec oficial al consell d'administració, però va assumir pràcticament les funcions de conseller delegat, ja que Ferrer era gairebé sempre a Madrid. L'arribada de Buscató, a principis d'abril de 1991, servirà per suavitzar les tensions entre l'empresa i els treballadors. Amb un tarannà més dialogant, Buscató retira l'ERO i regularitza diverses situacions contractuals anòmales. El nou caire laboral contrastava amb les difícils relacions entre els mateixos responsables de l'empresa. Ben aviat va transcendir l'absolut boicot que Ferrer i Martínez dedicaven al nouvingut. Miquel Durán va haver d'intervenir en més d'una ocasió per posar pau entre els seus homes de confiança al diari. L'anecdota que il·lustra les pèssimes relacions Buscató-Ferrer seria abundant. En primera instància, Durán volia que fos

Buscató qui anés a Madrid. Com que aquest s'hi havia negat, finalment va marxar-hi Ferrer.

Des de la seva arribada, Buscató va procurar estendre un missatge de normalitat, i va proclamar la voluntat decidida de relançar el *DdB*, celebrar el segon centenari –pel qual ja només faltava un any–, i facilitar la interrelació del diari amb la resta de mitjans de comunicació de l'ONCE. El temps s'encarregaria de desmentir aquelles paraules tan conciliadores. El coneixement i l'experiència de Buscató en mitjans de comunicació no era superior al d'Alberto Ferrer. A la llarga, com li va passar a Boix amb Ferrer, el director Carles Revés no s'entendrà amb Buscató, fins al punt que qui assistirà a les reunions amb l'empresa serà el subdirector Pasqual Llongueras.

CANVIA TOT MENYS EL NOM

Durant el segon semestre de 1990 i els primers mesos de 1991 es va gestant el model de diari de Carles Revés. L'únic encàrrec que té Revés és obrir un diari que amb l'anterior direcció es considerava massa hostil a CiU. Com ja s'ha indicat anteriorment, l'ONCE pretén millorar les relacions amb l'entorn de la Generalitat, i necessita que la pluralitat informativa del diari quedi explicitada. L'empresa disposa de dades sobre un sector de públic obert a comprar un diari en català, que rebutja

el *Brusi* perquè el considera un rotatiu socialista. Amb Revés, l'ONCE procurarà redreçar aquesta situació.

El nou *Brusi* sortirà el dia de Sant Jordi de 1991, apostant de nou per la informació local, l'opinió i els serveis. Aquest cop, el pes de l'opinió serà molt més eloqüent. Tal com escriu Revés, "la nostra voluntat ha estat la de fer un diari de lectura" (*DdB*, 23-4-91). Així, moltes noves firmes s'incorporen al diari, entre elles, les de Raimon, Víctor Mora, Jaume Fuster, Fabià Estapé, Santiago Dexeus, Joan Perucho, Enrique Curiel, Manu Leguineche, Marta Pessarrodona i Francesc Ferrer. Acompanyant els editorials d'aquest 23 d'abril, el president de Publicacions de Barcelona, Miquel Durán, explica que el nou model de diari és "reflex de l'espai en què es desenvolupa, un espai que sempre és plural i on les opcions del respecte i de la convivència sempre estan a bastament per sobre els extems".

La campanya publicitària de suport al relançament del *Diari de Barcelona* presenta un eslògan atrevit: "Ho hem canviat tot menys el nom". I ben cert que és. La maquetació, que recupera l'estructura de sis columnes a cada pàgina, palesa una ruptura total amb el model precedent. La capçalera de portada té un nou disseny, i la que va aparèixer el 14 de març de 1987 i va guanyar un premi FAD ha estat substituïda per esborrar qualsevol reminiscència amb el passat. El calaix de sastre que representava la secció "Primer Bloc" és dividit en "Barcelona" i "Actualitats", mentre que la informació política catalana es dóna conjuntament amb l'espanyola en una tradicional secció de "Política". La resta de

seccions és l'habitual de la majoria de diaris. En un fet inèdit fins aquell moment a la premsa de Barcelona, el *DdB* s'obre amb la informació sobre la ciutat i el conjunt de municipis de l'Àrea Metropolitana.

La paginació augmentarà fins a les 48 pàgines, una de les antigues aspiracions de Revés. El director considera que, d'una banda, així es guanya espai informatiu; i de l'altra, s'aconsegueix una predisposició psicològica més favorable per part del possible comprador davant un diari més gruixut, "amb més coses a dir", segons afirmava Revés en l'informe d'abril de 1990. L'augment de pàgines facilita la integració de la novetat més important del diari: al final de cada secció s'incorpora una plana sencera dedicada a opinió i serveis. Les *contres*, com s'anomenen en l'argot intern, presenten una estructura diferent en funció de la secció que tanquen. Totes tenen el denominador comú d'oferir una petita entrevista a personatges vinculats al seu àmbit informatiu –excepte "Món", que ofereix un reportatge–, i un article d'opinió. Agenda, enquestes a persones del carrer sobre temes d'actualitat, recull de premsa o crítiques, es reparteixen per completar les *contres* de cada secció. El diari, en definitiva, té un total de nou pàgines destinades a l'opinió, set d'elles amb uns continguts més marcats, adscrits a les temàtiques concretes de cada secció.

El model de Revés experimentarà un reforçament important el 3 de març de 1992. Aquell dia, el *DdB* incorpora un suplement diari de 16 pàgines, la "Guia de Barcelona", que inclou diverses informacions d'utilitat

urbana. El suplement ofereix les típiques cartelleres d'oci i consum, i concentra una sèrie de guies d'oci i consum, agendes culturals i d'actes ciutadans, informacions com el temps, l'horòscop, telèfons d'urgència, serveis municipals... En certa mesura, la "Guia de Barcelona" significa recuperar el "Mirador Guia" que Boix havia posat en marxa dos anys abans. Ara, el suplement augmenta encara més la paginació del diari, i farà que el *Brusi* passi a tenir entre 60 i 64 pàgines.

Els resultats obtinguts amb el nou model del *Diari de Barcelona* tampoc no seran els esperats. En les explicacions que feia als redactors al presentar-los el seu projecte, Carles Revés apuntava que l'objectiu era arribar a finals del 1991 amb una difusió mitjana de 27.000/28.000 exemplars, xifra que mai es va assolir, ni de bon tros. Poc abans de canviar de model, l'optimisme que respirava l'estructura empresarial era tan fort que el mateix Miquel Durán, en una entrevista que publica el setmanari *Tribuna* el 23 de març de 1991, afirma que "el *Diari de Barcelona* espera abandonar els números vermells aquest any després del profund pla de viabilitat realitzat".

Segons les certificacions d'OJD, la difusió pagada del *DdB* l'any 1991 serà de 9.867 exemplars diaris. Afegint-hi la difusió gratuïta, la xifra augmenta fins els 10.966 exemplars, molt per sota dels objectius marcats. Revés es queixaria després que l'empresa no va donar suport suficient al nou model. En reunions amb el comitè d'empresa, Santiago Buscató havia explicat que, junt amb la campanya publicitària inicial, se n'havia preparat

una altra de "manteniment". A l'hora de la veritat, el projecte es va abandonar. L'única promoció del diari seria la campanya de màrqueting del relançament, i una tímida política per incrementar les subscripcions.

Buscató va intentar augmentar el nombre de subscriptors del *Diari de Barcelona* amb algunes actuacions dirigides a certs col·lectius professionals, com el Col·legi de Metges o el Gremi de Perruquers, enviant gratuïtament el diari als seus associats. La intervenció, però, no va reportar beneficis concrets. Cal destacar que la retirada de l'Ajuntament de l'accionariat de Publicacions de Barcelona va comportar també que, de manera gradual, s'anessin donant de baixa les subscripcions municipals. El procés s'inicia després de les eleccions locals de 1991, seguint els criteris del nou equip econòmic encapçalat pel tinent d'alcalde Joan Clos. L'actitud del consistori barceloní serà imitada per altres ajuntaments socialistes. A més dels problemes financers que implicava, el cas repercutiria negativament en les difusions. Els intents de Buscató per corregir aquella situació fracassarien, i el diari perdria prop de 6.000 subscripcions. D'altra banda, la puntualitat de l'Ajuntament de Barcelona a l'hora de pagar mai va ser res extraordinari, i segons dades internes de l'empresa, al 1994 encara se li deuran les inscripcions del 1992.

3. CAMPANYA CONTRA L'ONCE I DURÁN

ASSETJATS PER LA PREMSA

En la història particular del *Diari de Barcelona* caldria introduir un petit parèntesi i recordar alguns episodis relacionats amb la presència de l'ONCE en els mitjans de comunicació. Durant el 1991, diversos esdeveniments obligaran l'ONCE a reorientar la seva política d'inversions, i l'organització decidirà retirar-se de la premsa escrita. Òbviament, aquesta decisió hauria d'incloure també el *Brusi*, i com a tal, explicaria el paper que hi desenvoluparia l'ONCE en els mesos següents.

La magnitud que començava a tenir el *pool* periodístic organitzat per l'ONCE havia inquietat la competència. Al llarg de 1991, i sobretot a partir de la compra d'*El Independiente*, la resta de grups periodístics espanyols iniciarien una dura campanya de crítiques contra l'organització. Els competidors l'acusaven de desviar-se del seu objectiu prioritari (l'assistència social al col·lectiu de cecs) i, com havia denunciat Zeta al 1989, d'aprofitar-se d'una relació privilegiada amb el govern central. Les crítiques es van focalitzar sobre el director general de la institució, Miquel Durán. L'ONCE, com a institució pública tutel·lada per diversos ministeris, també va ser acusada d'estar dirigida des del govern per controlar els mitjans de comunicació.

De forma insistent, les tertúlies radiofòniques de determinades cadenes de ràdio (COPE i SER) i informacions diverses en diaris i revistes van començar a qüestionar i denunciar les inversions de l'ONCE als *mass-media*. Un dels més bel·ligerants seria la revista *Época*, que el 13 de maig de 1991 va publicar un reportatge sobre el patrimoni de l'ONCE i la seva relació amb el govern. En el reportatge es feia referència a determinades maneres de fer de Miquel Durán "que podrien superar els límits del comportament ètic".

Un indicador de l'intent de desenmascarar les vinculacions de l'ONCE amb el govern central seria el cas de la gravació i emissió per la cadena SER d'unes converses del dirigent socialista Txiqui Benegas. En la cinta magnetofònica es parlava de l'intent de l'ONCE d'entrar al Grup Zeta, amb el vist-i-plau del govern i amb el suport de Silvio Berlusconi, soci de l'ONCE a Tele 5. El suposat acord, una mena d'intercanvi de posicions, hauria permès que Asensio entrés a Tele 5, i que l'ONCE accedís a la cadena de diaris regionals de Zeta.

L'ONCE havia augmentat la seva presència a *El Independiente* el 16 d'abril de 1991. Fins aquell moment, l'ONCE detenia el 8% d'accions d'Ediobser, l'editora del diari, i a través d'una ampliació de capital va passar a controlar-ne el 65%. En l'entrevista amb *Tribuna* citada anteriorment, Durán ja admetia la possibilitat d'augmentar la participació "després dels suggeriments que ens ha fet Ediobser" (23-3-91). La decisió final va sobtar, perquè segons informava dos dies després *El*

País (18-4-91), l'ONCE havia anunciat que no acudiria a l'ampliació de capital.

Alberto Ferrer, que serà nomenat conseller delegat de Divercisa, explica que *El Independiente* "havia de ser el pal de paller de tot el grup" de diaris de l'ONCE. Tant aquest com la resta de rotatius havien de tenir un dominical comú, que en el cas del *DdB*, estaria traduït al català. S'estudiava la possibilitat de regalar amb el diari cintes magnetofòniques amb la gravació del programa *Protagonistas* que Luis del Olmo dirigia a Onda Cero. Així mateix, segons Ferrer, s'havien iniciat converses per incloure al mateix grup un diari d'Astúries i un altre de València. El cert és que quan comenci la campanya contra l'ONCE i Durán, l'organització d'invidents es farà enrera d'aquests projectes. Al cap d'uns mesos, i contra el criteri d'alguns directius, l'ONCE acordarà desfer el grup de comunicació i abandonar els mitjans escrits.

L'ONCE mantindria que la campanya tenia l'origen en el fet que eren molts els grups que en perseguien la col·laboració empresarial. Poc a poc es desvelaria algun intent d'assegurar-se la seva capacitat financera. Fins i tot el *El Mundo*, un dels més ferotges crítics de Durán, buscarà capital a l'ONCE, segons publica *El Independiente* el 21 d'abril de 1991, cinc dies després que els cecs n'assumeixin el control. D'acord amb aquesta informació, hores abans que l'ONCE acudís a l'ampliació de capital d'Ediobser, *El Mundo* –"molt a prop de la fallida"– va intentar que els cecs optéssin per invertir-hi. *El Independiente* afirmava també que s'havia rebutjat l'oferta de fusionar els dos periòdics "a causa de

la influència conservadora del seu accionariat, entre els quals hi ha el president del PP, José María Aznar”.

Des d'ara, el degoteig de crítiques contra l'ONCE esdevindrà constant. El 14 de maig, *El Observador* publica una entrevista amb Carlos Herranz, president de l'Associació d'Editors de Diaris Espanyols (AEDE), on aquest denuncia que “és greu que l'ONCE utilitzi en el mercat lliure privilegis que els altres no tenim i que fa que la competència sigui desigual”. En un extens reportatge sobre l'ONCE, *El País* (19-5-91) acaba dient que “Durán i Arroyo –José María, el president de la institució– es mantenen fermes tant en el llançament de nous productes com en la seva política inversora. Defensen una línia d'actuació que ha convertit l'ONCE en un gran imperi financer i no semblen disposats a què res ni ningú els posi limits. La batalla continua”.

La Vanguardia entrarà en la polèmica el 9 de juny. “L'excés de poder acumulat per l'organització de cecs”, escriu, “multiplica els enemics de Miquel Durán”. El dia 28, *El País* torna a carregar contra l'ONCE. En el seu editorial, el diari afirma que “els diners que utilitza l'ONCE, fruit d'una concessió del monopoli de la loteria, que correspon a l'Estat, es poden considerar d'alguna manera com a diner públic, per la qual cosa ens trobaríem davant una altra invasió d'aquest i la seva corresponent distorsió dels principis de lliure competència”. L'ABC, *El Mundo* i *l'Avui* també intervindran en la polèmica. Els atacs, en definitiva, seran permanents, i provindran de molts sectors. Només s'acabaran quan Durán es rendeixi.

El director general de l'ONCE comença a tenir massa fronts oberts. Als embats dels grups periodístics s'hi afegeixen les crítiques internes dels sindicats, i l'enfrontament amb el ministeri d'Economia i Hisenda per l'abonament setmanal del cupó. Amb tot, mentre pugui aguantar l'allau de crítiques, l'ONCE seguirà organitzant el grup de comunicació entorn de l'empresa Divercisa. Al setembre, Alberto Ferrer i Fernando Ónega, periodista vinculat a l'extinta UCD, en serien nomenats consellers delegats. Ónega havia de coordinar el procés de sinèrgies informatives entre els diferents mitjans. Ferrer s'encarregaria de la gestió empresarial.

Cap dels dos no podrà impedir que l'ONCE freni la seva política expansiva. Aviat, l'ONCE decidiria abandonar la seva presència als mitjans de comunicació escrita. Junt amb les pèrdues econòmiques, l'allau d'investides ha estat un element de desmoralització interna que s'ha estès per tota l'organització. La decisió final es pren a primers d'octubre, i tindrà el seu màxim valedor en José María Arroyo, president de la institució. D'acord amb la resolució adoptada pel consell general de l'ONCE, l'organització haurà de retirar-se dels mitjans escrits i concentrar-se en l'àmbit audiovisual.

El primer en caure serà *El Independiente*, que en els sis mesos que ha estat controlat pels cecs, ha patit unes pèrdues de 1.500 milions de pessetes. Durán negocia la seva venda amb el financer Jacques Hachuel, que l'havia de convertir en setmanari –just el que havia estat inicialment. L'acord Hachuel-ONCE establia que l'organització recuperaria la quantitat invertida en

adquirir el diari: 328 milions de pessetes. L'operació quedarà finalment avortada per la decidida acció dels treballadors, que obligarien l'ONCE a assumir els deutes amb la plantilla. *El Independiente* es publicava per últim cop el 31 d'octubre de 1991, amb la promesa de reaparèixer com a setmanari el 4 de desembre.

La plantilla d'*El Independiente* reclama a l'ONCE que, si vol tancar el diari, pagui les indemnitzacions corresponents i li cedeixi els mitjans d'Ediobser, perquè siguin els mateixos treballadors qui es quedin l'empresa i rellancin la publicació. L'ONCE paga 800 milions de pessetes per tancar el diari, i la plantilla començarà a preparar un nou *El Independiente*. L'acord amb el comitè d'empresa fixava que l'ONCE rescindiria els contractes, i després, cediria la capçalera i els mitjans d'Ediobser a una societat anònima laboral constituïda per 150 treballadors del diari (poc més del 50% de la plantilla).

El Independiente, malgrat tot, no tornarà a veure la llum. El relleu que es produirà a la cúpula de l'ONCE a finals de 1992 influirà de manera determinant en la seva mort definitiva. Els treballadors acusaran l'ONCE d'haver incomplert els acords, i d'haver-se apropiat dels mitjans d'Ediobser, fins i tot dels locals del diari, dels quals serien expulsats per l'empresa de seguretat de l'ONCE. Ángel Colodro, un dels impulsors de la nova societat que havia de reeditar *El Independiente*, assegura que "ens van enganyar". Colodro atribueix l'engany a Juan Carlos López Cid-Fuentes, que ha substituït Durán com a president del grup d'empreses ONCE. En el futur, Cid-

Fuentes serà qui, quan arribi el moment, desvincularà l'organització de cecs de Publicacions de Barcelona SA.

LA LLIÇÓ D'*EL INDEPENDIENTE*

El tancament d'*El Independiente* mobilitza de manera immediata els treballadors de Publicacions de Barcelona, que no volen que els passi el mateix que als seus col·legues de Madrid. Des del primer moment, l'empresa assegura que els processos dels dos rotatius han estat diferents, i que el *Diari de Barcelona* seguirà endavant. L'ONCE només reconeix que buscarà nous socis inversors. De totes maneres, davant la constància de l'acord de l'ONCE per retirar-se de la premsa escrita, la incertesa sobre el futur del *Brusi* esdevé inevitable, i la plantilla decideix mobilitzar-se per evitar un possible tancament. Sobretot a partir que, arran d'una de les converses entre el comitè d'empresa i Fernando Ónega, aquest sondegi els treballadors sobre la possibilitat d'acceptar quedar-se amb la propietat del diari, com havien fet els d'*El Independiente*. L'ONCE plantejava que la societat de redactors formada al diari madrileny podria ser també una alternativa vàlida pel *Diari de Barcelona*, però l'oferta va ser rebutjada a l'instant. En el record de molts encara hi havia la fatídica etapa autogestionària del *Brusi* de primers dels 80...

A principis de novembre, les accions que es posen en marxa tindran un fort contingut diplomàtic, ja que

treballadors del *DdB*. De fet, eren les mateixes paraules que havia dirigit a la plantilla del diari madrileny en el moment que l'ONCE se'n retirava.

La reunió entre el comitè d'empresa i Durán, que primer s'havia trobat amb la direcció, serveix també perquè el director general de l'ONCE afirmi que "jo lluitaré perquè no es digui que el *DdB* és un altre fracàs de l'ONCE, i em comprometo a defensar la continuïtat del diari". Sobre una possible venda, Durán indica que "hi ha una decisió fruit de la deliberació interna, que no és un acord formal, derivada del clima d'intranquil·litat creixent entre els afiliats, que no té data però sí el propòsit que quan abans, millor". Les paraules de Durán serviran, com a mínim, per asserenar una situació cada cop més tensa. En les últimes setmanes, la redacció havia viscut sota un règim d'assemblees constants, que no beneficiava en absolut la qualitat del diari.

El viatge de Miquel Durán a Barcelona tindria una conseqüència més, fruit de la rivalitat Ferrer-Buscató. Tots dos presenciarien la reunió amb la plantilla. Durán havia rebut la recomanació de no assistir a l'entrevista. Un anònim l'havia alertat del perill d'una ensarronada, i del risc de trobar-se amb un ambient crispat i amb un conflicte gairebé d'ordre públic. El fet que l'entrevista es desenvolupés amb absoluta normalitat va desconcertar Durán. Aquest petit embolic, desmentit pels treballadors, se saldaria amb la destitució fulminant del director general, Ricard Martínez. Des d'aleshores, Buscató va assumir totalment la gestió de l'empresa.

4. LA VENDA DEL DIARI

A LA RECERCA D'UN COMPRADOR

Des del moment que l'ONCE decideix desprendre's del *Diari de Barcelona* fins que la venda es du realment a terme al juliol de 1992, l'única gestió empresarial que pràcticament es realitza al diari és la recerca d'un comprador. La negociació del conveni col·lectiu quedaria en segon terme, absolutament supeditada al ritme de les converses amb els possibles compradors. La situació de bloqueig era tal que fins i tot s'arribaria a instar un conflicte col·lectiu davant l'autoritat laboral, en protesta per la no renovació de contractes temporals i per la dilació en la signatura del conveni.

El 28 de maig de 1992 es va celebrar una assemblea per discutir la no renovació del contracte de la cap de secció d'Economia, Maite Coca. La decisió, no avalada pel director, es produïa en uns moments que hi havia convocada una vaga general a tota Espanya. Per estranya que semblés, responia a l'objectiu empresarial de començar a facilitar la venda del diari, perquè el comprador es trobés una plantilla el menys inflada possible. Aquella circumstància obria la veda per altres casos. De fet, afectava la majoria de la plantilla, ja que prop d'un 70% dels contractes tenien caràcter eventual.

Els treballadors exigiran entrevistar-se amb el director general de l'ONCE, Miquel Durán, per posar fre

a una situació que consideren "provocativa". A través d'un comunicat, la plantilla denunciarà "la sistemàtica perturbació de l'ambient laboral per la falta d'una política de gestió empresarial i el mal ambient creat pels continus rumors de venda del diari". Com a element de pressió, l'assemblea decideix limitar-se a complir estrictament la jornada laboral fixada al conveni, és a dir, 36 hores setmanals, cosa que obligarà a reduir la paginació del diari. L'entrevista amb Durán tindria lloc el 5 de juny, i serviria per desbloquejar la negociació del conveni i reconsiderar la política contractual. No s'ha d'oblidar que fins el 25 de juliol –data d'inici dels Jocs Olímpics–, la renovació de contractes afectava 45 de les 131 persones que composaven la plantilla, entre les quals, per exemple, hi havia tota la secció d'Esports.

En la reunió amb el comitè d'empresa, Durán reitera la intenció de l'ONCE de vendre el *DdB* a una opció "que asseguri el manteniment del diari i dels llocs de treball". Per fer-se una idea de quina és la situació de Publicacions de Barcelona SA en aquells moments es podria citar un informe elaborat per un dels grups aspirants a comprar el diari. Textualment, l'informe afirma que "s'ha de destacar que dins de l'exercici de 1992 no tenen controlades les suscripcions". Al llarg dels mesos que duren les gestions de venda, fins a set *candidats* diferents mantindran contactes amb l'ONCE. Algunes converses serien purament testimonials o es produirien per pressionar els aspirants més fermes.

Les negociacions més serioses tindran com a protagonistes el Grup 16, l'advocat Joan Josep Folchi –

ex-conseller d'Economia amb el govern Tarradellas–, i els germans Emili i Carles Dalmau (ECD, S.L.), amb qui finalment es materialitzaria l'operació. Abans, s'havia mantingut converses amb Jaume Llauredó –que només pretenia un paquet d'accions, al qual l'ONCE no estava disposada a accedir–; Jaume Garrofé, ex-director general d'*El Observador*; el Grup Correo, editor del *Correo Español-el Pueblo Vasco*; i amb un grup francès editor del diari cristià *La Croix*. Amb tot, cap d'aquestes gestions no va passar d'una mera presa de contacte de caràcter gairebé informal.

L'ONCE afrontaria el procés de compra-venda del *Diari de Barcelona* amb peus de plom. L'organització, escamada amb el cas *El Independiente*, no vol repetir el conflicte provocat al rotatiu madrileny, ni tampoc aparèixer en públic com una empresa que es dedica a tancar diaris. Així, el seu interès prioritari serà trobar un comprador que garanteixi el manteniment del *DdB* durant un temps suficient després del qual, si el diari tanca, no puguin demanar-ne responsabilitats a l'ONCE. Totes les negociacions, segons Buscató, partirien de la base que els aspirants ja havien dissenyat una estratègia de futur pel diari, i en tenien un model més o menys definit.

El cert era que tots els candidats coneixien sobradament l'interès de l'ONCE en desfer-se del *Brusi*, i procuraran obtenir unes condicions de compra especialment favorables. Cal recordar que, aleshores, Publicacions de Barcelona SA tenia unes pèrdues astronòmiques, d'entre 600 i 800 milions anuals, i que l'any olímpic caminava directa cap al rècord de dèficit,

que seria de 1.300 milions de pessetes. Estava obligada, per tant, a oferir moltes facilitats per convèncer un possible comprador. Totes les converses s'obriran amb la promesa de deixar l'empresa neta de deutes.

Un dels aspectes més llameners pels interessats en l'adquisició del diari hauria de ser la rotativa amb què s'havia imprès *El Independiente*. L'ONCE la presenta sobre la taula de negociacions com un actiu important a l'hora de fixar el preu futur de l'operació. Al marge de la rotativa, Durán ofereix ajuts suplementaris per garantir durant un temps el funcionament de l'empresa, que haurien de quedar fora dels contractes firmats. Tot i que l'ONCE negarà després aquests pactes verbals, diferents aspirants consultats han coincidit a reconèixer la seva existència. L'oferiment passava per ajuts econòmics directes, contractes publicitaris preferents i fins i tot, encàrrecs d'impressió a la rotativa traspassada.

Al llarg de les converses torna a evidenciar-se la pugna Ferrer-Buscató. De forma paral·lela, l'un i l'altre negociaven amb grups diferents. Mentre Buscató parlava amb Folchi i els germans Dalmau, Ferrer ho feia amb el Grup 16. Buscató, en unes declaracions a *La Vanguardia* l'11 de juny de 1992, reconeix contactes amb Folchi, Juan Tomás de Salas (Grup 16) i els Dalmau. Només el primer ha concretat una oferta econòmica. Segons el conseller delegat, l'ONCE no descarta cap proposta, i en valorarà tant l'aspecte econòmic com el social. "Pesarà molt l'oferta social", diu Buscató, "és a dir, la solució que es dona a la situació dels actuals treballadors del diari".

EL PRE-ACORD AMB FOLCHI

L'ONCE va arribar a un principi d'acord amb Folchi al maig de 1992 per traspassar la titularitat del diari a l'empresa Promotora de Premsa Catalana SA, controlada per l'ex-conseller i vinculada a sectors nacionalistes. El pacte establia que Folchi es faria càrrec del *DdB* al mes de setembre, just després dels Jocs Olímpics i poc abans del bicentenari del *Brusi*. L'editor del diari havia de ser Josep Miró i Ardèvol, ex-conseller d'Agricultura i president del Comitè Olímpic Català. A la pràctica, paradoxalment, l'operació resultaria avortada per les pressions rebudes des de la presidència de la Generalitat. El mateix Folchi així ho va reconèixer en unes declaracions a *El Punt* el dia 3 de juliol. En realitat, l'Ajuntament de Barcelona tampoc no donava suport a l'operació, tal com havia fet saber l'alcalde Pasqual Maragall al director del diari, Carles Revés.

De manera sorprenent, el president Pujol i l'alcalde Maragall coincidirien en oposar-se a l'acord. El primer preferia un *Diari de Barcelona* fràgil i poc competitiu, i temia, en canvi, que l'operació suposés un perjudici futur per l'*Avui*. El segon, inquiet per la possibilitat que servís com a plataforma del nacionalisme més radical a les portes dels Jocs, sospitava que el diari acabaria passant a l'òrbita de CiU. El 4 de juny, i abans de sortir cap a Grècia per assistir a la cerimònia d'encesa de la flama olímpica, Maragall va declarar a l'agència Efe que la venda del *Brusi* a Folchi "seria un desastre pels diaris

de circulació nacional escrits en català". L'alcalde acusava Pujol d'haver dut Catalunya a una "situació d'ofec polític", creada pel "monopoli polític, inclús mediàtic" de CiU. Sense citar-los, Maragall esmentava el control sobre dos diaris, dues televisions i dues ràdios, "que a més pot eixamplar-se", va afirmar referint-se a la possible operació Folchi-ONCE.

Al llarg de les negociacions, el periodista valencià Vicent Partal va intervenir com assessor periodístic de Folchi. Partal participaria en la redacció del nou projecte de diari, i tot i no haver firmat cap contracte formal, es perfilava com el futur director del rotatiu. Si més no, ja havia pactat la incorporació al *DdB* d'una vintena de professionals d'altres mitjans. L'assessor econòmic de Folchi en les converses amb l'ONCE va ser Antoni Pemán, ex-gerent d'*El País* a Catalunya, que un any després esdevindria director general de Publicacions de Barcelona SA amb els germans Dalmau.

La marxa enrera de Folchi en la compra del diari es produiria en la inauguració del nou Parc d'Atraccions del Tibidabo, propietat del financer Javier de la Rosa, de qui Folchi n'era llavors l'advocat. En una breu trobada entre Pujol, Maragall i Folchi, quedaria clar que l'operació no s'havia de realitzar. Les pressions sobre Folchi –fins i tot, amb amenaces de boicot polític– serien tan fortes que van decidir-lo a abandonar. Fonts pròximes a les converses han explicat que del pre-acord a què es va arribar un dijous, tres dies després ja no en quedava res. Curiosament, Pujol i Maragall coincidien aquest cop en una mateixa postura. En canvi, la relació entre el

consistori i l'ONCE ja no era tan fluïda com abans. Al capdavant, la intervenció de Pujol resultaria decisiva. Sense ella, la compra-venda s'hagués materialitzat, ja que l'ONCE n'estava completament decidida. En el seu moment, Buscató així ho havia assegurat als treballadors del diari.

Joan Josep Folchi pretenia editar un diari de caire independentista i no propagandístic. La referència territorial del rotatiu serien els Països Catalans. Segons els informes elaborats, l'objectiu era "fer un diari de qualitat, no militant ni polititzat com *l'Avui*". Des del punt de vista del disseny, es propugnava seguir el model traçat pels diaris regionals americans, amb un fort component gràfic. El diari s'havia d'estructurar en quatre quaderns separats: "Notícies", "Societat/Economia", "Esports" i, en darrer terme, "Cultura i Espectacles". El projecte preveia també una reducció de pàgines, "deixant poc espai per fer literatura".

En les converses ONCE-Folchi, la rotativa d'*El Independiente* no va posar-se mai sobre la taula de negociacions, perquè no servia pel tipus de diari que s'havia dissenyat. L'únic que exigia Folchi era que Publicacions de Barcelona SA quedés neta de deutes. Alhora, l'organització de cecs també hauria d'assumir les indemnitzacions dels periodistes que serien acomiadats. La possible reducció de personal era una qüestió que inquietava els treballadors de Publicacions de Barcelona, que sempre van reclamar a l'ONCE que es decidís per l'opció menys traumàtica per la plantilla.

El grup representat per Folchi considerava que el conjunt de la plantilla s'ajustava força a les necessitats reals, però pretenia renovar la redacció incorporant-hi professionals més experts. D'altra banda, determinades tasques d'administració les assumirien altres empreses propietat de Folchi. A la pràctica, l'operació li costava a l'ONCE un bon grapat de diners. Tot i que formalment cobrava dels compradors, el cert és que la quantitat derivada d'eixugar el dèficit de l'empresa i assumir les indemnitzacions, superava amb escreix el preu oficial de la compra-venda. El pacte també preveia que l'ONCE seguiria a l'accionariat de Publicacions de Barcelona amb una participació mínima.

En un moment determinat va sorgir la possibilitat que els germans Dalmau entressin en l'operació Folchi. L'ex-conseller i els Dalmau compartien negocis al *Nou Diari* de Reus, on Promotora de Premsa Catalana SA mantenia una petita participació accionarial. En aquest sentit, Folchi i els Dalmau celebrarien una reunió al Port de Tarragona, però el primer descartaria ràpidament incorporar els impressors lleidatans al seu projecte. Curiosament, quan el *DdB* ja sigui dels Dalmau, aquests oferiran a Folchi participar a Publicacions de Barcelona, amb unes condicions que, segons fonts pròximes a l'ex-conseller, Folchi consideraria absolutament ridícules.

En el moment del pre-acord amb l'ONCE, el fet que Joan Josep Folchi fos l'advocat de Javier de la Rosa desencadenaria especulacions sobre la possibilitat que el financer estigués al darrera de l'operació. Fonts relacionades amb l'ONCE i Folchi que van participar en

les negociacions asseguruen que era una iniciativa absoluta de l'ex-conseller, i han negat que el nom de De la Rosa ni tant sols sortís en les converses. El polèmic financer, abans que el pre-acord es desfés, s'havia encarregat d'alimentar els rumors. El 20 de maig de 1992, en ocasió de la final de la Copa d'Europa de futbol guanyada pel Barça a Londres, De la Rosa s'acostaria a dos periodistes del *DdB* que cobrien la gesta i els diria: "Així que vosaltres sou els que ara treballeu per mi...".

EL GRUP 16 I L'OPERACIÓ AMB ELS DALMAU

Inicialment, l'opció amb el Grup 16 la promou l'alcalde Pasqual Maragall, que manté una bona sintonia personal amb l'aleshores president del grup, Juan Tomás de Salas. L'experiència del Grup 16 en el món de la premsa en català parteix d'un fracàs estrepitos, com és el suplement *Setze*, dirigit pel periodista Xavier Domingo, que durant un temps s'havia distribuït amb la revista *Cambio16*. Tot i així, Tomás de Salas rebrà amb bons ulls la iniciativa de l'alcalde. Després dels primers contactes, l'ONCE reprendria les converses amb el Grup 16 a través d'Alberto Ferrer. Les negociacions, igual que les de Buscató amb Folchi, es desenvoluparien al llarg del mes de maig de 1992.

El Grup 16 ja feia temps que es plantejava treure una edició catalana de *Diario 16*. Encara ara n'és una vella aspiració del grup de Juan Tomás de Salas,

malgrat que aquest n'hagi perdut el control en favor dels bancs acreedors, especialment el Banc Central Hispano, principal accionista del grup. L'adquisició del *Diari de Barcelona*, per tant, es contempla amb simpatia, ja que el Grup 16 valora els avantatges que suposa disposar d'una capçalera històrica i tenir un diari ja llançat al mercat. A Barcelona, l'edició madrilenya de *Diario 16* només tenia una difusió d'uns 2.000 exemplars. Amb el *DdB*, la possible edició catalana de *Diario 16* arrencaria així amb unes xifres més altes. L'entrada del grup al *Brusi* s'hauria produït immediatament després del Jocs, és a dir, a mitjans d'agost.

L'opció del Grup 16 és la que *a priori* comporta una retallada més dràstica de la plantilla de treballadors. Bona part de la informació estaria subministrada des de Madrid i, per tant, faria innecessàries algunes de les seccions del diari. Sobre aquest punt, la rivalitat entre els dos homes de confiança de Durán al diari, Santiago Buscató i Alberto Ferrer, contribuiria a la confusió. Segons les previsions del Grup 16, la plantilla s'hauria de reduir en unes 40 persones, quedant en prop de 60 treballadors. La retallada oscil·lava entre un 42-43%. La versió de Buscató, en converses amb els treballadors, eleva aquesta xifra fins el 70%, cosa que motivaria el rebuig general a l'opció del grup madrileny i crearia un clima favorable a qualsevol altra que no imposés una reducció de personal tant elevada. També es juga amb el component idiomàtic, ja que no queda clar que el diari se segueixi publicant en català.

El projecte periodístic del Grup 16 preveu que el *Diari de Barcelona* es converteixi en una publicació bilingüe, opció que es considera perfectament viable tot i la seva excepcionalitat. Fins aleshores, només algun diari local inicialment en castellà ha incorporat algunes pàgines en català. Ara, seria en castellà tota la informació provinent de Madrid, bàsicament les pàgines d'internacional, política espanyola, economia i també el dominical, comú amb la resta d'edicions de *Diario 16*. En català es publicaria la informació local, la de cultura i espectacles, i l'opinió –excepte l'elaborada a Madrid. Les repercussions de la remodelació sobre el personal de redacció dependria de la reestructuració de les seccions informatives. En canvi, disseny i tallers quedaven pràcticament reduïdes a la mínima expressió. Les àrees administratives i de gestió publicitària serien assumides pel personal que el grup ja tenia a Barcelona.

En els contactes Grup 16-ONCE, la rotativa d'*El Independiente* ja comença a tenir una importància capital. El grup madrileny n'estudiaria dos possibles emplaçaments: Lleida i Castelló. En el primer cas, s'hi imprimirien les edicions catalana i aragonesa de *Diario 16*. A Castelló, o en algun municipi proper, es faria el mateix amb les edicions catalana i valenciana. Tots aquests estudis quedarien en paper mullat, ja que les converses es trencaran. Per quedar-se el diari, el Grup 16 demanava a l'ONCE unes contrapartides que pujaven a prop de 500 milions de pessetes, xifra que els cecs consideraven excessiva. Al Grup 16 creien que l'ONCE, donada la seva pressa per vendre el diari, rependria les

negociacions i s'avindria a formalitzar l'operació. Quan setmanes després s'assabenti de l'acord final amb els Dalmau amb unes contrapartides molt superiors, la sorpresa de Tomás de Salas serà enorme. De Salas no s'esperava que l'ONCE tanqués una altra operació amb tanta rapidesa, ni tampoc en aquelles condicions.

Les converses amb els Dalmau es concretarien amb una extraordinària celeritat, sobretot si es té en compte que vint dies abans encara era vigent el pre-acord amb Folchi. L'opció Dalmau, acordada a primers de juliol, es va adoptar perquè "van produir-se pressions a tots els nivells", segons diu Alberto Ferrer. Lògicament, la versió oficial de l'ONCE seria una altra ben diferent. Els escollits eren dos impressors lleidatans propietaris de *La Mañana* i *Diari de Lleida*, adquirits en la subhasta d'antics diaris del Movimiento i al Bisbat de Lleida, respectivament. Miquel Durán els definiria com uns consolidats editors en l'àmbit de Catalunya.

Finalment, l'operació de compra-venda s'anunciarà públicament el 29 de juliol de 1992. El dia anterior, Durán i els germans Dalmau, flanquejats pels qui haurien de ser els seus homes de confiança al diari, Josep Ramon Correal i Agustí Jimenez, es presenten a la redacció i comuniquen l'acord als treballadors. En reunions amb la direcció i amb la plantilla, Miquel Durán asseguraria que "l'opció Dalmau és la millor perquè garanteix la continuïtat del diari i el manteniment dels llocs de treball, tenen un projecte periodístic de futur i són uns consolidats editors de mitjans escrits en l'àmbit de Catalunya".

Els detalls de l'operació –que s'exposaran en el capítol següent– serien amagats a l'opinió pública. Entre altres, contemplaven el trasllat a Barcelona de la rotativa d'*El Independiente*, propietat de l'ONCE a través de l'empresa Rotonce, i que mai no havia format part dels acords amb els treballadors del diari madrileny. Sense entrar en detalls, Durán explicarà el traspàs del *DdB* amb paraules solemnes. En un article al *Brusi* el mateix dia de fer-se pública la compra-venda, el director general de l'ONCE escriu que “hi ha alguna gent a Catalunya que hauria preferit que el diari desaparegués. No han estat poques les pressions per fer que l'ONCE no pogués garantir la continuïtat d'aquesta publicació. Però ara s'han equivocat. Aquesta vegada en sabem una miqueta més i aquí està la prova; (...) el diari continua plenament vigent, plenament català i plenament independent i plural” (*DdB*, 29-7-92).

En aquesta mena de comiat, Durán no podrà evitar fer referència al tancament d'*El Independiente*. “(...) va arribar un moment que literalment se'ns va fer fora de la premsa de Madrid”, afirma Durán, “i no van ser precisament alguns del mitjans de la premsa madrilenya els que menys van lluitar per fer-nos fora. Per això, de vegades, encara sorprèn el fariseisme, el cinisme, dels que s'exclamen de la desaparició dels diaris, quan han sigut precisament ells els que n'han ferit de mort algun”.

MÉS DE 3.000 MILIONS EN PÈRDUES

Quan el *Brusi* va reaparèixer el 1987 es tenia l'esperança que la conjunció entre un grup editorial expert com el que lidera Antonio Asensio i una empresa econòmicament poderosa com l'ONCE, permetria un projecte periodístic exitós i ben gestionat. La marxa del Grup Zeta de l'accionariat del *Diari de Barcelona* va resultar un cop dur per l'empresa. Amb tot, semblava que l'ONCE podria redreçar la situació, si més no des del punt de vista econòmic. Els que hi confiaven aviat es van veure frustrats. El repàs als balanços de Publicacions de Barcelona SA durant el període que l'ONCE va ser-hi present mostrarà uns números vermells esgarrifosos. El 1992, Publicacions de Barcelona tancava l'any triomfal dels Jocs Olímpics amb unes pèrdues acumulades de més de 4.000 milions de pessetes:

Any	Pèrdues
1987	357 Milions
1988	812 M
1989	604 M
1990	683 M
1991	921 M
1992	1.320 M
Total	4.697 M

No totes les pèrdues de l'any 1992 han de ser imputades al període de gestió de l'ONCE, com tampoc no ho haurien de ser les corresponents als tres primers anys del diari. Però sí cal remarcar que fins avui, atenint-se a la seva participació accionarial al *DdB*, l'ONCE haurà superat amb escreix els 3.000 milions de pessetes en pèrdues.

Durant el període que l'ONCE s'ha responsabilitzat al 100% de l'empresa, la gestió bàsica de Publicacions de Barcelona SA ha estat assegurar l'arribada de fons de l'organització de cecs per garantir el funcionament quotidià del diari. Durant mesos i mesos, en el moment del pagament de nòmines, la pregunta dels treballadors era quasi sempre la mateixa: "Ja han arribat els diners de Madrid?". Quasi mai es van produir retards en el cobrament dels salaris, però quedava clar que estava absolutament supeditat a què des de l'ONCE s'enviés la transferència corresponent. Publicacions de Barcelona no generava prou diner líquid. La documentació interna del diari, en aquest sentit, resultarà més que eloqüent. Una gran quantitat de justificants, firmats per diferents responsables administratius, reconeixen la recepció de diners procedents de l'ONCE i de Divercisa.

De fet, la situació econòmica era de fallida tècnica, com així ho reconeixien les diferents auditories anuals. Ja en l'exercici de 1989, l'auditora Price Waterhouse apuntava "la possibilitat que la societat no pugui en el futur mantenir-se en funcionament a no ser que segueixi rebent el necessari finançament". Afirmacions

pràcticament idèntiques consten en l'informe de l'auditora Euroaudit respecte de l'exercici de 1990.

Les successives ampliacions de capital tenien com a finalitat suportar les pèrdues d'anys anteriors i afrontar els pagaments més immediats. En el moment d'una ampliació començava una nova aportació periòdica de fons per part de l'ONCE o de Divercisa, segons el cas, fins a la següent ampliació, per la qual sovint es tenien en compte altres quantitats ja ingressades. Publicacions de Barcelona no tenia cap mena d'autonomia financera ni de gestió. Això feia que la situació econòmica del diari estigués hipotecada des del primer dia, i que s'hagués de dependre sempre de la injecció periòdica de diners. L'única temporada que l'empresa va disfrutar d'una certa solvència va coincidir amb l'arribada de Santiago Buscató al diari. Buscató va negociar un crèdit amb Banesto de 400 milions de pessetes, en unes condicions òptimes, i va possibilitar que durant uns pocs mesos no s'hagués de dependre de Madrid. Amb tot, no està comprovat que aquesta operació no formés part d'algun dels negocis entre Durán i Mario Conde.

III. L'EXPERIMENT DALMAU

1. ELS NOUS EMPRESARIS

ACORDS EN TEMPS OLÍMPICS

Després de l'inesperat gir de les negociacions de venda, l'ONCE i ECD –acrònim de la societat limitada Emili i Carles Dalmau– arriben a un acord el 7 de juliol de 1992. El primer document entre les dues parts es signa disset dies més tard. La data de la firma de l'escriptura, el 24 de juliol, vigília de la inauguració dels Jocs Olímpics de Barcelona, aconsella la demora de l'anunci del compromís, que s'ajorna quatre dies. El dimarts dia 28, gairebé coincidint amb la proclamació de Martín López Zubero com a primer campió olímpic de la natació espanyola i hores abans que la selecció de futbol comenci el seu camí cap a l'or, Miquel Durán i els germans Dalmau es presenten al carrer Tamarit, on la redacció està immersa en l'esforç d'elaborar "Els Jocs de Barcelona", el suplement diari de la festa olímpica.

A l'edició del dia següent, 29 de juliol, la portada del *Diari de Barcelona* dedicava gairebé mitja pàgina a l'acord ONCE-Dalmau. "El Grup Dalmau adquireix el Diari de Barcelona" n'era el titular. La informació, de 36 línies, anava acompanyada d'una fotografia on sortien els principals protagonistes. La notícia s'encapçala amb l'anunci de l'acord, si bé apunta que "la transmissió de poder s'ha fet efectiva en el dia d'avui, data a partir de la qual es comencen a fer càrrec de l'empresa editora

del Diari de Barcelona els nous propietaris, que el mantindran i consolidaran com a capdavanter de la lluita de normalització de la llengua catalana".

La informació destaca que "l'entrada del Grup Dalmau al Diari de Barcelona garanteix la continuïtat del diari degà del continent europeu i permet impulsar un relançament del periòdic", però en cap moment explicarà els acords econòmics de l'operació. Tan sols en deixaria intuir l'existència d'algunes condicions. "Els acords signats entre ECD i les empreses de l'ONCE", resa l'article, "també preveuen que totes les societats col.laboraran per generar iniciatives d'interès mutu, tant pel que fa a l'àmbit empresarial com al social (...)". En realitat, el primer document entre l'ONCE i ECD ja suggerirà l'inici d'una relació jurídic-administrativa certament poc transparent i que, a la llarga, acabarà sent l'excusa per la desaparició del *Diari de Barcelona*.

L'escriptura del 24 de juliol, signada per Miquel Durán i Emili i Carles Dalmau davant del notari Antonio Ventura-Traveset, estableix que abans de fer-se efectiva la compra-venda, el capital social de Publicacions de Barcelona es reduirà a zero per compensar les pèrdues acumulades, i posteriorment s'ampliarà en 2.000 milions de pessetes, en una operació que subscriurà al 100% Divercisa. La venda serà efectiva un cop acabada l'ampliació, que es presuposa abans de l'1 de setembre. En aquest "compromís públic i irrevocable", s'estipula que "el precio de dicha compraventa se fija en la cantidad simbólica de una peseta por acción (...)".

El document, com a mínim, palesa precipitació. Està farcit de petits errors ortogràfics, paraules sense accentuar i d'imprecisions. Per exemple, mentre consten les respectives professions d'Emili i Carles Dalmau com a industrial i impressor, a Miquel Durán li atorguen la de "Directo General", que en qualsevol cas i escrit correctament, "Director General", mostra un càrrec i no un ofici. Altres termes també denoten rapidesa. Resulta sorprenent que una operació de reducció i ampliació de capital proposada un 23 de juliol, l'endemà s'afirmi que "se encuentra en la actualidad en periodo de suscripción preferente". El document obvia precisar el capital social de l'empresa, qui acudirà a l'ampliació (Divercisa en subscriurà "aproximadamente" 1.700 milions), o quantes accions, a més de subscrites, seran desemborsades.

En el moment de la firma de l'escriptura de compra-venda, consten com accionistes, a més de l'ONCE i l'Ajuntament de Barcelona, les empreses Divercisa, Surba, Proyectos e Inversiones Inmobiliarias, Áreas, i Proelsa. Les dues primeres depenien de l'ONCE i les tres últimes, amb un paquet d'accions quasi testimonial, estaven relacionades amb el consistori barceloní. Una altra societat anònima, Uniprex, també vinculada a l'ONCE, entrarà a l'ampliació de capital en compensació d'un crèdit de 185 milions que havia concedit a Publicacions de Barcelona. Un cop coberta l'ampliació, i per tant, a punt per transmetre l'empresa pel preu simbòlic d'una pesseta per acció a ECD, Divercisa i Uniprex han subscrit i desemborsat íntegrament 147.181 accions de 10.000 pessetes de valor nominal. El capital

social de Publicacions de Barcelona SA ha quedat fixat en 1.471.181.000 pessetes (1).

En el document de compra-venda, les parts es comprometien a un seguit d'actuacions. En primer lloc, l'ONCE avalava solidàriament un crèdit bancari a Publicacions de Barcelona per import de 550 milions i termini a tres anys, i els Dalmau oferien uns locals a Lleida com a contra-aval. Una altra avenença consistia en constituïr conjuntament una societat d'activitats d'impressió (que s'anomenarà Rotodalmau) amb un capital social de 140 milions, subscrit per Divercisa (45%), ECD (51%) i un grup inversor a designar (4%). Igualment, Divercisa cedia als Dalmau pel valor teòric d'una pesseta la rotativa i altres equips de Rotonce, l'empresa impressora d'*El Independiente*. Sobre l'immoble del carrer Tamarit, hipotecat per l'ONCE, es va convenir la venda als Dalmau per un import de 122 milions, a pagar íntegrament al cap de vuit anys i sense interessos. El preu podia rebaixar-se a 100 milions si Rotodalmau no registrava beneficis als primers set anys. Per últim, Divercisa pagaria a fons perdut 55 milions per relançar el diari, facilitaria l'accés a la documentació de l'empresa i mantindria la gestió interna fins que la venda quedés oficialment formalitzada.

L'acord semblava molt avantatjós pels germans Dalmau, però en bona part no es compliria. L'ONCE també havia aconseguit introduir algunes condicions especialment gravoses pel Grup Dalmau. La clàusula sisena deia: "El presente acuerdo no afecta a la plantilla de PUBLICACIONES DE BARCELONA, S.A., que se

mantiene en su totalidad. Todo ello, sin perjuicio de las acciones de reestructuración que acuerde realizar la sociedad compradora". Aquest punt exclouïa qualsevol responsabilitat de l'organització de cecs davant una eventual regulació de plantilla. L'ONCE, que tenia com a prioritat mantenir la seva imatge i evitar la repetició de casos com *El Independiente*, va imposar que qualsevol reducció s'ajornés alguns mesos. A canvi, acceptava uns pactes secrets de suport financer i publicitari, però només va firmar una clàusula vaga com la vuitena: "(...) manifiestan su voluntad de colaborar mutuamente generando el máximo de iniciativas tanto empresariales como sociales para el éxito del proyecto y el acrecentamiento de la colaboración mutua. En particular, el nuevo grupo editor de Diari de Barcelona pondrá especial interés en resaltar las noticias que afecten a la ONCE en general y que no comprometan su buena imagen".

La compra-venda havia de ser una realitat l'1 de setembre de 1992, quan va consumir-se l'ampliació de capital, però la transmissió efectiva de l'empresa no tindria lloc fins el març de 1993. Durant aquest parèntesi de set mesos es produiran tota una sèrie d'acusacions d'incompliments i de tenses negociacions. Els retrets mutus obligaran a firmar un nou contracte per canviar les condicions de l'acord, i perquè el Grup Dalmau pugui tirar endavant el seu projecte periodístic més ambiciós.

ELS GERMANS DALMAU

Quan els germans Emili i Carles Dalmau esdevenen propietaris del *Diari de Barcelona*, poques referències se'n tenen a la capital catalana. Tan sols els coneixen els periodistes nascuts o que han treballat a Lleida. Alguns no s'atreveixen a pronunciar-se. D'altres destaquen la seva fama de *negrers* i explotadors. Gairebé tots coincideixen en el seu tarannà d'impressors, més que d'editors de diaris, i en la seva manca d'experiència en el món empresarial barceloní. De tota la plantilla del *Brusi*, potser la persona que més coneixement té dels nous accionistes és Carles Revés, el director, que no podrà amagar un cert escepticisme quan es consuma la venda.

Seria molt fàcil ara, dos anys després, quan l'aventura barcelonina dels germans Dalmau va acabar amb fallida entre l'estupefacció dels cercles periodístics catalans, llançar un allau de crítiques cap els empresaris de Lleida. També seria injust no esmentar que l'aparició dels germans Dalmau, de bon començament, va aportar una certa tranquil·litat als treballadors del *DdB*. Les altres opcions de venda de què s'havia sentit a parlar els mesos anteriors implicaven, de concretar-se, una dràstica retallada de despeses i de personal, mentre que els Dalmau encara havien de demostrar les seves intencions. Van trigar molt a fer-ho, quasi tant com els nou mesos que van transcórrer des que van arribar a un

acord amb l'ONCE i van reconvertir el *Diari de Barcelona* en *Nou Diari*.

També resulta molt difícil destriar les veritables raons que van impulsar als germans impressors a conduir des de Lleida un diari d'abast nacional. Encara resten molts interrogants irresolts. Quines expectatives tenien? Per què van endinsar-se en un projecte on només podien esmerçar els diners que els donava l'ONCE? Com és que ni abans ni després van procurar-se d'informes per descobrir la realitat de l'empresa que havien comprat per una pesseta l'acció? Negligència, inconsciència, ignorància de la realitat periodística a gran escala, assessorament erroni o greu equivocació de previsions són respostes possibles. La seva gestió evidenciarà la conjunció de més d'un d'aquests factors.

Una de les qualitats que ningú ha negat als germans Dalmau és la seva capacitat de treball. Tothom els reconeix una vida dedicada majoritàriament a la feina. Sempre disposats a empaquetar impresos, se'ls veia i se'ls veu sovint de matinada a les rotatives, fent pinya amb el personal de tallers. El director del *Diari de Barcelona*, Carles Revés, que va començar a espantar-se una mica quan no assumien un paper protagonista en les presentacions en societat de *Nou Diari*, va comentar-li un cop a l'Emili Dalmau: "Mentre tinguis la concepció que ets un maquinista de rotativa i no un editor, el diari no podrà funcionar bé". La resposta va ser alguna cosa semblant a: "a mi, el que m'agrada, és la rotativa".

Justa o injusta, els germans Dalmau havien merescut fins llavors una reputació de complidors en

l'objectiu global però d'explotadors en les condicions de treball dins la premsa de Lleida. Les seves empreses periodístiques, força semblants a les de la resta de la premsa de comarques tot i algunes lloables excepcions, s'han distingit per la precarietat laboral. Gestors com els Dalmau han fet possible que els guanys socials aconseguits en la democràcia no hagin arribat encara a la premsa lleidatana. Persecució i prohibició implacable de comitès d'empresa, irregularitats en les nòmines, sous mínims, contractes precaris, jornades de treball maratonianes i un menyspreu cínic pels treballadors són algunes de les principals denúncies que es verteixen contra els Dalmau. Unes condicions similars a les dels altres mitjans de comunicació de Lleida, però amb diferències. Al *Segre*, els treballadors també pateixen uns horaris abusius, però disfruten d'una situació contractual normalitzada. Els Dalmau sempre s'han distingit per la falta de puntualitat i les irregularitats en el pagament de nòmines. Pel president de la demarcació de Lleida del Col·legi de Periodistes, Pau Echauz, "Lleida ha viscut les revolucions industrial i tecnològica, però la revolució burgesa i social que en altres llocs ha acompanyat aquests canvis aquí encara està pendent, i les condicions laborals se'n ressenteixen".

Aquesta manera de fer facilita una rotació constant de caps i redactors als mitjans controlats pels Dalmau, ja que molts periodistes són incapaços de resistir més d'un any. Diversos testimonis coincideixen a titllar la gestió dels Dalmau de "política dels temporers de la fruita aplicada a la premsa". Hi ha tot un munt de crítiques

sobre les vexacions verbals que els directius profereixen contra els treballadors en el moment de pagar-los part del sou en un sobre, però la voluntat d'anonimat dels testimonis no permet estendre's en aquestes denúncies contra els apodats "germans Dalton", que per lògica, poden ser exagerades o inexactes.

De totes maneres, les circumstàncies fins ara descrites permeten aproximar-se a l'ambient de treball que acostumaven a fomentar els Dalmau. Quan els directius d'ECD prenguin el control de la gestió de Publicacions de Barcelona SA, un dels fets que més els sorprendrà, i contra el qual descobriran la seva impotència per lluitar-hi, serà la notable regularització laboral de l'empresa: nòmines amb els sous íntegres, convenis col·lectius, vacances pactades per recuperar els festius treballats, compensacions econòmiques pels diumenges de feina i tota una sèrie de condicions que des del principi intentaran suprimir.

La compra del *DdB* i el projecte d'un rotatiu català amb edicions a les quatre capitals de província era pels Dalmau l'últim esglaó d'un procés de promoció personal. Considerats uns burgesos nouvinguts, sense cap tradició dins la classe dirigent lleidatana, la família Dalmau va fer-se un forat gràcies al negoci de la impressió i les arts gràfiques. Per Lleida corre l'anècdota que, el dia de la presentació de *La Mañana*, alguns convidats van confondre els germans Dalmau amb els cambrers perquè tots duïen el mateix vestit. Les ínfules de figurar en públic eren inferiors a les ganes de promoció social i professional. Als germans Dalmau i al seu equip de

directius els agradava enlluernar amb cotxes i altres adquisicions, però tampoc es desvivien pel luxe, la vida fàcil o una intensa i prestigiosa faceta social. Cada dia es passaven hores i hores als despatxos de *La Mañana*, d'Arts Gràfiques Dalmau o a les rotatives. Fugien dels actes socials i mai van intentar seriosament tenir una incidència en la vida política lleidatana. La seva carrera professional no obeeix a objectius calculats prèviament; simplement, respon a una activitat impressora que prospera i comporta casualment l'entrada al sector de la premsa. Els únics deliris de grandesa potser arriben amb el projecte de *Nou Diari*, un cop s'imaginien que poden esdevenir els editors del diari d'àmbit nacional en català de major difusió, uns editors fets a ells mateixos en la més pura tradició anglosaxona, sortits de l'anonimat per conquerir la premsa catalana.

Els germans Dalmau van començar la seva carrera a la Tipografia Selecta de Lleida com aprenents, l'any 1962. La seva dedicació i l'abnegada disponibilitat per treballar totes les hores que calguessin els va permetre progressar en aquest camp. Un dels primers contactes amb la gent del carrer va arribar gràcies al futbol. Les tardes dels diumenges que la Unió Esportiva Lleida jugava a casa, els Dalmau imprimien i venien per les rodalies del Camp d'Esports, només acabar el partit, un full amb tots els resultats de la jornada futbolística. Després van afegir-hi el setmanari esportiu *Rumor*. El 1972 van donar un pas endavant en la seva trajectòria. Van aconseguir la patent d'una impremta, van comprar un local de 30 metres quadrats i van constituir Arts

Gràfiques Dalmau. Cinc anys després, l'adveniment de la democràcia i l'organització de les primeres eleccions lliures en mig segle van ajudar-los a consolidar-se com empresaris. Arts Gràfiques Dalmau va imprimir la propaganda de tots els partits polítics lleidatans. "Aquells van ser temps que realment per molts motius van marcar la nostra feina com a impressors, tant des del vessant professional com des de l'econòmic", reconeix Carles Dalmau (Edició especial *Nou Diari*, 30-4-93).

Emili i Carles Dalmau, al suplement citat, valoraven la creació de *Nou Diari* com la culminació "d'un projecte que ja feia temps que estava en gestació i que s'ha arrodonit amb la compra del *Diari de Barcelona*". Existeixen seriosos dubtes sobre la veracitat d'aquesta afirmació. De fet, ells mateixos mai no han desmentit "el sobtat descobriment de la faceta d'empresaris de la comunicació, tot i ser, encara avui, plenament dins del camp de la impressió". L'entrada al món de la premsa va ser purament casual. En una visita de feina a *La Mañana*, encara de propietat estatal, van quedar bocabadats per les possibilitats de la seva rotativa, fins el punt de decidir poc després que havien de comprar-la "més per les possibilitats que ens sembla que ofereix en el camp de la impressió que no per la qüestió estricta d'editar un diari". Aquest va ser el motiu que els va induir a participar en la subhasta de *La Mañana*, el 1984, i també la primera prova de desconeixença de la realitat periodística. Van guanyar fàcilment el concurs, però el que els havien adjudicat era la capçalera del diari, i no pas la seva maquinària: "(...) i és quan ens comencem a

adonar que el món de la premsa no té res a veure amb el de les arts gràfiques”, admet Carles Dalmau (*Nou Diari*, 30-4-93). En una segona subhasta, i gràcies a uns intercanvis amb altres diaris, van adquirir la rotativa de *La Mañana*, i van iniciar-se com a editors de premsa.

Un cop encetada la nova faceta empresarial, sembla menys discutible la voluntat dels germans Dalmau d'impulsar productes en català. Ideològicament propers a Unió Democràtica de Catalunya, partit al qual van pertànyer breument, els Dalmau no es distingien per un nacionalisme aferrissat, però sí jutjaven natural que a la seva ciutat hi haguessin diaris en català, la llengua que sempre havien parlat. Així, el 1988 van impulsar el setmanari *La Veu de Lleida*. Mesos després van comprar *Diario de Lérida* al Bisbat, i el van reconvertir al català al 1989.

L'expansió fora de Lleida també va succeir de forma circumstancial. L'empresa editora del bisetmanari *Reus Diari* no podia afrontar els deutes que havia contret amb Arts Gràfiques Dalmau, i el deute va ser bescanviat per la propietat. Els Dalmau, que ja controlaven dos rotatius a Lleida, es van trobar amb una capçalera a Reus. “Hem de confessar que ens vam envalentir. Vam veure que érem més a prop d'aconseguir allò que representava el nostre objectiu des que vam entrar al món dels mitjans de comunicació”, declararia Emili Dalmau l'abril del 1993. L'objectiu no explicitat era el de fer un diari d'abast nacional des de Lleida, però per aconseguir-ho, encara els faltava la peça central i la més difícil, Barcelona. La compra de l'emissora *La Veu*

de Lleida, on compartirien accionariat amb l'ONCE, va resultar ser un pas decisiu, tot i que llavors desconeixien la transcendència de la seva incursió en la comunicació radiofònica.

LA CONTINUÏTAT

El director del *Diari de Barcelona*, Carles Revés, natural de Lleida, mai havia treballat per Emili i Carles Dalmau, però era un dels factòtums del diari *Segre* quan els germans impressors van adquirir *La Mañana* el 1984. En els cercles periodístics lleidatans, Carles Revés està considerat un dels principals responsables de la modernització de la premsa de la Terra Ferma. Revés, i després Ramon Perelló, que s'incorporarà al *DdB* en l'etapa Dalmau, van apuntalar *Segre*, que encara avui continua sent el rotatiu de més difusió a Lleida. El 1982, l'aparició de *Segre* va convulsionar el periodisme de les comarques de ponent. Fins llavors, la premsa lleidatana havia viscut gairebé una situació de monopoli. *Segre* va introduir el factor de la competència. *Diario de Lérida*, el mitjà de l'església, sempre havia estat basculant en una difusió molt minoritària. *La Mañana*, diari del Movimiento franquista, era pràcticament l'únic mitjà periodístic de Lleida. Aquesta situació va canviar radicalment amb el sorgiment de *Segre*. A més de l'esperit competitiu, Revés i el seu equip van introduir un nou concepte de fer periodisme. Una valoració diferent, més professionalitat i

rigor, van ser els trets característics d'una redacció que sortia al carrer a cercar notícies, depassant el tradicional paper de ressò dels comunicats de premsa dels polítics i els organismes públics.

Segre va trigar anys, però, a consolidar-se. El tancament de *La Mañana* al 1985, per preparar la nova etapa que promovien els Dalmau, li va permetre copar tot el mercat periodístic. Després, Carles Revés marxaria de Lleida, i desenvoluparia una carrera professional que l'ha dut a dirigir un diari a cada una de les capitals de província catalanes. Quan els germans Dalmau aterren a Barcelona, Revés es manté ferm en la decisió de dimitir el càrrec de director del *DdB*. De fet, ja havia començat el traspàs de poders amb Vicenç Partal, quan aquest havia de ser el màxim responsable del diari amb Folchi i Miró i Ardèvol. El fracàs de l'operació Folchi, en un principi, no va determinar cap repensament de l'adéu de Revés.

Recelós dels Dalmau, de qui coneixia indirectament la manera de treballar a Lleida i de qui mai es va refiar plenament, Revés va presentar la dimissió, però tant els germans Dalmau com el seu director de publicacions, Josep Ramon Correal, li van demanar que la reconsiderés. Els Dalmau van oferir-li la seva confiança i van començar a explicar-li el projecte de diari nacional amb edicions provincials. Revés va picar un ham que tenia diferents atractius: la supervisió de Correal, el reforçament i ampliació de l'*staff* directiu i de la plantilla amb una raonada política de fixatges, i els milions i la rotativa que l'ONCE cedia als Dalmau.

Revés tenia un bon concepte de Josep Ramon Correal, criteri que compartia Ramon Perelló. Correal, ex-director de *La Mañana* i director general de publicacions d'ECD, seria l'ideòleg del projecte *Nou Diari*. Ell va ser qui va descobrir als Dalmau les possibilitats que generava la compra del *Diari de Barcelona*, i qui va entreveure un diari d'àmbit nacional amb cinc edicions inicials a Barcelona, Lleida, Girona, Tarragona i Reus, que a mig termini podien augmentar, sempre sota un criteri de descentralització. Ex-president de la demarcació lleidatana del Col·legi de Periodistes, i amb experiència professional en periòdics de Barcelona, Josep Ramon Correal va convèncer Carles Revés amb un projecte innovador. Correal va dibuixar un futur sense problemes gràcies al suport promès per l'ONCE als Dalmau. Correal parlava de fitxar nous professionals, prometia una plantilla més competitiva, i es mostrava crític amb la tendència a la precarietat dels Dalmau.

El director de publicacions d'ECD demanarà a Revés i el seu equip fer pinya per anar arrencant més recursos als Dalmau. El més sorprenent de tot era que Correal advocava per un projecte diametralment oposat al que fins llavors havien executat els Dalmau i ell mateix a Lleida. La crítica més habitual que es feia als Dalmau era que mesuraven els diaris pel pes del paper: la feina de redacció s'havia de limitar a omplir pàgines amb la màxima rapidesa i el mínim cost possible, sense importar-ne massa la qualitat, les fonts informatives, l'estil acurat o les faltes d'ortografia. Correal s'atorgava el rol de figura que persuadiria els Dalmau del canvi

d'hàbits radical que significava editar premsa diària a Barcelona, de la necessitat de fonamentar el nou projecte en el rigor i la qualitat, i del fet que l'objectiu seria elaborar un diari capdavanter en llengua catalana.

Paral·lelament, els Dalmau ja havien contactat amb Ramon Perelló, aleshores subdirector d'*El Observador*, perquè s'incorporés al *Diari de Barcelona*. Les converses amb Perelló van començar el mateix agost de 1992, dies després de la compra del *Brusi*, però no van fructificar fins el desembre. Al principi, Perelló n'era reticent, però a mesura que constatés la descomposició d'*El Observador* (que acabarà tancant el 10 d'octubre de 1993) s'aniria acostant cada cop més al diari. Un cop va accedir a negociar les condicions del contracte, van començar les reunions conjuntes entre els Dalmau, Correal, Revés i Perelló. Els empresaris confiaven en l'equip Revés-Perelló, perquè era el mateix tàndem que els havia fet tant de mal com a competència de *La Mañana*. Aquesta semblava ser, la capacitat d'haver-los complicat l'existència des del *Segre*, la qualitat que més valoraven els Dalmau. Una tercera persona, Miguel Rico, també lleidatà i director adjunt del diari *Sport*, havia de completar els reforços de l'equip directiu. Però Rico, ex-adjunt de Correal a *La Mañana*, volia continuar a l'*Sport*, i no va arribar a considerar l'oferta dels Dalmau. Així, l'*staff* va quedar definitivament compost per Revés com a director; Perelló, com a director adjunt; i amb Marc Alcaraz i Pasqual Llongueras, seguint com a subdirectors. L'entrada de Perelló, efectiva l'1 de febrer de 1993, comportarà més canvis i una sèrie de confrontacions que

afectaran seriosament la dinàmica interna del diari. També esdevindrà el primer senyal de trencament de la continuïtat que, a tots els nivells, va presidir l'arribada dels germans Dalmau al *Diari de Barcelona*.

UNA HERÈNCIA INSOSPITADA

La continuïtat estava justificada, entre altres factors, per les negociacions amb l'ONCE. En lloc de ràpides i fàcils, tal com prefixava l'acord de juliol, les converses van ser un constant estira-i-arrotonsa, sobretot a partir del setembre de 1992, quan l'ONCE va rellevar Miquel Durán com a director general. Les clàusules de l'acord van incomplir-se sistemàticament, i fins al març de 1993 no es va consensuar un nou contracte de compra-venda. Mentrestant, l'ONCE –a través de Divercisa– seguia controlant i gestionant el dia a dia del *Diari de Barcelona*. Els canvis a la redacció no arribaven, i tampoc no havia modificacions en els alts càrrecs administratius. El setembre de 1992, en ocasió dels Jocs Paralímpics, el *DdB* seria l'únic diari en editar un suplement especial abans de la inauguració, i el que realitzaria un major seguiment d'aquest esdeveniment, del qual l'ONCE era el patrocinador més important. El control de l'organització de cecs també es feia evident en d'altres informacions. Per exemple, un titular sobre la irregular temporada ciclista de l'equip ONCE va ser canviat per un que destacava els èxits de la formació.

Entre el setembre de 1992 i el març de 1993 es va obrir un període d'incertesa. A la redacció dominaven els rumors, es comentaven els possibles canvis de redactors i caps de secció, i s'especulava amb la nova orientació del *Diari de Barcelona*. El primer símptoma de canvis va produir-se en la secció de disseny. El seu responsable, Joan Carles Magrià, va instal·lar-se a Lleida gairebé mig any per treballar en la nova maqueta del diari. Les reunions entre Lleida i Barcelona van multiplicar-se, però les grans línies del futur projecte periodístic van ser una incògnita, excepte per la direcció, fins dies abans del canvi. Tanmateix, en aquest període, sorgiran els primers interrogants sobre la capacitat financera dels Dalmau, i sobre la base empresarial en què han sustentat el seu projecte.

El retard en la firma de l'acord amb l'ONCE va empitjorar la situació econòmica del *Diari de Barcelona*. Tots els projectes de promoció van quedar paralitzats, incloent els actes de commemoració del 200 aniversari. També es van suprimir el dominical (el 6 de setembre) i el "Diari del Barça" (ja no va aparèixer a la temporada 92-93), i la gestió interna va viure el moment de deixadesa més gran, fins al punt que el cobrament de publicitat o el control de subscripcions va abandonar-se completament. En aquest context, apareixen sospites fonamentades que l'ONCE va amagar la realitat de Publicacions de Barcelona als Dalmau, que van descobrir una empresa en pitjor situació que no esperaven.

Els Dalmau van heretar, potser sense saber-ho, una empresa al límit. Publicacions de Barcelona tancava cada exercici en situació de fallida tècnica, amb l'únic remei possible de constants ampliacions de capital. Amb data de 12 de maig de 1992, un dels grups interessats en comprar el *Diari de Barcelona* n'havia elaborat un informe esfereïdor. L'anàlisi xifrava el cost anual de la plantilla en prop de 588 milions de pessetes, als quals calia afegir set milions que cobrava l'assessoria de Vicente Zaragoza pels serveis d'administració externa. Les despeses d'impressió pujaven a 249.215.500 pessetes (206.340.000 pel diari, 21.788.000 pel dominical, i 21.087.500 pel "Diari del Barça"), el cost del paper s'estimava en 125 milions anuals, i la distribució costava 117 milions. En xifres arrodonides, Publicacions de Barcelona SA tenia unes despeses anuals de quasi 1.100 milions de pessetes.

Les conclusions de l'informe resulten demolidores. Sobre l'administració del diari, considera que "aquest departament com a tal és inexistent, i el poc que es fa a nivell administratiu o no li donen tractament o està duplicat en la seva contractació externa". Respecte de la difusió, les últimes dades de l'OJD (realment seran les últimes, ja que els Dalmau cancel·laran el control oficial) són descoratjadores: d'una tirada mitjana de 18-20.00 exemplars, la difusió del 1991 va ser de 10.966 exemplars diaris. D'aquests, 1.099 corresponen a la difusió gratuïta, fet que rebaixa la xifra de venda a 9.867 exemplars (6.986 en subscripcions, 2.612 al quiosc). Els ingressos anuals per vendes pugen a 220 milions de

pessetes. La facturació de publicitat entre l'1 de gener i el 31 d'abril de 1992 s'avalua en uns 93 milions. L'informe destaca també que les subscripcions no estan controlades (les queixes dels qui no rebien el diari i dels qui el rebien tot i haver cancel·lat la subscripció eren constants), ni tampoc els punts de venda.

Aquest negre panorama es tancarà amb el resultat alarmant de 1992, en què les pèrdues van ser de 1.320 milions de pessetes, les més altes des que el *DdB* va reaparèixer al 1987. El Grup Dalmau mantenia que 1.000 milions eren suficients per tirar endavant el seu projecte. A més, una de les condicions negociades era que l'ONCE sanegés l'empresa de tots els deutes contrets, clàusula que finalment es va incloure en el document de compra-venda. Amb tot, els germans Dalmau serien incapaços de tancar un balanç de situació. Davant de la falta de cobrament de certes facturacions publicitàries, van demanar unes compensacions que només serien cobertes parcialment.

2. L'ADÉU AL BRUSI

LA GÈNESI DE NOU DIARI

Els Dalmau reben un diari en situació crítica, no tan sols econòmicament, sinó també com a producte periodístic. Des de la seva reaparició al 1987, el *Diari de Barcelona* no havia aconseguit establir un espai fiable de públic, havia patit constants canvis en l'empresa i en l'*staff* directiu, i havia sofert importants modificacions de model en l'intent de fer-se un lloc dins del panorama periodístic català. Davant d'aquests factors, els Dalmau tancaran els ulls. Aportaran voluntat, il·lusió i el convenciment que "a Catalunya hi ha espai per un diari nacional" (*Nou Diari*, 30-4-93), però cap estudi de viabilitat, cap exploració del mercat ni cap intent d'identificar el lector més idoni acompanyaran la gènesi de *Nou Diari*. L'estructura empresarial que teixiran els Dalmau es demostrarà feble i poc adient per Barcelona, amb una constant falta de previsió, basada en l'*anar fent* mentre no vinguin els problemes, un estil d'empresa familiar sense objectius ni planificació a curt, mig o llarg termini, i amb duplicitat de càrrecs administratius, publicitaris i periodístics en les cinc edicions.

A nivell ideològic, la reconversió en *Nou Diari* es desenvoluparà sense cap orientació definida. El *DdB* es desvincularà definitivament de la influència socialista, i provocarà indiferència en CiU, tot i la certa simpatia dels

dirigents d'Unió envers els Dalmau. Els contactes per obtenir algun suport en Esquerra Republicana no prosperaran. Una anècdota il·lustrativa de l'escàs rerafons ideològic del diari tindria com a protagonista el conseller d'Economia de la Generalitat, Macià Alavedra. L'octubre del 1992, el diari havia confirmat una presumpta incompatibilitat de càrrecs del conseller. La notícia, abans de publicar-se, va ser notificada a Josep Ramon Correal, qui també la donaria a conèixer als Dalmau. No hi havia cap objecció per publicar-la. Però Alavedra, quan la pàgina ja s'estava imprimint a tallers, va pressionar per evitar-ho. Davant de la resistència del director, Macià Alavedra va trucar llavors als Dalmau, que finalment van recular i van fer retirar la pàgina.

En principi, l'única voluntat clara del projecte dels germans Dalmau, més enllà d'orientacions i ideologies, és la de fer negoci. En les primeres reunions amb l'*staff* periodístic, les instruccions dels editors seran poc explícites. Els Dalmau volen un diari rendible, conscient de les seves limitacions quant a mitjans i personal, ben resolt, punyent i competitiu respecte l'*Avui* i la premsa comarcal. Aquestes serien les directrius que donarien a Carles Revés i Ramon Perelló, als qui s'encarrega que, junt amb Correal, elaborin el nou model de diari. Correal i especialment Agustí Jiménez, director de Recursos Humans d'ECD, seran els responsables de traslladar la gestió dels Dalmau a Barcelona. Tot plegat donarà aviat la impressió que els empresaris de Lleida es llançaven a l'aventura barcelonina sense un detallat projecte

econòmic, i amb l'intent de trasplantar-hi el seu model decimonònic de precarietat laboral.

Però potser l'error més greu de tots els que van cometre els Dalmau seria el de càlcul. Els editors van transmetre la idea de construir un periòdic nacional aprofitant "les sinèrgies de cada un dels diaris del grup" (*DdB*, 29-7-92). Unes sinèrgies difícils de trobar, perquè *Nou Diari de Reus*, *La Mañana*, *Diari de Lleida* i *Diari de Barcelona* tenien poc en comú. Els Dalmau veien la compra del *Diari de Barcelona* com el tancament d'un cercle, i com el punt de partida de les seves aspiracions públiques a Catalunya. La realitat era ben diferent. Ni el cercle estava tancat –faltava la peça de Girona– ni els fonaments eren tan sòlids com es creien.

Durant la presentació del projecte *Nou Diari a Barcelona*, el 15 d'abril de 1993, Josep Ramon Correal va assegurar que la seva rendibilitat estava garantida amb una difusió inicial de 40.000 exemplars, que s'obtenia de la suma de les difusions dels rotatius que ja eren al carrer. Aquesta previsió era falsa. De fet, *Nou Diari* neixia de la fusió de tres mitjans ja existents (*Diari de Barcelona*, *Diari de Lleida* i *Nou Diari de Reus*), però es tractava de diaris en situacions certament difícils, i en qualsevol cas, no assolien les difusions assegurades.

Diario de Lérida va néixer el 1860. Només va estar sis mesos al carrer. Va reaparèixer el 1888 i va subsistir fins el 1923, quan va tancar-se durant la dictadura de Primo de Rivera. La tercera etapa va iniciar-se el 1966, com a *Diario de Lérida*, de mans del Bisbat. En aquella època, el Bisbat era l'únic agent social que podia editar

un diari, al marge del Movimiento, que gestionava *La Mañana*. Els Dalmau el van comprar i el van reconvertir en *Diari de Lleida* el 15 de setembre de 1989, reparant així 50 anys de manca de premsa en català a Lleida. Però el 1993, el *Diari de Lleida* era prop del tancament. Encaixonat entre *Segre* (10.695 exemplars) i *La Mañana* (8.032), amb una difusió al voltant dels 1.000 exemplars, i amb una redacció jove, inexperta i petita, les seves possibilitats de creixement eren gairebé nul·les en una ciutat d'escassa demanda de premsa en català (2 i 3).

El *Nou Diari* de Reus, que en el nou projecte seria desdoblant en les edicions de Tarragona i de Reus, era un periòdic recent, nascut el 5 d'octubre de 1990, producte de la transformació del bisetmanari *Reus Diari*. També va ser la primera publicació diària en català a la província de Tarragona des del final de la Guerra Civil. No n'existeixen dades oficials de difusió abans del 1993; però en tot cas, sempre era inferior als 5.000 exemplars. *Nou Diari* cobria despeses, però es trobava lluny dels 12.145 exemplars del *Diari de Tarragona*, en castellà i principal competència.

Les bases de *Nou Diari* a Lleida i Tarragona no eren tan consistents com es pensava. Curiosament, els Dalmau estaven disposats a treure *Nou Diari* de Lleida en oberta competència amb els consolidats *Segre* i *La Mañana*, aquest últim de propietat seva. En principi van descartar la fusió de *La Mañana* (en castellà) i *Diari de Lleida* en *Nou Diari* de Lleida, cosa que hagués facilitat una quota de mercat més gran al nou producte. Els fonaments de Barcelona ja s'han explicat: un diari amb

deutes milionaris i una difusió de 10.966 exemplars al 1991. I a Girona s'havia de començar de zero, creant un altre rotatiu en un mercat força saturat amb *Punt Diari* (16.297 exemplars), en fase de clara expansió, i *Diari de Girona* (7.501). La dificultat de fer forat en el mercat gironí explica l'intent dels germans Dalmau d'incorporar *Diari de Girona* al seu projecte, però els propietaris d'Editorial Gironina SA van desestimar l'oferta.

Recopilant, es podria dir que, en el millor dels casos, la suma de les vendes inicials es situava entorn dels 15.000 exemplars diaris, lluny dels 40.000 que proclamava Correal. La xifra tampoc no s'hagués assolit si en l'operació haguessin entrat *La Mañana* i *Diari de Girona*. Els Dalmau no eren tan il·lusos per desconèixer aquesta situació, i ja havien pensat una segona fase del projecte *Nou Diari*. L'etapa següent passava per una regularització de la premsa de Lleida, que implicaria la desaparició de *La Mañana*. De fet, un mes abans de la sortida de *Nou Diari*, ECD i Prensa Leridana S.A., editora de *Segre*, van arribar a un acord que suposava un repartiment consensuat del mercat publicitari i periodístic de Lleida. El conveni implicava un intercanvi d'accions de les dues empreses, la consolidació d'un diari en castellà (*Segre*), i un en català (*Nou Diari de Lleida*), i la desaparició de *La Mañana*. Aquest acord no va passar de ser un protocol sobre el qual no es va prendre cap iniciativa concreta. Davant la crisi d'ECD, poc abans del tancament de *Nou Diari* al 1994, Prensa Leridana el va trencar, i va iniciar una campanya d'atacs contra ECD. Per exemple, *Segre* va publicar un informe

dels crèdits atorgats per l'Institut Català de Finances, on destacava la recent aprovació de la concessió d'un aval de 200 milions al Grup Dalmau.

BICENTENARI ANÒNIM

L'1 d'octubre de 1992, el *Diari de Barcelona* va complir 200 anys. Dit així, sembla un aniversari més, però cap altre rotatiu no podia presumir d'una cosa semblant. Almenys al continent europeu. Tan sols *The Times*, a la Gran Bretanya, tenia més antiguitat a tota Europa. *The Times* va aparèixer el 1785; el *DdB*, el 1792. El popular *Brusi* ha informat de tots els esdeveniments rellevants des de la Revolució Francesa. Ha escrit la història de Barcelona, de Catalunya i d'Espanya, i alhora, forma part d'aquesta història. Els periodistes d'arreu del món que van aplegar-se a la ciutat durant els Jocs Olímpics, i especialment els nord-americans, es quedaven perplexos quan llegien l'epígraf "Fundat el 1792". El factor històric va esdevenir una de les principals raons argumentades el 1987 per recuperar la capçalera, i ho tornarà a ser si algun grup empresarial decideix recuperar-lo en el futur.

El cas és que la commemoració del bicentenari del *DdB* va passar desapercibuda. Sota la direcció de l'ONCE, s'havien posat en marxa una sèrie d'actes i comissions encarregades de preparar una celebració espectacular. Però els preparatius van coincidir amb

l'època que l'ONCE buscava un comprador, i les idees previstes mai van passar dels papers. Amb l'arribada dels Dalmau es van suspendre totes les activitats programades que, tot sigui dit, encara no havien estat dotades de pressupost. Els Dalmau van argumentar que, l'octubre de 1992, quan encara estaven prenent possessió del rotatiu, no era el moment de festes i commemoracions, i van anunciar que posposarien els actes fins la primavera, quan utilitzarien l'aniversari com un dels puntals de la promoció del nou projecte periodístic. No deixa de ser sorprenent la fórmula adoptada per cancel·lar els actes. Per exemple, amb una carta adreçada a Joana Núñez, S.L., organitzadora de diversos esdeveniments, amb data de 2 d'octubre de 1992, un dia després de l'aniversari.

"Degut al canvi de propietat de Publicacions de Barcelona, S.A., editora del Diari de Barcelona", resava la missiva, "ens veiem obligats a ajornar tots els actes que estaven previstos amb motiu del 200^è aniversari del diari. Com podeu comprendre, som ara immersos en una total renovació empresarial i del producte que aconsellen deixar les commemoracions per quan estigui enllestit el nou projecte".

"No obstant això", continuava, "queda clar que es mantenen tots els acords que vàreu establir amb el senyor Santiago Buscató, ja que la nostra intenció és tirar endavant tot el programa previst, però en el moment més oportú. Seria convenient, doncs, que us poseu en contacte amb totes les persones amb les quals heu

contactat per tal d'explicar-los aquest ajornament de les celebracions que, de ben segur, sabran entendre.

Pel que fa al president de la Generalitat i a l'alcalde de Barcelona, els quals van ser convidats als actes, ens hi adrecem personalment per tal d'explicar-los les noves previsions...". La carta anava signada per Carles Dalmau Torres, conseller delegat d'ECD.

Entre els actes programats, els que es trobaven en fase més avançada eren una "Trobada de Diaris Degans de la Premsa Europea" i una història de Barcelona a través del *DdB*. L'editorial Edhasa havia de coordinar la història de la ciutat, alguns capítols de la qual ja s'havien encarregat i pagat. Joana Núñez S.L. havia estat triada per organitzar la trobada de diaris degans. El desconcert sobre la celebració del 200^è aniversari va arribar fins al punt que, en una mateixa setmana del mes de setembre, alguns directors europeus i americans van rebre una carta confirmant-los la invitació a la trobada, i una altra que els informava de la seva cancel·lació. El primer escrit l'adreçava Santiago Buscató, conseller delegat en nom de l'ONCE. El segon, Carles Dalmau.

Els dos germans també van anul·lar a correu el lloguer del Palau de Pedralbes, on Joana Núñez havia muntat tot un seguit d'actes pels dies 21, 22 i 23 d'octubre. La instal·lació d'una carpa gegant a la Plaça Catalunya, des d'on s'observaria en directe el treball de la redacció del *DdB*, i unes representacions al Liceu, també estaven incloses en el programa de celebracions de l'ONCE, però mai no s'hi va treballar en ferm. Alguns membres de les comissions del bicentenari van arribar a

la certesa que l'ONCE feia castells de sorra amb aquesta commemoració per distreure l'atenció mentre concertava la venda del diari.

L'1 d'octubre de 1992, el bicentenari es va saldar amb un article de mitja pàgina al *Diari de Barcelona*, i amb unes notes de referència a la resta de la premsa barcelonina. Dels mitjans audiovisuals, només la cadena Onda Cero, propietat de l'ONCE, va dedicar un programa especial a la commemoració. A més de suspendre els actes previstos, ECD ni tan sols es va molestar a dirigir una campanya de recordatori entre els altres mitjans de comunicació. L'únic acte especial, al marge d'una xerrada al Club d'Amics de la Unesco, va tenir lloc a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, amb un cicle de conferències titulat "200 anys amb el *Brusi*". Els conferencians van ser Enric Marín, degà de la facultat; Joan Manuel Tresserras, director del departament de Periodisme; Josep Maria Cadena, vice-degà del Col·legi de Periodistes; i en representació del diari, Josep Ramon Correal i Carles Revés.

EL DOCUMENT DE LA DISCÒRDIA

Entre el 24 de juliol de 1992 i el març de 1993, la relació entre el Grup Dalmau i l'ONCE es deteriora substancialment, fins el punt que les discrepàncies condueixen cap a la firma d'un nou contracte. La venda de l'empresa estava regulada per l'escriptura del juliol,

però s'havia convertit en paper mullat. El document final de compra-venda entre l'ONCE i els germans Dalmau es signarà el 22 de març de 1993, i el seu redactat resultarà cabdal pel futur de Publicacions de Barcelona i, per extensió, per *Diari de Barcelona* i *Nou Diari*. Abans d'examinar el nou contracte, però, cal repassar uns esdeveniments que el condicionaran notablement.

El 16 de setembre de 1992, Miquel Durán presenta la dimissió irrevocable com a director general de l'ONCE. Aquesta decisió, pel que sembla bastant forçada, deixa Durán sense gaire quota de poder efectiu, ja que des d'ara només s'encarregarà de les relacions internacionals de l'organització. El substitut de Durán serà Enrique Servando, de 42 anys. José María Arroyo continua presidint el Consell General de l'ONCE, el grup d'empreses ONCE i la Fundació ONCE. La caiguda de Miquel Durán suposa el final d'una etapa d'expansió econòmica que va provocar serioses campanyes contra la imatge de l'ONCE i que, entre altres, van causar la retirada dels mitjans de comunicació escrits.

En relació amb els Dalmau, la nova direcció de l'ONCE, en general bastant crítica amb la gestió de Durán, es mostrarà força reticent a complir part dels acords signats a l'escriptura del 24 de juliol, i farà les orelles sordes als compromisos verbals adquirits. Els germans Dalmau sempre han denunciat que l'ONCE no va respectar les condicions pactades amb Miquel Durán. Sense poder provar-ho, els Dalmau es referien a una compensació d'uns 100 milions anuals durant els cinc primers exercicis, una quantitat semblant en publicitat, i

a la impressió del cupó pro-cecs i de la revista *Perfiles*, el butlletí de l'ONCE, a la planta de Sant Feliu. Algunes versions dignes de ser considerades apunten que Durán havia promès als Dalmau suport financer fins que el nou projecte fos rendible. A canvi, hauria exigit la renúncia a un expedient de regulació de plantilla i a qualsevol mesura que pogués perjudicar la imatge de l'ONCE. Certament, l'actitud del Grup Dalmau abonava aquesta teoria. Carles Dalmau sempre respirava un optimisme desmesurat, comentant que mantenia una relació molt estreta amb Miquel Durán, i que la viabilitat de *Nou Diari* estava garantida. Segurament, els impressors lleidatans no eren conscients de la situació interna de Durán a l'ONCE quan van decidir agafar-se de bracet i caminar junts en la nova aventura empresarial.

Des del setembre del 1992, els Dalmau buscarien l'aixopluc de Durán per mediar amb la direcció de l'ONCE, que considerava inacceptables les condicions d'ECD. Durán prometia intervenir, però l'ostracisme que patia a l'ONCE minvava substancialment el paper que podria desenvolupar. Va ser llavors quan els Dalmau començarien a pensar que el brillant negoci que havien arreglat amb l'ONCE se'ls podia girar en contra. Van passar de sentir-se els enganyadors de l'organització a sentir-se enganyats. La primera reacció va consistir en aturar la transmissió de l'empresa i ajornar l'assumpció de la gestió de Publicacions de Barcelona. El bloqueig s'allarga fins el 22 de març de 1993, quan es firma el document que anul·la l'anterior escriptura i regula la

compra-venda amb noves clàusules, aquest cop definitives.

En el contracte –que per part de l'ONCE ja no firma Miquel Durán, sinó Juan Carlos López Cid-Fuentes–, ECD compra la totalitat de les accions (147.481) de Publicacions de Barcelona SA a Divercisa i Uniprex, els únics accionistes des del 31 d'agost. Del document del 24 de juliol, es mantenen les condicions referents al preu d'una pesseta per acció, la cessió dels equips de Rotonce a Rotodalmau, la venda de l'immoble del carrer Tamarit a ECD, i l'aval solidari d'un crèdit de 550 milions de pessetes –crèdit tramitat en iens japonesos a través del Banco de Progreso i que els Dalmau havien cobrat el 21 de desembre de 1992.

Les noves condicions introdueixen importants canvis. En lloc d'abonar 55 milions per sanejar, equilibrar i tancar el balanç de situació de Publicacions de Barcelona, les empreses de l'ONCE es comprometen a pagar un total de 325 milions de pessetes en quatre terminis: 50 milions en el moment de la firma; 100 més el 15 d'abril; 100 milions el 17 de maig, i 75 milions el 15 de juny. En efectiu, així, els Dalmau obtenen 270 milions més dels que havien de rebre segons l'acord de juliol, una quantitat respectable però incomparable amb les suposades promeses secretes de 500 milions en cinc anys o de finançament fix fins a obtenir beneficis.

En els capítols tercer i quart, Divercisa ven per una pesseta les accions que havia subscrit de l'empresa Rotodalmau, creada per les activitats d'impressió que es generarien amb la incorporació de la maquinària de

Rotonce. Divercisa també assumia el pagament de les obligacions amb Hisenda i la Seguretat Social fins l'1 de setembre de 1992. El document no precisa quantitats, però l'ONCE atorgarà avals solidaris de 24 i 162 milions de pessetes pels pagaments de l'IRPF i els deutes amb la Seguretat Social, respectivament (4). Entre les noves estipulacions no se'n troba cap de similar a la sisena de l'escriptura del 24 de juliol de 1992, que protegia la plantilla de treballadors, fet que deixava mans lliures a ECD per tramitar qualsevol regulació de personal.

La clàusula setena –que aquí es reproduïx literalment per la seva transcendència posterior– no havia de deixar cap mena de dubtes: “A partir de la fecha de hoy, Emili i Carles Dalmau, SL asume totalmente la gestión y administración de Publicacions de Barcelona, SA, así como todas las deudas y responsabilidades que ello pudiera conllevar”.

En resum, l'ONCE, que actua com agent venedor, obté pel *Diari de Barcelona* la simbòlica quantitat d'una pesseta per acció. A canvi, paga a l'agent comprador 325 milions en efectiu, avala un crèdit de 550 milions, eixuga el dèficit acumulat i elimina els deutes amb organismes oficials. Incloent-hi les despeses de gestió, les aportacions que el grup d'empreses ONCE va realitzar entre 1992 i 1993 a Publicacions de Barcelona SA van superar els 2.400 milions de pessetes (5).

En el futur, el contracte de compra-venda es convertirà en el document de la discòrdia. Però també podria definir-se com el document de l'excusa. Excusa al principi perquè, en realitat, més que vendre el diari,

l'ONCE el regala i paga una milionada perquè se'l quedi el comprador. I excusa al final, perquè els Dalmau denunciaran una sèrie d'incompliments per refusar la gestió de Publicacions de Barcelona SA.

ÚLTIMS PREPARATIUS

La firma del contracte de compra-venda va suprimir l'últim obstacle perquè els Dalmaus'apropriessin de Publicacions de Barcelona i poguessin culminar la transformació del *Diari de Barcelona*. L'apropiació havia començat a arranjar-se de debò a partir del 16 de desembre de 1992, data en què els Dalmau van obtenir el crèdit de 550 milions avalat per l'ONCE i tramitat amb el Banco de Progreso. Entre el 22 de març i el 30 d'abril, el dia elegit per la sortida de *Nou Diari*, l'equip d'ECD enllestirà el nou projecte, completarà els relleus administratius a Barcelona i assumirà, per primera vegada, el pagament de les nòmines dels treballadors. *Nou Diari* havia de sortir al carrer el 23 d'abril, diada de Sant Jordi (6), però la precipitació que va presidir aquesta última fase del projecte va obligar a posposar l'aparició una setmana més.

Els mesos anteriors van ser poc productius respecte del projecte de *Nou Diari*. Els preparatius es van centrar en les àrees administratives i de disseny. La burocràcia incloïa els tràmits, la constitució i la posada en marxa de Rotodalmau, el nou centre impressor dels

Dalmau a Sant Feliu de Llobregat. La ubicació geogràfica d'aquesta població, en la cruïlla d'autopistes per distribuir a Lleida, Tarragona, Girona i Barcelona, va ser fonamental per instal·lar-hi la maquinària cedida per l'ONCE i que havia servit per imprimir *El Independiente*. La rotativa oferia unes oportunitats immillorables pel periòdic d'abast nacional. Tenia una capacitat màxima d'impressió de 300.000 exemplars, de dimensions tabloides i un màxim de 128 pàgines, amb una velocitat punta de 60.000 per hora. Les cinc redaccions estaven connectades a Sant Feliu a través d'una xarxa telefònica Ibercom, que permetia enviar les pàgines des del mateix punt de la redacció fins al lloc d'impressió.

La nova planta a Sant Feliu havia de ser el colofó de les activitats impressores dels germans Dalmau, ja que obria les portes del mercat barceloní. Tant era així que no hi van escatimar esforços ni diners. El procés de trasllat de la rotativa de Madrid a Barcelona, les obres i la instal·lació a la nau de Sant Feliu i la nova xarxa tecnològica van suposar una despesa propera als 500 milions de pessetes, més de la meitat dels diners que l'ONCE havia pagat als Dalmau. Al marge de les cinc edicions del *Nou Diari*, la planta impressora s'havia de rendibilitzar amb altres productes, com el cupó de l'ONCE, una de les condicions que, segons els Dalmau, havien pactat verbalment amb els anteriors propietaris del *DdB*. Potser aquest seria un dels motius pels quals els Dalmau van desatendre els consells de certs assessors, per qui la inversió a Sant Feliu era malbaratar els diners. També consideraven perfectament

viable i menys costós un diari imprès a cadascuna de les ciutats de les cinc edicions, possibilitat a l'abast d'ECD.

La definició del model va perllongar-se més de cinc mesos i va variar amb la incorporació de Ramon Perelló com a director adjunt del *DdB*, l'1 de febrer de 1993. L'entrada de Perelló va sacsejar la redacció. En primer lloc perquè ocupava un càrrec que Carles Revés havia promès a Pasqual Llongueras, cosa que va crear un recel mutu que va anar creixent amb el temps. En segon terme, perquè Perelló va recalar amb la intenció de ser la mà dreta executora del projecte vagament definit pels Dalmau i Correal, projecte que Revés havia mantingut en estat embrionari mentre duraven els contactes per ampliar l'*staff* i prenia cos l'acord ONCE-Dalmau.

Revés i Perelló pretenien fer un diari de referència en català (més en el sentit de prestigi pel tractament informatiu i el seu corrent d'opinió que no pas en el de ser un diari imprescindible de lectura i capdavanter en vendes), conscient de les seves limitacions i modest en les ambicions, però digne i competitiu amb la resta de la premsa en català. D'una banda, s'havia de rivalitzar amb l'*Avui*, l'altre diari en català d'abast nacional, i de l'altra, amb els competidors locals de Girona, Lleida, Reus i Tarragona. Sense tenir atribuït un paper de redacció central, Barcelona havia de proporcionar a les altres edicions les pàgines d'informació nacional, estatal i internacional, i serveis com la programació televisiva. Cada edició, inclosa Barcelona, s'intercanviava un resum d'una plana d'informació local per compondre la secció de Catalunya. Així, tan Lleida com Tarragona,

Reus i Girona, podien complementar la informació local sense incrementar el seu personal, i beneficiar-se de la quantitat i qualitat de les notícies d'un diari d'informació general, mentre aportaven als seus lectors el més destacat de la resta de províncies catalanes.

Perelló va intentar racionalitzar la redacció amb algunes incorporacions. Volia reforçar les àrees periodístiques, i va impulsar canvis dins les seccions, va millorar el subministrament d'agències de notícies i va reordenar el departament de producció. La incorporació de nous professionals i els augments de les partides per corresponsals i col.laboradors van ajudar a calmar una redacció que als darrers mesos s'havia vist afectada per la no renovació d'alguns contractes temporals, fet que havia donat peu a especulacions sobre una possible reducció de personal. L'equip de direcció també va incidir sobre l'opinió del diari. Perelló pretenia trencar d'arrel amb la imatge "institucional" i "socialista" del *DdB*, i fornir-lo d'un ventall ideològic més ampli obrint-lo a altres sensibilitats de la societat catalana.

L'arribada de Ramon Perelló va coincidir també amb la resolució dels últims trets essencials del nou projecte. Començant pel nom. La capçalera de *Nou Diari* va donar maldecaps abans i després de néixer. *Nou Diari* és directament hereu de tres capçaleres. La del *Diari de Barcelona*, que l'1 d'octubre de 1992 havia celebrat el seu 200 aniversari; la del *Diari de Lleida*, amb una història de 133 anys, i la de *Nou Diari* de Reus, la més recent, del 5 d'octubre de 1990. Inicialment, el Grup Dalmau volia aprofitar els noms dels rotatius de

Barcelona i Lleida. *Diari de Barcelona* i *Diari de Lleida* havien de mantenir la denominació històrica. *Nou Diari* de Reus era l'única que havia de ser reemplaçada. Com que la competència duia el nom de *Diari de Tarragona*, se'l volia rebatejar com *Diari de les Comarques Meridionals*. El cercle s'havia de tancar amb *Diari de Girona*, que ECD va intentar comprar sense èxit. La negativa d'Editorial Gironina a integrar-se en el projecte va abocar els Dalmau a la creació d'un nou rotatiu, però també va comportar, en última instància, la desaparició de la històrica capçalera del *Diari de Barcelona*, ja que ECD va decidir adoptar la de *Nou Diari* per totes les edicions. Els amos de *Diari de Girona* havien aconseguit que els tribunals impedissin l'explotació del nom *Nou Diari de Girona*, desbaratant la segona opció. Al final es va recórrer a una solució d'urgència, i va adoptar-se la capçalera genèrica de *Nou Diari*, amb un subtítol que hi posava "Edició", un punt i la ciutat corresponent.

ECD va comunicar tard i matusserament a l'Ajuntament de Barcelona, propietari de la capçalera *Diari de Barcelona*, la renúncia a mantenir el nom. La falta de tacte va originar un fort malestar a l'alcaldia, que dies abans de l'aparició de *Nou Diari* no descartava estimular en el futur un altre periòdic amb la capçalera de *Diari de Barcelona* (*El País*, 27-4-93). Les relacions van deteriorar-se fins el punt que *Nou Diari* es podia trobar davant l'exigència immediata d'haver de retornar l'arxiu històric del *Brusi* (7). En aquells moments, els Dalmau van oblidar la repercussió d'aquest trencament de lligams amb el consistori. Mesos després, quan *Nou*

Diari agonitzava, l'alcaldia se sentia absolutament desvinculada d'un projecte que havia endegat set anys enrera però sobre el qual ja no exercia cap control ni influència.

Els maldecaps suscitats entorn de la capçalera van exterioritzar la negligència administrativa d'ECD. Segons els estatuts socials, Publicacions de Barcelona SA tan sols estava autoritzada a editar el producte *Diari de Barcelona*. Ningú va molestar-se a revisar aquests estatuts. Però el cert és que el 29 d'abril de 1993 va ser l'últim dia d'existència de la històrica capçalera del *Diari de Barcelona*, que va desaparèixer entre el desconcert intern i públic. L'edició de Barcelona de *Nou Diari* era legatària del *Diari de Barcelona*. La mateixa empresa, la seu social i els mateixos redactors així ho testimoniaven, però era un hereu il·legítim, editat per una empresa que només estava autoritzada a gestionar el *DdB*, i amb el risc –real però improbable– que algú pogués impulsar el renaixement del seu progenitor si l'Ajuntament arrendava la capçalera rebutjada pels Dalmau.

3. LA SORTIDA DE *NOU DIARI*

CANVI A L'ABRIL

El 15 d'abril de 1993, a la seu del Col·legi de Periodistes de Catalunya, es va presentar a Barcelona el projecte global de *Nou Diari*. Carles Revés i Josep Ramon Correal van oficiar de mestres de cerimònies. Durant l'acte, Revés va assenyalar que cap diari elaborat a Barcelona "disposa de redaccions completes a la resta de capitals catalanes i, al mateix temps, cap publicació de comarques té corresponsals propis a Madrid i a les principals ciutats europees". Dues setmanes abans del llançament, els tres membres d'El Tricicle van protagonitzar la campanya promocional de *Nou Diari*, per la qual cada un va cobrar 1.150.000 pessetes. Els espots televisius tenien una durada de 25 segons. Carles Sans, Paco Mir i Joan Gràcia, penjats d'una gegantina tanca publicitària, jugaven amb les diferents possibilitats que podia oferir un diari més enllà d'informar, mentre anaven descobrint, poc a poc, una portada de *Nou Diari*. El lema de la campanya era "Val per tres! Tota la informació local, nacional i internacional".

El 30 d'abril de 1993 surt al carrer el primer exemplar de les cinc edicions de *Nou Diari*. Aquell dia, l'edició de Barcelona comptarà amb 80 pàgines, 16 d'elles en color. Totes les edicions van acompanyades

d'un suplement especial (112 pàgines a Barcelona i Girona, 136 a Tarragona i Reus, i 160 a Lleida), amb un títol comú però amb diferents maquetacions de portada. "Neix el diari en català del mil·lenni del 2000" és l'eloqüent i, en vista dels esdeveniments posteriors, desencertat títol d'aquest curiós especial, que a més d'explicar la gènesi, els objectius i els plantejaments de *Nou Diari*, realitza un exercici periodístic de prospectiva. El suplement tracta d'explicar com serà el món del 2000, que set anys abans ja s'abasta. Lògicament, *Nou Diari* creu fermament que serà partícip del demà que dibuixa, ignorant que la seva existència s'acabarà molt abans, al 1994, tan sols nou mesos després del bateig.

A la pàgina tres del suplement, el director Carles Revés, que ja havia superat la desconfiança inicial i estava esperançat amb el projecte, escrivia: "L'any mític del començament del mil·lenni ja és aquí a la vora (...) Per aquest motiu, ja no té res d'estrany ni de quimèric plantejar-se que aquest nou projecte periodístic que ara veu la llum és de fet un projecte de l'any 2000 (...) Sota el logotip de *Nou Diari* (ND), que avui, per primera vegada, ja s'escampa per tot Catalunya, s'aplega, doncs, la voluntat de crear una nova eina de comunicació en català que té l'aspiració de desenvolupar-se i créixer al costat d'una societat i d'un país plural, lliure, profundament democràtic, radical en la defensa dels seus drets, escrupulós en l'exercici dels seus deures i plenament normalitzat dins l'estructura d'una Espanya descentralitzada i en el marc d'una Europa unida." Més endavant, Revés remarcava que "*Nou Diari* aposta

clarament per un marcat accent descentralitzador", i argumentava que "es tracta que, a la pràctica, cada una de les edicions respongui clarament a les seves realitats més immediates, a partir d'un gruix informatiu propi, elaborat per redaccions territorials diferents (...) una determinada filosofia informativa que combina alhora els perfils de la premsa més bel.ligerament local amb la de caire general."

Respecte de la línia ideològica i de continguts que assumeix el *Nou Diari*, els comentaris resultaran minsos. L'editorial de la pàgina 26 del suplement, titulat "Les novetats de Nou Diari", només incideix en els fets diferencials de la publicació. Bàsicament, insistiria en dos conceptes: "Fem un diari en català (cap novetat). Fem un diari amb edicions (cap novetat). Fem un diari comarcal i local (cap novetat). Fem un diari d'informació global (cap novetat). La novetat és que fem tot això plegat"; i "Per primer cop, neix a Catalunya un diari en català d'àmbit nacional sense auspicis institucionals".

Especialment significatiu és l'últim punt. *Nou Diari* no compta ni amb la simpatia ni l'antipatia dels sectors convergents i de la Generalitat. Més aviat produeix certa indiferència. I també renuncia definitivament al lligam que des del principi havia mantingut el *DdB* amb l'Ajuntament de Barcelona. Però ho faria amb poc tacte, perdent les simpaties i qualsevol suport futur d'aquesta institució. Com a prova de l'oblit del passat, l'edició de Barcelona obviava cap referència al *Brusi*. L'equip Dalmau tenia la voluntat explícita d'esborrar la memòria del *DdB*, i ni tan sols va aprofitar-ne l'argument del

bicentenari, que havia ajornat celebrar fins el llançament del nou producte. De la història del *Brusi*, solament va incorporar-se l'antiguitat. L'epígraf "Degà de la premsa continental. Fundat l'any 1792" va desaparèixer. Però curiosament, sota el nom del director, apareixia "ANY 202. Número 1", verament incongruent. El dia anterior, l'últim exemplar del *DdB* s'havia identificat amb el número 117 de l'any 202.

El model periodístic de *Nou Diari* diferia clarament del de *Diari de Barcelona*. El disseny era completament diferent i la paginació, molt superior. *Nou Diari* oferia una mitjana de 72 pàgines, de format més reduït, en lloc de les 48 del *Brusi*. Les taques dels titulars ocupaven gairebé un terç de les planes. La llargada de les informacions va reduir-se dràsticament. S'apostava per un model més gràfic, més proper a la premsa popular i als rotatius comarcals propietat dels germans Dalmau cosa que connotava una certa contradicció amb el model de diari de referència que havia inculcat l'*staff*. La majoria d'àrees i seccions van respectar-se, tot i algunes destacables modificacions: l'opinió deixava d'obrir el diari; "Món" i "La Guia" es transformaven en "Internacional" i "Agenda"; respectivament; "Cultura" i "Espectacles" es fusionaven; i "Actualitats" es desdoblava en "Catalunya" i "Societat". Una altra alteració era, per exemple, el trasllat d'"El Davantal", el bitllet d'opinió diari signat per Emili Teixidor, de la primera a l'última pàgina. El domínic "Nou Diari Diumenge", comú per les cinc edicions, va sortir el 2 de maig, reforçat amb una campanya promocional: una

colecció de 10 llibres de literatura universal contemporània traduïda al català, amb obres de Graham Greene (nom que llastimosament va ser imprès com a Green, en un error d'impremta), Vladimir Nabòkov, Marguerite Duras, Thomas Mann i d'altres.

Com s'apuntava a la pàgina 16 del suplement, el disseny resultant de sis mesos de treball de Baldo Corderroure i Joan Carles Magrià a Lleida, "es basa en un model ordenat, clar, estructurat, però sobretot pensat per al lector". La descripció que se'n feia era la següent: "(...) de format tabloide, està dividit en cinc columnes i vuit mòduls. La fórmula gràfica que s'ha seguit es basa en la sobrietat, la senzillesa, l'equilibri i la claredat de lectura per aconseguir un producte sòlid. Apostem, però, per la imatge (...) que permeti una lectura àgil". Una de les principals novetats, amb la intenció de reduir la feina de producció diària i el personal que se n'encarregava, consistia en l'elaboració d'un catàleg amb 2.000 maquetes pre-dissenyades que els redactors en cap podien escollir en funció de la publicitat i el nombre de notícies que volien incloure a la pàgina.

En canvi, la utilització del color va ser un dels primers fracassos de *Nou Diari*. L'ús del color encaria el producte, i la qualitat de reproducció era inferior als mínims recomanables. Les setze pàgines diàries de color es van reduir aviat a vuit, i finalment, a quatre. D'altra banda, la innovació de l'oferta de publicitat, que permetia els anunciants triar campanyes generals a tot el Principat o en una o varies províncies, tampoc va ser excessivament aprofitada degut al desgavell organitzatiu

d'aquesta àrea, amb duplicitat de càrrecs i mancada d'una acurada planificació global.

TRES MESOS I PROU

Públic, comunicòlegs i la resta de mitjans de comunicació van dispensar una bona acollida a *Nou Diari*, i van valorar positivament el nou model del rotatiu i la seva concepció descentralitzada. Fins i tot l'agència France Presse va dedicar un despatx informatiu a l'aparició de *Nou Diari*, destacant-ne la similitud amb la premsa regional francesa. Poc després de la sortida del *Nou Diari*, els gestors de l'*Avui* van començar l'estudi d'una remodelació profunda, redaccional i de disseny, del seu rotatiu, remodelació que es va postergar, amb placidesa i sense l'amenaça d'una competència que no va arribar a ser-ho decididament, fins el 1994.

El model *Nou Diari* precediria posteriors projectes d'edicions d'altres rotatius comarcals. Amb tot, algunes editores intercomarcals contemplaven amb escepticisme la rapidesa i els mitjans de l'experiment Dalmau. El cas és que la bona rebuda general no va comportar resultats concrets a curt termini. Segons dades facilitades pels últims equips directius (8), la difusió de *Nou Diari* a tot Catalunya es va estabilitzar al voltant dels 20.000 exemplars diaris. Els diumenges, la difusió augmentava fins als 25.000. A finals de l'estiu, *Nou Diari* va reforçar la seva promoció amb una col·lecció de set vídeos de

Tintín en català, que es podien adquirir junt amb l'edició del dissabte. Alguns d'aquells dies, segons les mateixes fonts, la venda del rotatiu va situar-se entorn dels 40.000 exemplars. La falta de control de l'OJD i el desordre administratiu en l'àrea de distribució introdueixen lògiques i importants reserves en aquestes xifres.

La impossibilitat de contrastar aquestes dades dificulta amb escreix l'afany d'esbrinar el veritable impacte de *Nou Diari* en la societat catalana. Les principals conclusions que es poden extreure, en base a les xifres citades i a les facturacions de distribució dels últims mesos, fan referència a l'edició de Barcelona. En comparació amb l'última etapa del *Brusi*, les vendes van registrar un lleuger augment, en qualsevol cas insuficient per resoldre el problema que el *DdB* havia arrossegat des del 1987, el de trobar un espai propi de públic. En l'àmbit relatiu a Girona i Lleida, la vida de *Nou Diari* va ser massa curta per saber si havia quallat el model híbrid local-general entre uns lectors potencials fidels a un rotatiu local o acostumats a comprar-ne un de local i un altre de general.

En canvi, sí que eren evidents els greus desajustos i les flagrants contradiccions en la primera fase de *Nou Diari*. La coordinació de les diferents edicions sovint era un desgavell, sense cap comandament unificat, amb criteris dispars a l'hora de seleccionar les pàgines comunes i horaris de tancament descontrolats. Tot plegat era una situació previsible. D'una banda, l'únic número zero havia sigut l'especial del 2000, preparat una setmana abans del 30 d'abril; i de l'altra, resultava

evident que un projecte amb un grau de coordinació tan elevat requeria d'un temps prudencial perquè les distintes peces de l'engranatge s'anessin acoplant.

Nou Diari va sortir al carrer sense rodatge previ i amb una dinàmica interna complicada i desconeguda. El director adjunt, Ramon Perelló, sospitaria d'aquests desajustos i, a mitjans de març, va recomanar que el llançament de *Nou Diari* s'ajornés sense data. Per Perelló, el *Diari de Barcelona* havia de ser utilitzat com un banc de proves, com una plataforma per assajar números zero amb l'inusual avantatge que suposava el fet que podien ser venuts. Perelló va intentar convèncer Revés, Correal i els Dalmau per aturar el projecte, però no hi va trobar cap suport. L'adjunt a la direcció també tenia altres raons per aconsellar l'ajornament. En tot just dos mesos, Perelló havia enllestit un diagnòstic sobre les mancances de la redacció de Barcelona, al seu parer, desorientada, inexperta i amb hàbits de treball viciats. Segons Perelló, la redacció –que en bona part li era hostil davant les friccions que havia suscitat– s'havia d'enfortir més i reestructurar radicalment, de dalt a baix.

Les tesis de Perelló no van prosperar i durant els mesos de maig, juny i juliol, *Nou Diari* va arrencar amb força però sense treure's els pals de les rodes. I mentre les redaccions s'esforçaven a consolidar el nou producte, les contradiccions repercutien en el resultat final. La cultura empresarial tradicional dels Dalmau a Lleida s'imposava al missatge de gestió moderna i eficaç que havia transmès Josep Ramon Correal. Les quotes de la Seguretat Social i d'Hisenda van deixar d'abonar-se

des que ECD va assumir el control de l'empresa el mes de març. Els corresponsals i col.laboradors van deixar de cobrar des de l'1 de maig, un dia després de la sortida del diari. Tots els suggeriments i les peticions del tàndem Revés-Perelló es desatenien si implicaven una mínima despesa. La capacitat i velocitat de la rotativa de Sant Feliu era inferior a la prevista. Les reunions amb el comitè d'empresa van tornar-se cada cop més tenses davant els intransigents plantejaments per eliminar les condicions laborals ja consolidades.

Ben aviat es va demostrar que els Dalmau havien traslladat els costums i l'estructura empresarial de Lleida a Barcelona. Que un projecte de cinc edicions a cinc ciutats catalanes depenia del mateix equip que dirigia Arts Gràfiques Dalmau i *La Mañana*. Al salt qualitatiu d'editors de premsa local a propietaris d'un grup d'àmbit nacional li mancava un gir organitzatiu. Els Dalmau havien preparat l'expansió sense haver definit i afermat prèviament una organització d'empresa, confiant en les mateixes virtuds que els hi havien permès aixecar el negoci familiar. La falta de planificació, d'estudis seriosos, de plantejaments raonats i d'objectius periodificats van ensorrar de seguida la voluntat d'edificar el primer grup periodístic en català.

El diari descrit per Durán com el "vell més jove, olímpic i competitiu" presentava símptomes de greu malaltia. Revés i Perelló van exigir responsabilitats a Correal, que es defensava dient que ell sol no podia lluitar contra més d'onze anys de treball i amistat amb els Dalmau. Correal va demanar ajut per redreçar

l'administració i el projecte periodístic, però ECD es movia dins d'una rutina immobiliària i difícil d'esbotzar. La coordinació entre edicions empitjorava perquè cada director defensava aferrissadament la seva parcel·la de decisió. El diàleg empresa-staff periodístic cada cop s'agreujava més, davant la passivitat de Correal i el paper d'interlocutor d'Agustí Jiménez, director de Recursos Humans. Jiménez, amb despatx a Barcelona, era segurament el directiu d'ECD que més antipatia va causar a tots els nivells de la redacció.

De seguida, Carles Dalmau va adoptar la mateixa resposta per justificar tots els problemes. El seu discurs es reduïa a donar la culpa a l'ONCE. Aviat es van disculpar els problemes financers pels incompliments de l'organització de cecs. Malauradament pels Dalmau, l'ONCE estava seguint al peu de la lletra el contracte del 22 de març de 1993, i els diners començaven a escassejar a ECD. Els costos de preparació, llançament i manteniment de *Nou Diari* s'havien disparat molt per sobre dels presupostos preliminars, poc rigorosos i gens realistes. En un esborrany de previsions econòmiques pel 1993 entregat a requeriment del comitè d'empresa, els gestors del diari calculaven uns ingressos de vendes i publicitat superiors als 900 milions, el doble que en l'exercici anterior. Igualment, el capítol de despeses per sous i salaris era de 400 milions, extremadament baix tenint en compte que el cost de la plantilla en el moment de la compra era de 587 milions, i fins llavors no havien escomès cap regulació ni tampoc no havien previst cap partida per possibles indemnitzacions. Al final, els

Dalmau trobarien una sortida en una escletxa burocràtica, i van abocar *Nou Diari* al tancament.

Però, abans de refugiar-se en l'excusa burocràtica, els Dalmau van intentar reconduir la situació amb extremes mesures d'ajust. El juliol, tres mesos després de la sortida al carrer de *Nou Diari*, ECD va instar el director de Barcelona, Carles Revés, a afrontar una regulació de plantilla. D'un col·lectiu de 100 treballadors, els Dalmau reclamaven una reducció mínima de 30 persones. Aquest cop, Revés va negar-se a assumir la reestructuració i va presentar la dimissió. En la seva decisió hi van influir d'altres raons, però totes conduïen al mateix punt, a la impossibilitat de continuar dirigint un diari amb els mitjans imprescindibles, amb condicions laborals dignes, per assolir un nivell d'informació contrastada i de qualitat: alhora que se li demanava una reducció de personal, li comunicaven que cap redactor de la secció d'Esports no podria viatjar a Holanda per cobrir l'*stage* de pre-temporada del F.C. Barcelona, la deficient estructura empresarial trontollava i no avançava la coordinació amb les altres edicions.

Carles Revés dimiteix el juliol de 1993, després d'ocupar el càrrec tres anys i un mes. De l'etapa en català del *Diari de Barcelona*, iniciada el 1987 i continuada per *Nou Diari*, seria de llarg qui més temps ha ostentat la direcció del rotatiu. No obstant, quan fa balanç de la seva gestió, Revés conclou que no va disfrutar d'una època llarga i continuada de tranquil·litat empresarial durant la qual fos possible consolidar un model de diari: "En tres anys de direcció van passar tres

directors generals i tres consellers delegats per Publicacions de Barcelona, cosa que dificulta el treball; els dos models de diari que vam impulsar van ser poc promocionats i van quedar curtcircuitats poc després de néixer, el primer per la decisió de l'ONCE de retirar-se de la premsa escrita i el segon, per la fallida financera dels Dalmau”.

4. LA CRISI FINAL

EL REpte DE Llongueras

La marxa de Carles Revés sorprèn Ramon Perelló de vacances. Mentre el director adjunt no torna del descans estival, el subdirector Pasqual Llongueras es converteix en l'interlocutor de l'empresa. En les primeres reunions amb l'equip d'ECD, Llongueras es mostra convençut de la viabilitat del diari i de la idoneïtat del model periodístic. També creu poder aportar una solució al conflicte de regulació de plantilla. Quan Perelló acaba les vacances, els germans Dalmau ja han decidit que Llongueras serà l'encarregat de dirigir el diari en l'etapa d'austeritat que s'acosta, i convidaran Perelló a agafar-se unes noves vacances fins que s'arribi a un acord per rescindir-li el contracte.

L'enemistat professional entre Perelló i Llongueras era coneguda a tota la redacció i havia estat un motiu de tensió en els últims mesos. El que s'ignorava era que els Dalmau haguessin retirat la seva confiança al director adjunt, que s'havia convertit en l'incordi més important dels gestors. Ramon Perelló s'encarregava de demanar més mitjans i més personal, i es queixava de les limitacions i de la gestió empresarial. En menys de mig any, va passar de ser l'home que havia de reforçar l'*staff* i controlar la creació d'un diari competitiu i de qualitat, a ser el principal obstacle pel pla d'ajust de *Nou Diari*.

Llongueras assegura que quan li van oferir la direcció de Barcelona va contestar que el destinatari de la proposta havia de ser Perelló, per una qüestió de jerarquia, però tampoc oculta que, un cop els Dalmau van refermar-se en la seva elecció, la primera condició imposada seria l'acomiadament de Perelló. L'1 d'agost de 1993, Pasqual Llongueras, ex-director de *Diario de Terrassa*, i que abans d'incorporar-se al *DdB* havia format equip amb Revés a *Punt Diari* i *Catalunya Sud*, és nomenat director en funcions. Llongueras supeditarà el nomenament definitiu al pla de viabilitat que elabora durant el primer mes de mandat.

Pasqual Llongueras sacrifica les vacances i es passa el mes d'agost estudiant si el projecte és factible, pre-figurant la composició d'un nou *staff* i executant les primeres i forçoses retallades de despeses. Per això, Llongueras adopta uns mètodes populistes. S'entrevista personalment amb bona part de la plantilla, ofereix compensacions als primers redactors als qui se'ls acaba el contracte i procura aconseguir la unitat de la redacció. Dues traves li sorgiran en aquest període: el mes d'agost la plantilla cobra només la meitat de la nòmina corresponent al juliol (un costum que ja no variarà fins que, més tard, deixi de cobrar totalment); i, segon, haurà d'assumir la no renovació de sis dels deu contractes temporals que acabaven durant l'agost. En tot moment, Llongueras compta amb el suport de Marc Alcaraz, que serà l'encarregat de controlar el diari que s'ha de treure al carrer mentre es viu aquest atzúcac.

El director en funcions presenta el seu pla de viabilitat a principis de setembre, i és ratificat pel consell directiu d'ECD. Pasqual Llongueras parteix de la base de salvar el diari a qualsevol preu i entrega un pla pragmàtic. No importa el tipus i la qualitat del diari, l'important és superar la crisi. El nou director avalua en tres mesos el període de transició fins que encaixin les despeses amb els ingressos, s'ajusti el producte a la nova realitat i els Dalmau obtinguin més recursos. De manera ingènua, Llongueras ha realitzat un estudi minuciós de les despeses pesseta per pesseta, i està disposat a reduir el pressupost al voltant de 20 milions mensuals, amb la intenció d'ajustar els costos globals d'elaboració a poc més de 65 milions mensuals. Les reduccions aplicables consistien en retallades superiors al 50% en la despesa de corresponsals i col.laboradors, de dos terços en les firmes d'opinió, i d'un 25% del personal. Tot i la retallada, Llongueras creu que encara disposarà de les eines necessàries per competir amb d'altres diaris amb lectors consolidats.

Respecte del *Nou Diari* del 30 d'abril, opina que se n'ha d'accentuar el caràcter popular. Llongueras està convençut que el futur del diari passa per reorientar-lo cap una mena d'*El Periódico* en català, i que per això, cal reduir la presència i la valoració de les seccions d'"Internacional" i "Política" (les que, juntament amb "Economia", primava Ramon Perelló), i potenciar les de "Societat", "Esports", "Barcelona", "Espectacles" i "Serveis". La seva actuació s'articularà en la correcció de les possibles desviacions del model periodístic i la

redefinició de la coordinació de les edicions, reclamant un clar i explícit lideratge per Barcelona.

De les 105 persones que integraven la redacció de Barcelona el 30 d'abril, Llongueras es responsabilitzava de la no renovació o acomiadament de 24 (9 de les quals ja havien marxat entre el juliol i l'agost). Posteriorment hi hauria una altra reducció de personal, que afectaria essencialment les seccions de producció tècnica. L'objectiu era configurar una plantilla d'entre 70 i 75 persones al gener, que es complementaria amb un fort augment dels becaris a través de nous convenis amb les facultats de periodisme. Mentre s'aprojava aquest pla al setembre, els problemes anaven acumulant-se: les nòmines no es regularitzaven, els col·laboradors sumaven un altre mes sense cobrar i no hi havia diners per comprar material fotogràfic ni per pagar les factures de reparació d'equips que s'havien espatllat.

La proposta traspuava una certa il·lusió però alhora transmetia ingenuïtat. Pensar que les mesures resultarien transitòries i que, a partir del gener, s'anirien incrementant els recursos tant econòmics com de personal, descobria una visió massa innocent per part del nou responsable. Per lògica, cap empresari no tornarà a carregar-se de personal si està content amb el producte elaborat amb un 30% menys de plantilla. Al costat d'aquesta candidesa, Llongueras va exhibir un atinat olfacte per consolidar la seva posició. Al marge del pla de viabilitat, va exigir altres condicions per assumir la direcció. Va demanar un control absolut sobre les cinc edicions, un *staff* reforçat, el comandament de

l'administració de Barcelona i la possibilitat d'assistir als consells d'administració. Els Dalmau van concedir-li tot el que demanava, amb la salvetat que hauria de compartir la gestió administrativa amb un nou director general-gerent, Antoni Pemán, ex-gerent d'*El País* a Barcelona i assessor de mitjans periodístics. Cap altre director no havia acumulat mai tant poder com Pasqual Llongueras en la història recent del *Diari de Barcelona*.

Llongueras va nomenar Marc Alcaraz director adjunt, i va pujar a la categoria de subdirectors a Joan Palau i Xavier Salvador, dos homes que feia pocs mesos que havien aterrat al *Brusi*, com a redactors en cap. En els mesos posteriors, delega en aquest equip de tres persones les funcions de direcció periodística, ja que la seva presència a la redacció serà esporàdica fins i tot en les reunions de portada. Llongueras troba en Pemán un complement perfecte. Director i gerent connectaran de seguida, i uniran esforços per intentar salvar el diari. El primer s'encarregaria de la reducció de personal i les altres retallades en la redacció. El segon intentarà aplicar un dràstic canvi a la part administrativa.

Pemán coneixia la realitat del diari abans d'entrar-hi. Al maig del 1992 havia assessorat Folchi i Miró i Ardèvol en l'intent de compra del *DdB*. Posteriorment, contestaria consultes puntuals dels Dalmau. Disposava de dades i estava acostumat a dissenyar estratègies en mitjans de comunicació. S'imaginava el caos que es trobaria al setembre. Al seu parer, *Nou Diari* naufragava per cinc motius: el grup empresarial que l'havia impulsat era feble i estava mancat d'estructura i objectius; les

possibilitats que oferia el fet de compartir edicions no s'havien canalitzat cap a un estalvi de recursos; faltaven estudis del mercat publicitari potencial i de l'impacte del diari, les tarifes estaven sobre-dimensionades (9), i l'operació de muntatge de la rotativa de Sant Feliu havia obligat a una despesa desorbitada i no estava sent rendible. Pemán i Llongueras no van disposar de temps suficient per aplicar les seves receptes. Tenien tot el poder per fer i desfer, però els mitjans anaven minvant. La regulació de plantilla va quedar aturada davant la impossibilitat d'afrontar les indemnitzacions, les mitges nòmines es pagaven cada cop amb més retard, i els nous recursos no arribaven.

Els Dalmau confiaven en un crèdit demanat a important caixa d'estalvis, però les portes de les entitats bancàries se'ls tancaven. També esperaven una quantiosa subvenció oficial de la Generalitat, que arribaria tard i reduïda. Van intentar convèncer l'ONCE perquè respectés els acords no escrits, però la nova direcció dels cecs va escudar-se en el compliment de les clàusules signades. Finalment, van posar el destí del diari en mans de l'Institut Català de Finances, que els atorgava un aval de 200 milions de pessetes, però l'aprovació definitiva no va produir-se fins el 1994.

Per la seva banda, Antoni Pemán i Pasqual Llongueras van efectuar intenses gestions. Van reestructurar el departament de publicitat en un intent de captar els anunciants locals, van establir contactes per la concessió de crèdits, van reclamar el pagament de factures pendents i van negociar amb l'ONCE la venda

del local del carrer Tamarit. En la seva desesperació, Llongueras va arribar a entrevistar-se amb el president de la Generalitat, Jordi Pujol, perquè evités el tancament de cinc diaris en català; Pemán va proposar a Premsa Catalana SA, editora de l'*Avui* i en teoria màxima competència, compartir la rotativa de Sant Feliu i l'explotació de la publicitat d'abast nacional. Conjuntament, Pemán i Llongueras van iniciar converses amb els grups Moll i Correo per la venda del diari. Tot va resultar infructuós. Pujol no creia en el futur d'un diari impulsat per un grup empresarial de qui sempre s'havia malfiat, i preferia concentrar esforços en un rotatiu com l'*Avui*, que tingués viabilitat i li fos més proper ideològicament. Els hipotètics compradors de *Nou Diari* condicionaven les converses a la resolució del conflicte laboral, la situació financera d'ECD era agònica i la redacció estava exhausta.

Durant els mesos de setembre i octubre de 1993, la redacció havia subscrit el compromís de fer pinya, de treballar més hores perquè el producte no es resentís de les baixes i les retallades, i de col.laborar fins que es trobessin solucions. Però ara començava a desconfiar de Llongueras i Pemán, ja que les nòmines es cobraven per parts i tan sols quan entrava algun diner a Publicacions de Barcelona. L'última mitja paga, corresponent al mes d'octubre, va abonar-se el novembre de 1993. Després, els treballadors ja no van cobrar. Els fets es precipitaven. *Nou Diari*, almenys a Barcelona, estava tocat de mort.

RENÚNCIA I TANCAMENT

En un últim intent de superar la crisi, els germans Dalmau van mirar d'utilitzar la seva posició en l'àmbit d'Unió Democràtica de Catalunya, i van recórrer a Josep Antoni Duran i Lleida perquè els proporcionés contactes polítics i financers, però el líder d'Unió només podia oferir-los un suport limitat. Els contactes es van estendre a la resta de partits polítics catalans amb representació parlamentària. Sense resultats. Amb la via política esgotada, l'aixeta econòmica tancada i l'ONCE oposada a qualsevol nova concessió, els germans Dalmau, que en els registres ja no constaven com a titulars de cap empresa o propietat privada, van buscar una sortida del cul-de-sac. Els advocats els la van procurar.

D'entrada, intentarien demostrar que Publicacions de Barcelona SA no els pertanyia. Amb data de 2 de setembre però presentada posteriorment, els Dalmau envien a través d'ECD una factura de 138 milions de pessetes en concepte de serveis d'administració i suport a Publicacions de Barcelona entre setembre de 1992 i agost de 1993. Després, el 7 de desembre de 1993, davant l'advocat-notari Antonio Roldán, Emili, Carles i Jordi Dalmau (10); Manuel Murgo, Francesc González, Josep Ramon Correal i Agustí Jiménez, integrants del consell d'administració de Publicacions de Barcelona SA des del 22 de març de 1994, renunciarien als seus càrrecs. En l'escriptura de renúncia es llegia el següent:

“(…) dado que desde la fecha de sus nombramientos de Consejeros, no han celebrado reunión alguna de Consejo y por tanto no se ha podido adoptar, acordar o ejercer acción o decisión alguna, ya que se desconoce quien es el actual titular de las acciones de Publicacions de Barcelona, SA, y ni tan siquiera ha sido posible inscribir el dicho nombramiento en el Registro Mercantil de Barcelona, es por lo que en este acto presentan la DIMISION IRREVOCABLE con efectos inmediatos al día de hoy, lo que hacen constar a los oportunos efectos”.

Els germans Dalmau denunciarien que “l'ONCE ha incomplert pactes com la seva col.laboració empresarial, la inscripció d'una reducció i ampliació de capital o el tancament del balanç econòmic”, qüestions que han “impedit el canvi de propietat, i per tant, poder gestionar l'empresa” (*La Vanguardia*, 4-12-93). A gener de 1994, l'última inscripció en el Registre Mercantil datava de juny de 1993, i recollia una escriptura de febrer de 1992 que nomenava consellers de Publicacions de Barcelona alguns representants de l'ONCE i de l'Ajuntament. Cap inscripció del canvi de propietat. L'ONCE va defensar-se'n dient que havien acordat que els Dalmau farien els tràmits del registre, i que s'havia despreocupat de confirmar si hi havien procedit. L'ONCE també negava qualsevol incompliment de compensacions econòmiques i garanties publicitàries. Per José María Arroyo, president de l'ONCE, els Dalmau serien els únics “responsables de dret” de Publicacions de Barcelona SA. “(…) no existeix cap litigi entre Divercisa i els

Dalmau respecte a la propietat del *Nou Diari*", afirmava, "això és una cortina de fum que els Dalmau han posat davant dels treballadors" (*Fil Directe*, 4-4-94).

Refugiant-se en una badada administrativa, els Dalmau es desvinculaven unilateralment de Publicacions de Barcelona SA, negaven la seva responsabilitat i propietat sobre l'empresa, i es consideraven exonerats de qualsevol deute empresarial o laboral. El 5 de gener de 1994, els Dalmau van retirar els seus noms i càrrecs de la *manxeta* del diari. Fins el dia abans hi constaven, a la pàgina dels editorials, Emili i Carles Dalmau com a president i conseller delegat d'ECD, respectivament, junt amb els directors generals de publicacions, publicitat, recursos humans, finances, art, informàtica i sistemes. En la nova *manxeta* figurarà com empresa editora Publicacions de Barcelona SA, que hi havia desaparegut el 30 d'abril. Com a director general-gerent apareix Antoni Pemán, i es manté l'*staff* periodístic i els caps d'administració, producció i distribució. També hi consta l'empresa d'impressió, Rotodalmau.

Nou Diari de Barcelona queda en mans d'Antoni Pemán (que no havia signat cap contracte i constava com un col.laborador extern), i de Pasqual Llongueras. Tan sols un miracle podia salvar-lo del tancament. El 26 de gener, els treballadors de Barcelona, que 24 hores abans s'havien manifestat a Lleida per reclamar una sortida a la situació i el pagament de les nòmines endarrerides, secunden la vaga general convocada a tot el país per l'endemà (en aquests casos, el sector premsa fa vaga un dia abans). La intenció era tornar a la feina al

dia següent, com passaria en la resta d'edicions excepte en la de Barcelona, que ja no va aparèixer més al carrer. La nit del 25 al 26 de gener desapareixen de la redacció una reveladora fotogràfica, un escàner de color i diversos equips informàtics. Els Dalmau van instar a les empreses acreedores a endur-se el material i van aïllar telefònicament i tecnològica la seu del carrer Tamarit, fet que va fer inviable la publicació del *Nou Diari* del dia següent. El dia 26, al matí, estava prevista una reunió entre els Dalmau, l'ONCE i el comitè d'empresa, amb la mediació del conseller de Treball, però el *Nou Diari*, l'hereu del *DdB*, ja havia mort definitivament.

Nou Diari de Girona, amb un col·lectiu de 47 treballadors als quals també se'ls devia quatre nòmines, va deixar de publicar-se l'1 de març de 1995, després que els periodistes rebutgessin l'autogestió del rotatitu proposada pels Dalmau. El 31 de març va editar-se per últim cop l'edició de Lleida de *Nou Diari*. El seu director, Ramon Badia, va titllar la desaparició de "dia trist per Lleida pel que suposa de pèrdua de pluralitat informativa en català" (*La Vanguardia*, 1/2-4-94). En aquests casos, els tancaments van ser diferents, ja que ECD no tenia cap argücia legal per renunciar a la propietat de les empreses editores. En el moment de finalitzar aquest treball, a mitjans de 1995, les edicions de Tarragona i Reus de *Nou Diari* continuen sortint al carrer després d'haver flirtejat durant mesos amb el tancament. Són les úniques restes del naufragi de l'última aventura empresarial per editar un diari en català d'abast nacional.

Consumat el tancament, la història del *Nou Diari* es converteix en el capítol d'una lluita sindical. Manifestacions a Lleida i Barcelona, edicions especials per denunciar la situació dels treballadors, converses amb partits polítics i rodes de premsa a Madrid han estat les accions del col·lectiu de professionals que va viure en directe la mort de *Nou Diari*. Aproximadament una sisena part del deute amb els treballadors va ser pagat pels Dalmau amb 60 milions de pessetes del crèdit obtingut amb l'aval de 200 milions de l'Institut Català de Finances, efectiu a finals d'abril de 1994. Després l'afer passaria als jutjats, que van reconèixer la falta de pagament dels Dalmau, que s'han declarat insolvents.

La sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) condemna Publicacions de Barcelona, ECD i els germans Dalmau, i exclou l'ONCE de qualsevol responsabilitat sobre l'empresa i els deutes contrets. Segons les sentències dels jutjats 11 i 8 del social, l'ONCE va traspasar correctament Publicacions de Barcelona als Dalmau. El procés de venda va ser degudament acreditat i efectuat, i la propietat correspon a ECD. L'ONCE i els germans Dalmau encara tenen pendents litigis judicials derivats de l'operació *Diari de Barcelona*. A l'estiu del 1994, curiosament, l'organització de cecs compraria les accions del Grup Dalmau a l'emissora La Veu de Lleida. El 1995, l'ONCE va embargar els solars de Sant Feliu a Rotodalmau, amb activitat mínima durant un any i finalment tancada. La fiscalia del TSJC està estudiant un expedient obert als Dalmau per presumpte delictes socials.

NOTES:

(1) Segons l'acta del consell d'administració de 31 d'agost de 1992. Els detalls de la reducció i ampliació de capital social no apareixeran en cap dels documents subscrits entre l'ONCE i ECD.

(2) Les dades de difusió de *Segre* i dels altres diaris citats a "La gènesi de *Nou Diari*" han estat extretes de les mitjanes de l'OJD corresponents al 1992.

(3) Cal tenir present que Lleida va ser una de les ciutats més castigades, urbanísticament i demogràfica, per la Guerra Civil, i que el franquisme en va suplir els quadres mitjans afavorint la immigració de castellanoparlants.

(4) Segons es desprèn de l'informe econòmic de l'auditor Miguel Vilella, elaborat el 12 de maig de 1994 a petició de l'advocat dels treballadors de Publicacions de Barcelona SA.

(5) Exactament, la xifra puja fins a 2.432.654.510 pessetes, segons l'informe citat de Miguel Vilella.

(6) L'últim canvi de model periodístic i disseny del *Diari de Barcelona*, a mans de l'equip de Carles Revés, va ocórrer el 23 d'abril de 1991, fet que sembla confirmar una especial predilecció pel dia de Sant Jordi.

(7) Mentre va existir l'edició de Barcelona de *Nou Diari*, el consistori no va reclamar l'arxiu. Tampoc ho ha fet fins ara, quan ja ha passat més d'un any del tancament del diari. L'històric arxiu, de propietat municipal, continua abandonat i en seriós perill de malmetre's a la seu del carrer Tamarit.

(8) Entre 1992 i 1994, *Diari de Barcelona* i *Nou Diari* no estan controlats per l'OJD. Alguns directius han indicat que les dades facilitades per l'empresa distribuïdora tampoc no eren fiables. Així, determinar amb certesa la difusió dels dos productes en aquest període resulta gairebé impossible.

(9) Les tarifes publicitàries oscil·laven entre les 600.000 pessetes que costava una pàgina a color que sortís un divendres, dissabte o diumenge a les cinc edicions, i les 600 pessetes dels anuncis per paraules.

(10) Jordi Dalmau Torres, germà d'Emili i Carles, pertanyia al consell d'administració. Amb excepció d'un càrrec a producció, no tenia cap més àrea de poder dins d'ECD.

IV. EL PANORAMA DE LA PREMSA EN CATALÀ

1.- EL CAS DEL *DIARI DE BARCELONA*

Consumades les desaparicions del *Diari de Barcelona* i del seu efímer hereu, *Nou Diari-Barcelona*, la premsa en català ha sofert una regressió, com a mínim quantitativa. L'últim adéu del *Brusi* ha estat un argument més per aquells que creuen que els mitjans de comunicació escrits en català estan condemnats a una difusió testimonial o complementària. Però, ¿per què fracassa el *DdB*? Probablement no existeixi una resposta definitiva. Cap factor per sí sol pot justificar la no implantació d'un mitjà informatiu. Tots els possibles elements que van afavorir el fracàs tampoc es poden substreure dels reguladors del mercat de premsa d'aquest país, difícils d'endevinar i de preveure per molt rigorosos que siguin les enquestes i els estudis de mercat.

No obstant, durant l'etapa de set anys en català del *Diari de Barcelona*, van produir-se una sèrie de fets que poden ajudar a entendre el fracàs d'un projecte de diari d'abast general en català. Els capítols anteriors han intentat descriure els moments cabdals del diari, però abans de cloure aquesta història, s'ha cregut oportú incidir en alguns aspectes fonamentals, uns trets característics que serviran per reflexionar sobre el cas del *DdB* i que podrien servir de referència pel futur de la premsa en català.

D'entrada, s'entén que el desenvolupament del *Diari de Barcelona* sempre va resultar incert en funció de

dues hipoteques: la política i l'empresarial. Quant a la primera, s'ha mirat d'explicar el suport i la retirada dels socialistes catalans del projecte. Sobre la segona, s'ha palesat la manca d'una estructura empresarial sòlida i amb suficient continuïtat com per poder consolidar un producte de mercat limitat.

L'etiqueta política

El fet que l'impulsor del relançament del *Brusi* fos directament l'Ajuntament de Barcelona va generar força recels des d'abans que el diari sortís al carrer i aviat, en contraposició amb l'altre rotatiu d'àmbit nacional en català, l'*Avui*, li van penjar l'etiqueta de socialista, qualificatiu que arrossegaria amb més o menys fonament durant tota la seva existència.

Bona part de la societat va entendre la sortida del *Diari de Barcelona* com un intent del socialisme català de disposar d'una eina política per contrarrestar la utilització de l'*Avui* per part de Convergència i Unió (CiU). Una enquesta encarregada per l'ONCE el 1990 concloïa que un sector important de la població catalanoparlant, potencialment interessada a comprar un rotatiu en català, rebutjava d'entrada el *DdB* per la seva adscripció ideològica. L'etiqueta socialista, ja fos percebuda com a partidària, ideològica o oberta a sectors progressistes, esdevé un dels arguments més reiteratius quan s'analitza aquesta etapa del *Brusi*.

Negar l'espectre socialista del *Diari de Barcelona* resultaria absurd. Però titllar-lo de diari de partit i de depenent políticament des de la seva aparició fins el seu final seria una reducció massa simplista. De fet, el *DdB* sorgeix més per iniciativa de l'Ajuntament que del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC). Després, amb la retirada municipal i el control de l'ONCE, el *DdB* perd la influència socialista directa, tot i mantenir una òptica progressista en el tractament informatiu. Amb tot, serà incapaç de resituar-se, no ja ideològicament, sinó en el context general del mercat periodístic. L'ONCE va malgastar diners i temps en enquestes i estudis de mercat confusos i contradictoris, i no va definir una línia d'actuació que resaltàs la seva independència política o un evident canvi d'orientació ideològica. El *DdB* va haver d'arrossegar l'etiqueta socialista perquè ni va reeixir a transformar-se ni va saber trencar amb el joc de la bipolarització en què havia entrat amb l'*Avui*, tot i els inqüestionables intents d'obrir-se a sensibilitats diferents.

La hipoteca política del *DdB* té una doble vessant. D'una banda, l'Ajuntament de Barcelona promou un projecte del qual acabarà totalment desvinculat, sobretot en l'etapa dels germans Dalmau, i de l'altra, el passat immediat del diari serà una càrrega massa pesada perquè l'administració autonòmica l'ajudi a sobreviure. Pel govern de CiU, la variable d'un mitjà que s'edita en català i que pot contribuir a la pluralitat informativa i a la normalització lingüística, serà secundària, fins i tot en

l'última època, quan s'esvaeix la possibilitat d'utilització política del *DdB* per part del principal partit opositor.

Alguns directors d'altres diaris catalans destaquen la forta politització com una de les causes del fracàs del *Diari de Barcelona*. Antonio Franco, director d'*El Periódico*, creu que el *Brusi* va patir "d'*Avuititis*, és a dir, va néixer amb voluntat de ser l'*Avui* per part socialista; i els diaris només poden quallar si tenen voluntat de ser un negoci, no una eina de partit o d'ideologia, ni un reclam d'una llengua determinada. Un diari es compra per la seva qualitat, i no per la llengua en què està escrit ni per servir un partit o un país".

El director adjunt d'*El País*, Lluís Bassets, considera que "el *DdB* va incórrer en el principal defecte de la premsa en català, el de fer una premsa gairebé de partit, com ho feia l'*Avui*, que encara actualment està sotmès a un control rígid de titulars i primeres planes tot i una certa pluralitat en les seves firmes". Bassets afegeix que "no hi ha hagut capacitat, ni generositat, ni visió política i cultural per part de les èlits econòmiques, culturals i polítiques per fer diaris en català realment independents, que poguessin estar emparentats amb el nacionalisme, però sense ser una corretja de transmissió política".

En el mateix sentit es pronuncien els directors d'*El 9 Nou* i *El Punt*, Jordi Molet i Emili Gispert respectivament. Molet afirma que el problema bàsic de la premsa en català d'àmbit nacional ha estat "la seva dependència política i intentar fer un model de premsa com els diaris en castellà que hi ha a Barcelona, però

amb menys mitjans”, cosa que ha provocat que sortissin al mercat amb una qualitat informativa inferior.

L'escriptor Ignasi Riera, diputat d'Iniciativa per Catalunya (IC) i una de les veus més incordiants al Parlament en temes relacionats amb la premsa en català, opina que “el *DdB* va ser vist des del principi com un enemic polític per part de CiU i de la Generalitat. Va néixer amb aquest estigma i no va desfer-se'n mai. L'objectiu del govern català va ser fer-lo fracassar, i aquest context polític el va convertir públicament en sectari”. Trascendent el cas del *DdB*, Riera globalitza les seves crítiques: “Quan els poders fàctics han volgut fer un diari, mai han elegit el català, com ho demostra el cas d'*El Observador*. Quan la burgesia busca fer un diari, el fa en castellà. Hi ha un desinterès evident per la premsa en català; fins i tot, al Parlament, la defensa de la premsa en català ha esdevingut una qüestió marginal”.

La hipoteca empresarial

El *Diari de Barcelona* va ser un dels primers, i gairebé l'últim, projectes de premsa en català que comptaria amb el suport inicial d'un dels grans grups multimèdia de l'Estat. Però a la pràctica, la participació del Grup Zeta no va representar cap garantia ni d'una empena financera de primera magnitud ni d'una estructura empresarial que pogués consolidar-se amb els anys. La inversió per fer renéixer el *Brusi* seria minsa en comparació amb els diners que s'han abocat en

d'altres projectes comunicatius en castellà i, com ha quedat reflectit al primer capítol, Zeta va retirar-se'n poc després de dos anys.

L'ex-conseller delegat del *DdB* en representació municipal, Albert Broggi, reconeix que el *DdB* mai no va superar “una inversió inicial massa baixa”, i que va equivocar-se al refiar-se “d’unes previsions de difusió massa optimistes”. L'ex-director Enric Sopena assegura que “va néixer malament, sense una inversió important, quan la premsa en català precisava el contrari, ja que en aquells moments la llengua resultava un clar hàndicap”. Per l'actual director de TVE a Catalunya, “era força difícil que el *DdB* funcionés amb els recursos humans, tècnics i logístics de què disposava; per sobre de tot, patia un problema bàsic d'empresa”.

L'altre diari en català d'àmbit nacional, l'*Avui*, que va aparèixer sense comptar amb cap grup periodístic capdavanter, també va arrencar amb un problema similar, que l'ha condicionat sensiblement en els seus quasi 20 anys d'existència. L'actual director del diari, Vicenç Villatoro, admet que “l'*Avui* també va sortir com va poder, els fundadors van tirar-lo endavant amb una inversió baixa i amb la idea d'anar fent i créixer conforme s'assolissin objectius; aquest model no funciona, i no vull que això s'interpreti com una crítica als fundadors del diari, perquè més valia sortir així que no sortir, però durant molts anys s'ha arrossegat un pecat original de feblesa”.

L'aposta del Grup Zeta per un periòdic en català no va ser ferma ni decidida. L'ONCE, una de les institucions

espanyoles amb més solvència econòmica, tampoc va redreçar la situació del *DdB* quan va assumir-ne el control. N'intentaria tímidament el relançament, però quan les crítiques socials i polítiques van induir-la a frenar la política expansiva en l'àmbit de la comunicació, es limitaria a gestionar el diari fins a trobar un comprador. En set anys i mig, Publicacions de Barcelona va tenir quatre presidents al consell d'administració (Antonio Asensio, Miquel Durán, Blai Sanjosé i Emili Dalmau) i un cinquè en funcions (Albert Broggi); cinc consellers delegats (Enrique Arias, Albert Broggi, Alberto Ferrer, Santiago Buscató i Carles Dalmau); i mitja dotzena de directors generals o gerents. També van passar-hi cinc directors periodístics (Josep Pernau, Enric Sopena, Jaume Boix, Carles Revés i Pasqual Llongueras) i una sisena en funcions (Montserrat Nebot). Aquesta constant rotació de càrrecs dificultaria en excés l'aplicació de polítiques a llarg termini que permetessin consolidar un espai en el mercat periodístic i publicitari.

Un altre element directament vinculat a l'estructura empresarial seria la composició de la redacció. Quant més forta fos l'una, més potent podria ser l'altra. En el moment que el *Diari de Barcelona* surt al carrer, la plantilla de periodistes, tot i tenir una mitjana d'edat bastant jove, està formada per un equip de professionals experimentats. La paulatina degradació empresarial farà que la redacció d'*El Brusi* es transformi, en part, en una espècie de pedrera d'altres mitjans. El procés va comportant una recomposició de la redacció del *DdB*, cada cop més reduïda, jove i inexperta.

Els editors de diaris en català fora de Barcelona també van contemplar amb escepticisme la reaparició del *Brusi*. El director d'edicions d'*El Punt* de Girona, Emili Gispert, raona que darrera de les experiències fallides de premsa en català s'hi han amagat "projectes empresarials poc seriosos". El mateix argument sosté el secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Àngel Colom. Pel que fa al cas concret del *Diari de Barcelona*, Colom considera que "va ser víctima de nefastes accions empresarials, plenes d'improvisacions".

Respecte de la curta etapa de l'hereu del *DdB*, el *Nou Diari* de Barcelona, poca cosa més cal afegir que ja no s'hagi explicat en el tercer capítol. Els germans Dalmau van embrancar-se en un projecte ambiciós però costós, pel finançament del qual no estaven capacitats. Com qualifica el president del Sindicat de Periodistes de Catalunya (SPC), Enric Bastardes –que en destaca com a interessant "la simbiosi intel·ligent entre la premsa regional i la nacional"–, el *Nou Diari* va ser "un exponent de plantejaments empresarials gens rigorosos". Per Bastardes, els promotors "van fer un salt endavant per paliar els problemes anteriors de les capçaleres existents".

El diari local

El *Diari de Barcelona* hagués pogut néixer i créixer sense les rèmores de les hipoteques política i financera, però seria massa agosarat afirmar que aleshores hauria

trionfat com a producte periodístic. Un diari, al marge del resultat d'una suma de possibilitats financeres, mitjans tècnics i equips humans, també ha de respondre a unes necessitats i omplir algun buit en el mercat. En aquest sentit, els promotors del *DdB* van mostrar-se incapaçs de lluitar contra tres supòsits: que a Barcelona no hi havia espai per un altre diari, que Catalunya encara estava mancada d'un ampli públic potencial de lectors en català, i que un diari en català no podia competir amb la premsa en castellà. Les tres hipòtesis, que ja han esdevingut autèntics tòpics quan es parla de la problemàtica de la premsa d'informació i àmbit general, semblen confirmar-se en vista de les experiències viscudes fins ara. El director de l'*Avui*, Vicenç Villatoro, creu que "és una concepció errònia pensar que pot haver-hi premsa local a Barcelona". Villatoro està convençut que "aquí no hi ha demanda de premsa local, la gent espera que obrim el diari amb notícies d'abast nacional, estatal o internacional".

Però, ¿va ser realment el *DdB* un diari de caire local? Els directors Jaume Boix i Carles Revés van accentuar el tarannà localista del *Brusi*, tot i que en cap moment van renunciar al model de diari d'informació general ni a convertir-lo –almenys quant a intenció, ja que les xifres mai van fer-ho viable–, en un diari en català de prestigi arreu de Catalunya. Pel director d'*El 9 Nou*, Jordi Molet, el *Diari de Barcelona* va definir-se durant un temps com a diari local, "però en realitat no ho era, perquè parlava poc dels barris de la ciutat". Sobre el projecte *Nou Diari*, el director d'edicions d'*El Punt*,

Emili Gispert, entén que “quatre edicions no resulten suficients per respondre als espais de comunicació real; si es vol fer un diari d'àmbit nacional partint d'edicions territorials, cal un mínim de 15 edicions diferents”.

Josep Pernau, degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya, opina que el projecte de *Nou Diari*, a nivell català, ha estat l'intent teòric més seriós d'aproximar-se a una premsa regional inspirada en l'experiència francesa, un model que a Espanya només apliquen certs rotatius de Galícia i Euskadi. “Si *Nou Diari* s'hagués impulsat al 1978, amb els mitjans necessaris, la premsa comarcal hauria registrat una evolució diferent”.

2.- SITUACIÓ ACTUAL DE LA PREMSA DIÀRIA

L'oferta d'abast general

Després de la desaparició de *Nou Diari* a Barcelona, Lleida i Girona, Catalunya compta al 1995 amb cinc diaris en català d'abast intercomarcal (*El Punt*, *Diari de Girona*, *Regió 7*, *El 9 Nou*, i *Nou Diari* a Reus i Tarragona) i un d'àmbit nacional (*Avui*), sempre entenent sota aquest concepte –i fugint del debat ideològic-polític entorn el terme *nacional*--, una publicació de distribució i cobertura informativa del conjunt del territori català.

L'*Avui* va ser el primer diari en català que apareixia al Principat des de la Guerra Civil. Va sortir al carrer la diada de Sant Jordi del 1976, cinc mesos després de la mort del general Franco i un any i escaig abans de les primeres eleccions democràtiques. Inicialment, l'*Avui* va rebre un fort suport popular –30.000 subscriptors-accionistes– pel fet de ser el primer diari en català i un dels primers símptomes de canvi d'un país àvid de superar els quaranta anys de franquisme i ple d'ansies de recuperar la llengua i l'expressió política pròpies en democràcia i llibertat. El suport s'aniria reduint al llarg dels anys, i l'*Avui* ha estat sovint criticat per la seva dependència política de CiU, evidenciada en diversos moments per la presència de destacats dirigents, com Antoni Subirà o Max Cahner, en la cúpula empresarial del diari. Els prop de 100.000 exemplars venuts els primers dies van baixar per sota dels 40.000 a finals

dels vuitanta. El procés de relançament del diari a finals de 1994 li ha suposat un augment d'uns pocs milers més d'exemplars diaris –les dades d'OJD encara no estan disponibles.

El 23 de febrer de 1979, quasi tres anys després de l'*Avui*, va néixer el *Punt Diari*, avui anomenat *El Punt*. Editat a Girona, és un dels productes periodístics més consolidats. *El Punt*, estabilitzat en una difusió superior als 15.000 exemplars, s'ha convertit en el diari més llegit a les comarques gironines, on fins i tot supera la venda dels rotatius en castellà editats a Barcelona. L'èxit ha mogut l'empresa promotora, Edicions Periòdiques de les Comarques SA, a impulsar noves edicions d'*El Punt* al Barcelonès Nord (11 de setembre de 1994) i el Maresme (2 de febrer de 1995).

El *Diari de Girona* apareix com a resultat de la reconversió de *Los Sitios*, que formava part de la cadena de mitjans del Movimiento en temps de la dictadura. Amb la desaparició del Movimiento al 1977, tant *Los Sitios* com el *Diario Español* de Tarragona –després *Diari de Tarragona*–, i *La Mañana*, de Lleida, van passar a ser gestionats per l'empresa Medios de Comunicación Social del Estado, fins que van ser subhastats el 1984. Aquell any, *Los Sitios* va transformar-se en *Diari de Girona*, primer en castellà, després bilingüe i finalment, a partir de 1992, només en català. Aquest rotatiu té el seu origen en l'últim diari en català editat durant la República, *L'autonomista*. El govern sorgit de la Guerra Civil n'havia confiscat els béns, i l'havia reconvertit en *El Pirineo* i posteriorment, en *Los Sitios*.

A Manresa s'edita *Regió 7*. Va aparèixer com a bisetmanari el maig de 1978, i cinc anys més tard es va transformar oficialment en diari, però amb cinc edicions a la setmana. El febrer de 1991 va esdevenir la tercera publicació a Catalunya amb set edicions setmanals, després de *l'Avui* i el *DdB*. El març de 1995, va expansionar-se amb una nova edició difosa a l'Anoia, la Segarra i la zona nord del Baix Llobregat, comarques que ha afegit així a l'habitual cobertura del Bages, el Berguedà, la Cerdanya i el Solsonès.

Finalment, *El 9 Nou*, editat a Vic per tota la comarca d'Osona, va sortir per primer cop el 3 de març de 1978 com a setmanari. L'any 1981 es va transformar en bisetmanari i va ampliar la seva cobertura al Ripollès. El 8 de setembre de 1989, *El 9 Nou* va estrenar una edició pel Vallès Oriental, també de caràcter bisetmanal. El seu procés d'expansió va culminar el 1994 amb l'obertura de dues noves edicions al Vallès Occidental, a Terrassa i Sabadell. Les dues capçaleres sorgeixen com a bisetmanaris però esdevindran diàries el 22 d'abril del 1995. La primera, llançada al gener, és conseqüència de la compra de la revista terrassenca *L'Actualitat*. La segona neix el 9 de setembre com un projecte de nova creació. L'empresa editora d'*El 9 Nou*, Premsa d'Osona SA, ha aconseguit en 15 anys passar d'una única edició setmanal a fer-ne un total de setze, tot i només mantenir amb periodicitat diària les publicacions de Terrassa i Sabadell.

Publicacions bilingües

A diferència d'iniciatives adoptades en altres comunitats autònomes, la premsa bilingüe no ha quallat excessivament a Catalunya. Fins el 1992, *Diari de Girona* era la publicació amb un bilingüisme més acusat. Actualment, tan sols tres diaris d'informació general, un de distribució intercomarcal (*Diari de Tarragona*) i dos de comarcal (*Diari de Sabadell* i *Diario de Terrassa*) són manifestament bilingües, amb prop d'un 70% dels continguts en castellà i un 30% en català. Generalment, el català s'empra en les seccions d'informació local i comarcal, en la de cultura, i en alguns articles d'opinió. Tot i el creixement de la presència del català en aquests diaris, la catalanització definitiva sembla en aquests moments llunyana.

En els últims tres anys, els dos diaris d'informació general de la província de Lleida, *Segre* i *La Mañana*, han començat a introduir el català a les seves pàgines, però de forma encara força minoritària. El 10% d'articles en català obligaria a parlar més concretament de diaris castellans amb tendència al bilingüisme que no pas de diaris bilingües. Tampoc poden titllar-se de bilingües *El Periódico*, *La Vanguardia* o l'edició catalana d'*El País*, que han publicat o publiquen suplementos en català, però que mai han incorporat aquesta llengua com a eina diària de treball. Cal notar que totes les experiències bilingües a Catalunya s'han desenvolupat sempre en la mateixa direcció (diaris en castellà han introduït el català), fet que permetria constatar una evolució

esperançadora en el sector, però que referma el paper predominant de la premsa en castellà.

Les difusions

L'anàlisi de les difusions dels diaris d'informació general a Catalunya durant el període 1987-1994 mostra clarament la preponderància dels periòdics en castellà. Al quadre adjunt s'observa que en el millor dels casos, l'any 1990, la premsa diària en català arriba als 82.145 exemplars de promig anual, i a un percentatge del 16% respecte la difusió global. Totes les dades s'han extret dels controls de l'OJD.

	Català	Castellà	%
1988	68.301	454.871	13,1
1989	72.836	472.324	13,4
1990	74.982	490.423	13,3
1991	82.145	510.980	13,8
1992	67.291	481.931	12,3
1993	79.914	494.237	16,1

L'evolució de la difusió dels diaris d'informació general editats a Catalunya és la següent:

Diari	1987	1988	1989	1990
<i>Avui</i>	38.890	37.220	37.321	38.098
<i>DdB</i>	-----	13.674	14.122	12.715
<i>El Punt</i>	12.390	12.203	14.061	15.832
<i>Regió 7</i>	5.342	6.204	7.332	8.331

<i>D. de Girona</i>	7.396	7.432	7.712	7.489
<i>D. Sabadell</i>	6.448	6.787	7.118	7.635
<i>D. Tarragona</i>	7.940	8.443	9.417	10.916
<i>D. Terrassa</i>	5.315	5.390	5.517	5.657

<i>El País</i>	52.333	51.844	52.137	53.261
<i>El Periódico</i>	153.735	157.192	164.174	171.439
<i>La Vanguardia</i>	201.015	202.741	210.624	---
<i>Segre</i>	7.195	7.651	8.216	8.750
<i>La Mañana</i>	5.723	6.385	7.409	7.409

Diari	1991	1992	1993
<i>Avui</i>	38.939	35.423	33.337
<i>Diari de Barcelona</i>	10.752	-----	-----
<i>Diari de Girona</i>	7.302	7.501	7.639
<i>El Punt</i>	16.137	16.297	17.015
<i>Regió 7</i>	8.206	8.070	8.173

<i>Diari de Sabadell</i>	7.773	7.874	7.587
<i>Diari de Tarragona</i>	12.202	12.145	12.407
<i>Diario de Terrassa</i>	5.661	5.727	5.567
<i>La Mañana</i>	8.222	8.032	7.244
<i>Segre</i>	9.835	10.695	11.389

<i>El Observador</i>	20.218	-----	-----
<i>El País</i>	56.795	57.669	56.497
<i>El Periódico</i>	171.995	180.992	185.517
<i>La Vanguardia</i>	-----	206.829	208.029

1) En aquesta estadística no hi consten les publicacions que no estaven donades d'alta al control d'OJD. Les xifres que no s'especifiquen no consten als controls oficials dels anys corresponents.

2) El primer bloc dels diaris especificats correspon a publicacions en català; el segon, a bilingües, i el tercer, als mitjans escrits en castellà. El *Diari de Girona* va passar a fer-se íntegrament en català l'any 1992.

3) En el cas d'*El Observador*, cal recordar que va tancar l'octubre de 1993.

3.- PERSPECTIVES DE FUTUR

¿Pot considerar-se satisfactòria la situació actual de la premsa diària en català? ¿Quin futur s'endevina pels mitjans de comunicació escrits en aquesta llengua? Les respostes serien múltiples i variades, com reflecteix l'enquesta que serà presentada en el capítol següent. Però abans s'ha cregut interessant fer una aproximació a les possibilitats de creixement de la premsa en català en els propers anys. Avui dia, el panorama de la premsa diària d'informació general en català es presenta bastant irregular. Girona, amb dos rotatius consolidats i capdavanters, és la província més normalitzada en aquest sector. Lleida, amb cap publicació d'aquest tipus des del tancament de *Nou Diari*, representa el pol oposat. Tarragona i Barcelona, amb un diari cada una, se situarien al mig. Si parlem de rotatius d'àmbit nacional, la situació ha esdevingut gairebé idèntica a la dels primers anys de democràcia. L'absència deixada pel *Diari de Barcelona* no ha estat coberta, i l'*Avui* torna a ser l'únic diari.

Des d'una perspectiva històrica, aquesta dada esdevé més preocupant. Tant a Catalunya com a Espanya, els primers quinze anys de democràcia han servit per instaurar un nou ordre comunicatiu. Amb l'excepció de *La Vanguardia* i l'*ABC*, la resta de diaris de major difusió han nascut després del 1975. *El País*, *El Periódico*, *El Mundo del siglo XXI*, *Diario 16* i fins i tot l'*Avui* apareixen després d'un procés de reestructuració

del sistema de premsa franquista, i d'una època que implicaria la liquidació dels diaris del Movimiento, després estatals. A principis de la dècada dels 90, aquest període de reestructuració sembla consolidat. Els rotatius citats han trobat un públic fidel i un espai propi en el mercat, i es mantenen com els líders d'una lluita que ha generat moltes víctimes. Les experiències fallides de diaris com *Claro*, *El Día*, *El Observador* o *El Sol*, junt amb la falta d'iniciatives noves des que el 1993 la crisi econòmica va colpejar el país, conviden a creure que l'etapa de reestructuració i d'adaptació ha finalitzat.

Línies enrera es considerava preocupant la dada que l'*Avui* sigui l'únic diari d'àmbit nacional escrit en català com a resultat d'aquesta etapa tancada, després de setze anys de vigència de l'Estatut d'Autonomia i de la reinstauració de la Generalitat. I més quan el període de reestructuració de capçaleres ha anat acompanyat d'una consolidació de grans grups mediàtics que dominen l'espectre comunicatiu estatal, després d'haver conduït la renovació tecnològica, i que excepte en comptades ocasions, han girat l'esquena a la premsa en català.

Jaume Guillamet, en el seu llibre *La premsa a Catalunya* (1988), es referia ja llavors a aquesta actitud "reticent" de les grans empreses periodístiques envers el català, i introduïa dos elements cabdals més: un mercat establert amb un baix nivell de lectura i la inexistència d'un sector de premsa popular de masses. Ambdós factors dificulten la sortida de nous projectes

periodístics, tant en català com en castellà, en un mercat dominat pels mitjans audiovisuals.

Una enquesta realitzada per l'empresa Gabise, a petició del *Diari de Barcelona*, l'any 1989, apuntava que tan sols un 20% dels ciutadans de Catalunya s'informava habitualment a través dels diaris, mentre que un 65% reconeixia la televisió com a únic canal d'informació. El 1992, la xifra global de vendes de diaris a Catalunya va ser de 688.864 exemplars, dels quals un 12,3% eren en català.

Les coordenades bàsiques del panorama periodístic constaten, així doncs, l'existència de capçaleres recents ja consolidades, el domini de grans grups mediàtics més interessats en el mercat espanyol que en el català, i una tendència estàtica de lectura de premsa a favor del consum audiovisual. L'oferta periodística en català es manté en un terme secundari. El principal canvi durant aquests anys ha estat l'eclosió de la premsa comarcal i local, representada per un total de 153 publicacions, segons les dades de l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal (1993). L'expansió d'aquest tipus de productes periodístics, que s'han beneficiat del seu intrínsec caràcter complementari i, majoritàriament, de la falta de competència, ha servit per familiaritzar l'hàbit de lectura en català, però també ha dut a una identificació de la llengua amb un ús secundari.

Jaume Guillamet també censurava el conformisme institucional davant la situació de la premsa en català, la modèstia d'objectius i la manca de protecció i promoció.

Dos anys després, el 1990, Josep Maria Figueres, en el seu *Informe sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya*, reïncidia a denunciar la inexistència d'objectius polítics en aquest àmbit, i alertava que sense una intervenció pública decidida esdevindria impossible assolir una premsa normalitzada, aspecte fonamental per fomentar l'ús normal del català entre la societat. Figueres considera la premsa d'abast general com la de més influència d'entre totes les publicacions diàries, i defineix l'editada en català de "residual, gairebé inexistent".

El panorama general de la premsa en català no ha evidenciat símptomes de canvi en els darrers anys, fins el punt que el factor idiomàtic continua sent vist com una dificultat afegida. El director general de Política Lingüística de la Generalitat, Miquel Reniu, discrepa d'aquest argument i rebutja la idea que premsa en català "sigui sinònim de fracàs". Per Reniu, l'èxit d'una publicació "dependrà sempre de la qualitat del producte, dels plantejaments empresarials i de mercat, però puc assegurar que si hi ha una premsa en expansió és precisament la que es fa en català, com han demostrat els casos d'*El Punt*, *Regió 7* i *El 9 Nou*". "L'experiència d'*El Observador*", continua, "prova que el fet lingüístic no juga en contra de la premsa, i en canvi, sí que hi pot jugar a favor".

Miquel Reniu no es pronuncia respecte del futur de la premsa en català d'àmbit nacional, però dubta de la possibilitat de reconversió d'alguna de les actuals capçaleres en castellà. El director de l'*Avui*, Vicenç

Villatoro, opina que "un diari d'informació general per tot el territori, ara per ara, seria prematur. Potser d'aquí a deu anys sigui possible". En canvi, Villatoro desconfia dels estudis de mercat que atorguen un sostre a la difusió dels diaris en català: "Abans xifraven el sostre en 40.000 exemplars i això ja és un mite, l'*Avui* està per sobre d'aquesta xifra, per això el sostre s'ha apujat als 65.000-70.000, però no hi crec, en els estudis de mercat restrictius, el sostre pot existir però no sabem quin és".

El director d'*El Periódico*, Antonio Franco, expressa optimisme. "Catalunya necessita ara un diari vertebrador de la premsa en català", afirma sense vacil·lar, "i aquest podria ser concebut per alguna de les actuals empreses periodístiques de Barcelona", vaticina Franco. I afegeix: "O sortirà un diari nou o es produirà la reconversió d'algun ja existent, però sigui quina sigui l'alternativa de futur, haurà de néixer a Barcelona, esperar el moment oportú, tenir darrera una empresa solvent, i comptar amb una redacció preparada i un model definit".

Per la seva banda, Lluís Bassets, director adjunt d'*El País*, recomana paciència. "El mercat demanarà aviat als diaris en castellà que facin gestos importants cap el català, però qualsevol camí que es triï, haurà de ser natural i gens contradictori. Seria absurd fer plans de normalització en premsa, ja que podrien tenir resultats contraproductius". De cara al futur, Bassets tampoc es mostra pessimista, "però no s'ha d'oblidar que el mercat té la seva pròpia dinàmica", precisa.

Vicenç Villatoro té clar que l'ús del català en la premsa diària continua sent un hàndicap. El director de

l'Avui afirma que "hi ha una discriminació negativa inconscient del català en dues direccions. Una, perquè hi ha el mite que el català només serveix per parlar de les coses de casa; i l'altra, perquè comprar premsa en català és una opció ideològica. La gent no ho diu en veu alta, però en el fons actua d'acord amb el mite que el català és una llengua que només serveix per la premsa local".

Des de fora de Barcelona, l'argumentació va una mica més enllà. Jordi Molet defensa la tesi de la falta de valentia de les empreses periodístiques. En un article publicat al número 25 de la revista *Annals del Periodisme Català*, Molet ha escrit el següent:

"...els grans rotatius en castellà han demostrat fins ara poca fidelitat al país. Per a les empreses editores el que compta és el volum de vendes i tenen por que si canvien de llengua es poden trobar abocades a una pèrdua sobtada de lectors.

Aquesta por és més una intuïció d'allò que pot passar que no pas la comprovació empírica que si es fes un producte en català de la mateixa qualitat del que ara es fa en castellà hi hagués una pèrdua de lectors. És molt curiós que algun d'aquests grans diaris vagi adreçat a lectors catalano-parlants, que empren el català per relacionar-se en els seus entorns familiars i professionals. En canvi, el diari que compren és en castellà. La pregunta que ens hem de fer en aquest cas és òbvia: si el mateix diari que compren fos editat en català, continuarien comprant-lo o canviarien?.

Els periòdics de comarques sí que han apostat clarament per utilitzar el català. Molts d'ells ho han fet tot i que a les seves zones tenen amplis sectors de la població que són castellano-parlants. En aquest sentit aquest tipus de premsa ha estat molt més valenta i compromesa amb la realitat catalana que no pas la premsa barcelonina...”.

Ajuts públics i normalització

Un dels arguments més recurrents per preveure un futur esperançador per la premsa diària en català està relacionat amb la culminació del procés d'escolarització en català. Des que als anys 80 va implantar-se un sistema educatiu català, les generacions d'escolars confegeixen un interessant públic potencial. Avui dia, segons les dades del cens de població del 1991, sap llegir en català el 68% dels habitants (4.019.276 persones). La mitjana supera el 90% en el segment de població compresa entre els 15 i els 25 anys. L'índex de capacitat per escriure en català es situa en un 40% (també un 90% al grup 15-25 anys). La direcció general de Política Lingüística preveu que l'any 2000 hi haurà un coneixement (parlar, llegir i escriure) universal entre la població activa catalana.

De fet, la Generalitat ja ha considerat acabada la primera fase del procés de normalització lingüística (recuperació, extensió i normativització), i amb l'aprovació del Pla de Normalització, el 7 de març de

1995, ha complementat la llei de 1983. El pla, un conjunt de 104 objectius i 190 mesures concretes en l'horitzó del 2004, pretén que el català sigui utilitzat per les institucions públiques i privades en tots els usos, en condicions de no subordinació, i que els drets lingüístics dels ciutadans catalans siguin plenament respectats.

El document inclou un seguit d'objectius generals a assolir dins del sector periodístic, però cap mesura concreta. Es limita a fixar les línies d'actuació en aquest camp, que resumidament, consistiran a afavorir les agències de notícies que subministrin textos en català, mantenir els ajuts als editors, i a fomentar la introducció del català en la premsa especialitzada, esportiva, de moda, de televisió i infantil. Sobre la premsa d'àmbit nacional, relegada a un segon terme en la primera fase del procés de normalització, en benefici de la promoció de les ràdios i televisions públiques, no n'apareix cap referència.

Destacats lingüistes asseguren que la llengua es difón a través de la televisió, però que tan sols els diaris permeten fixar-la i consolidar-la. Fins ara, la política del govern autonòmic, que persegueix l'objectiu fixat a l'Estatut de garantir l'ús normal de la llengua i d'emprar els mitjans necessaris per aconseguir-ho –fins i tot, faculta a la Generalitat per crear una premsa pròpia, realitat que difícilment acceptarien el sector professional i la societat en general–, ha consistit a atorgar ajuts als editors de premsa. Mai no s'ha desenvolupat una planificació global de protecció i promoció del sector.

Els ajuts públics a la premsa sempre han estat una qüestió controvertida. Però és una pràctica habitual, ja sigui de forma directa o indirecta, a l'Europa Occidental, on preval el principi que vincula la premsa amb un servei públic essencial en democràcia. Les experiències del *Diari de Barcelona* i de *l'Avui* resulten prou representatives del sentiment de rebuig que generen els diaris de partit, de combat polític o de dependència d'institucions públiques. Però el foment de la premsa no implica necessàriament un intervencionisme polític. Els mercats i els consums lingüístics no es poden modificar amb decrets, però les polítiques de sensibilització a llarg termini poden ajudar a invertir les situacions.

La Llei de Normalització Lingüística aprovada pel Parlament de Catalunya al 1983 establia, en l'article 22, que la Generalitat "podrà subvencionar les publicacions periòdiques redactades totalment o parcialment en català mentre subsisteixin les condicions desfavorables que afecten la seva producció i la seva difusió". El 21 de novembre es va publicar el decret regulador de les subvencions a aquestes publicacions, que va regir fins el 19 de desembre de 1989, data en què van modificar-se els ajuts a la premsa periòdica en català. La nova regulació, encara vigent, xifra les subvencions, en el cas dels diaris (mínim cinc dies a la setmana), en cinc pessetes per exemplar difós i 10.000 pessetes per edició. La Generalitat també està facultada a concedir ajuts en concepte de reconversió tecnològica, amb un import màxim del 50% de la inversió total del projecte, i sovint ha fet d'ens transmissor dels ajuts de l'Estat, que

afavoreix la indústria paperera espanyola amb subvencions als diaris per la compra de matèria prima.

Els aspectes més polèmics dels ajuts públics han estat els criteris de distribució i el pressupost assignat. Un capítol força conflictiu va ser la supressió de les subvencions a les escoles, al 1987. Coincidint amb l'aparició del *Diari de Barcelona*, la Generalitat va suprimir els ajuts que atorgava en concepte de normalització lingüística a les escoles, amb l'argument que la partida pressupostària havia crescut excessivament amb la sortida d'un segon diari d'àmbit nacional. El director d'*El Punt*, Emili Gispert, reclama "criteris més equilibrats a l'hora de repartir les subvencions", mentre que el seu homòleg d'*El 9 Nou*, Jordi Molet, considera insuficient la partida assignada per la Generalitat: "Mai és la necessària, i mai cobreix el 50% de les noves inversions".

Els directors de diaris catalans defensen, gairebé unànimement, els ajuts públics a la premsa en català. Naturalment, els més sensibilitzats amb la qüestió esdevenen els responsables dels mitjans interessats. Per Vicenç Villatoro, "la premsa en català precisa de suport perquè, objectivament, resulta més cara que fer-la en castellà. Aquest cost afegit fa indispensable l'ajuda ara i mentre existeixin despeses addicionals". Lluís Bassets assenyala que "les subvencions s'han de mantenir, però haurien d'afavorir que els mitjans fossin autònoms empresarialment i econòmicament. La política d'ajuts ha de ser objectiva, neutra i transparent, cosa que avui no és". Entre els màxims defensors de la

continuïtat dels ajuts oficials hi ha Àngel Colom. El secretari general d'ERC vindica una política similar a l'adoptada amb TV3. "La televisió pública té un cost elevadíssim", admet Colom, "però hi estem a favor perquè és vital pel país, sense que això hagi d'implicar que siguin utilitzades per controlar les informacions".

Antonio Franco, en canvi, pensa fermament que "el fet lingüístic no pot salvar un diari", i creu que les futures iniciatives de premsa en català hauran de fonamentar-se exclusivament en una voluntat clara de ser un negoci rendible. Josep Pernaut recela de les subvencions, perquè "comporten mantenir la premsa artificialment. Cal elaborar un producte comercial que respongui a les necessitats del públic. Si no hi ha necessitats, passa el que va passar, per exemple, amb *El Observador...*".

El paper de la premsa intercomarcal

La tradició empresarial ha fet pressuposar que qualsevol intent de premsa d'àmbit nacional hauria de ser impulsat des de Barcelona. Aquesta tendència, conseqüència del centralisme econòmic de la capital, va començar a trencar-se amb el projecte d'edicions de *Nou Diari*. L'evolució de la premsa intercomarcal d'informació general, l'única que ha generat un teixit d'empreses comunicatives consolidades en català, l'ha induït a involucrar-se en un procés d'expansió que tímidament comença a tocar les portes de Barcelona. L'experiència de mitjans com *El Punt* o *El 9 Nou* permet entreveure la

possibilitat que un segon diari en català d'àmbit nacional pugui esdevenir el darrer pas d'un llarg camí, iniciat a principis dels anys 80.

Antonio Franco valora especialment que la premsa comarcal "ha arribat més lluny del previsible, ha sabut trobar lectors i mercats publicitaris propis, i ha mantingut una línia d'actuació valenta". No obstant, ratifica la seva convicció que qualsevol projecte d'àmbit nacional naixerà a Barcelona. Lluís Bassets parla d'*El Punt* com "una experiència positiva, feta amb criteris empresarials i de rendibilitat". Vicenç Villatoro subratlla la distinció entre una premsa intercomarcal de vocació localista però amb diferents edicions, i un únic diari d'àmbit nacional: "Personalment, crec que l'expansió d'*El Punt* i *Regió 7* es circumscriu més a la primera definició, és més una expansió empresarial cap a diferents comarques i amb productes diferenciats".

Sobre els possibles límits de la premsa intercomarcal, els responsables d'aquests mitjans mantenen una clara actitud de prudència. El director editorial d'*El Punt*, Joan Vall Clara, ha declarat que "portem quinze anys en aquesta guerra i ara tenim dades que ens indiquen que no anem desencaminats, però res més" (*El País*, 20-4-95). El director de *Regió 7*, Gonçal Mazcuñán, ja fa anys que avançava l'objectiu genèric de competir, encara que parcialment, amb la premsa d'abast nacional, "però sense oblidar-nos que aprofundir en la proximitat de les notícies continua sent la nostra prioritat". (*Annals del Periodisme Català*, nº 17, juliol-desembre de 1990). "Una altra qüestió és de cara al futur

immediat parlar de la conveniència o no d'atrevir-se a traspassar les fronteres de la informació local. És a dir, plantejar-se donar informacions que es produeixen més enllà de la nostra àrea de difusió, tot i sabent que mai podrem fer el tractament que faran els diaris d'abast nacional i estatal", reflexionava Mazcuñán.

Emili Gispert i Jordi Molet, responsables periodístics de dues empreses que han establert forts vincles de cooperació, coincideixen en confirmar una possible edició seva a Barcelona. "Es farà, no hi ha calendari previst però tard o d'hora arribarà; caldrà definir molt bé el model de diari, però hi serà", contesta Gispert. Per la seva banda, Molet precisa que la fita és assolir el diari d'àmbit nacional: "Amb molts diners ja seria factible, però com que costa trobar inversors que s'hi arriquin, el projecte s'ha de dur a terme com ho estem fent nosaltres, poc a poc". Gispert afegeix que, avui per avui, la prioritat d'*El Punt* "és consolidar les actuals edicions".

El 9 Nou i *El Punt* han posat en marxa projectes de col·laboració fins a l'extrem de permetre l'assistència d'observadors en les reunions dels consells d'administració de les empreses respectives. Segons Molet, els dos grups "tenim una estratègia conjunta de creixement". Com a prova d'aquesta entesa empresarial, *El Punt* proporciona les informacions d'abast general a les edicions diàries que *El 9 Nou* té a Sabadell i Terrassa. Els projectes més immediats d'*El Punt* passen per treure noves edicions a Sant Cugat i el Baix Ebre, i editar un diari a Valls que cobreixi paulatinament les

comarques de l'Alt i el Baix Camp, la Conca de Barberà,
el Priorat i el Tarragonès.

V. PRESENT I FUTUR: 58 OPINIONS

ACLARIMENTS

Que aquest treball servís com a pauta de reflexió sobre la situació actual i el futur de la premsa en català era un dels objectius principals que els autors s'havien fixat abans de començar a escriure. La història recent del *Diari de Barcelona*, com a últim intent empresarial, hi ha contribuït. Però també es desitjava fer partícips d'aquesta cabòria a reconegudes personalitats de la comunicació, la cultura i la societat catalanes. Aquest apartat és el fruit d'una enquesta realitzada paral·lelament a la investigació periodística que ha permès donar forma als capítols anteriors.

L'enquesta pretén servir de marc de referència per un debat obert i plural, de vegades polèmic, que va més enllà d'aquestes pàgines i que precisa trobar vies de canalització dins la societat civil catalana. Aquest recull de respostes vol ser un punt de partida, una crida a la reflexió a través de 58 veus rellevants. Són les 58 opinions dels qui han contestat, d'entre 115 personatges seleccionats en funció d'un criteri de pluralitat ideològica i diversitat de sectors, un breu qüestionari amb les quatre preguntes següents:

- 1.- Com definiria la situació actual de la premsa en català?
- 2.- Per què la normalització lingüística no ha arribat encara a la premsa diària d'àmbit nacional?

3.- Considera viable un segon rotatiu d'àmbit nacional?
En quines condicions?

4.- És possible un projecte de premsa en català sorgit de la iniciativa privada sense suport públic?

Prèviament a la tramesa del qüestionari, s'ha contactat telefònicament amb els interessats per demanar-los la seva col·laboració. Les respostes s'han rebut majoritàriament per fax, però també per correu o per telèfon. A tots els enquestats se'ls va pregar que no s'excedissin de les cinc línies per cada resposta. Tot i que algunes depassen aquesta extensió, els autors han respectat íntegrament les opinions dels interrogats. Tan sols s'ha uniformitzat els noms dels diaris o revistes, utilitzant la cursiva. La resta reproduïx els originals.

Respecte dels enunciats, només un aclariment. Al mot nacional se li ha atorgat únicament un significat geogràfic. S'ha identificat com a premsa d'àmbit nacional aquella que és distribuïda i venuda al conjunt del territori de Catalunya, en un intent de diferenciar clarament els diaris d'abast local, comarcal, intercomarcal i nacional, i sense cap intenció de suscitar controvèrsia sobre el significat ideològic del terme.

A tots els qui han volgut sumar-se a la nostra preocupació per la premsa en català, els agraim sincerament la seva col·laboració. En especial, volem recordar Ovidi Montllor, que poques setmanes abans de deixar-nos, va atendre amablement la nostra petició.

1.- Com definiria la situació actual de la premsa en català?

JOSEP MARIA BACHS (periodista): Tenint en compte la curta història democràtica de l'Estat i la també recent recuperació de les llibertats nacionals de Catalunya, tot un èxit. O, si més no, un èxit força esperançador.

JOSEP MARIA BALCELLS (director de RNE-Catalunya): La considero insuficient. Hi ha un autèntic desfasament entre l'ús majoritari del català oral i el consum reduït de la premsa escrita en català. Les lleis del mercat han consolidat una tendència que inclina la balança a favor de la premsa en castellà.

LLUÍS BASSETS (director adjunt d'*El País*): Catalunya té la premsa que correspon a un país que ha estat analfabet en la seva pròpia llengua durant 40 anys i que havia comptat amb un procés d'alfabetització molt limitat en l'anterior etapa de normalitat lingüística. El mercat de productes periodístics escrits en català encara és massa limitat i insuficient per a permetre una iniciativa empresarial autònoma prou forta per a produir diaris i revistes d'abast general que resultin rendibles.

ENRIC BASTARDES (president del Sindicat de Periodistes de Catalunya): Absolutament deficitària. No hi ha una gran premsa escrita de caràcter nacional. I

la que hi ha és d'àmbit comarcal o regional. Hi ha un setmanari amb força consistència, però està fet a València, tot i la forta presència dels temes del principat en el seu contingut. En general, un panorama bastant pobre.

NORBERT BILBENY (filòsof): Grotescament desproporcionada en relació al potencial públic lector en català, cada cop més alt.

HERMANN BONNÍN (actor i director teatral): Des de la perspectiva lingüística, la premsa en català està en clara inferioritat respecte de l'escripta en castellà. Avui, en una situació político-cultural ja normalitzada, el condicionant que pot justificar-la és d'ordre sociològic. El pes secular d'una dislèxia comunicativa: la del llenguatge parlat-llenguatge escrit.

JOAN LLUÍS BOZZO (director de Dagoll Dagom): Quan, durant el franquisme, llegíem *Serra d'Or* o *Tele-Estel*, o qualsevol altra publicació de caire més aviat resistencialista, estàvem convençuts que amb l'arribada de les llibertats, la situació de la premsa en català es regularitzaria i, doncs, es normalitzaria. La veritat és que no ha estat així. Crec que la conformació bilingüe de la cultura catalana ha anat definint uns espais d'expressió propis per cada llengua i així, per exemple, el teatre ha pogut trobar un espai natural en català que no ha trobat la premsa. L'hàbit de consum de premsa del lector català és un hàbit de lectura castellana i les excepcions que hi

ha (*Avui, El Temps, El Punt*), crec que obeeixen més a plantejaments de tipus ideològic que no pas a una pauta normalitzada de consum del lector.

JUAN CAL (director executiu de Segre): Hi ha dos nivells clarament diferenciats. La premsa d'àmbit local, que disfruta d'una extraordinària salut editorial i econòmica, i la premsa d'abast nacional (avui només l'*Avui*) que travessa una situació d'incertesa fruit dels canvis introduïts recentment en la seva gestió i que poden derivar en un relançament o en l'enèsima frustració del projecte de consolidació del diari nacional.

MIQUEL CALZADA, "MIKIMOTO" (periodista): És una situació molt lamentable, perquè, efectivament, malgrat que portem 20 anys des de la mort del general, no hem estat capaços de crear un model periodístic d'àmbit nacional. Sí d'àmbit local i comarcal, però evidentment amb això no n'hi ha prou.

FRANCESC CANDEL (escriptor i ex-senador): A Barcelona ciutat, escassa. Només l'*Avui*. Als seus barris, o sigui, la premsa local, bilingüe. Als perifèrics, dominant el castellà. Resta la premsa de comarques, on potser prevalgui el català, o només la premsa en català. A les altres capitals catalanes, sobretot a Girona, sembla que hi ha més premsa catalana: *Punt Diari, Presència...* Tampoc sembla que sigui massa.

ANTONI CAPARRÓS (rector de la Universitat de Barcelona): D'insuficient, lentament prometedora en alguns aspectes concrets i més delicada pel que fa a grans capçaleres.

JOSEP MARIA CASASÚS (degà de Periodisme de la UPF): Una situació de creixement lent de la demanda per part del públic lector. També de creixement qualitatiu de l'oferta, representat per la renovació de l'*Avui*, i per l'expansió territorial i professional d'algunes capçaleres com *El Punt*, *El 9 Nou* i *Regió 7*, entre d'altres.

COLITA (fotògrafa): Precària. El fet que existeixi únicament un diari en català, portaveu d'un partit polític, no és precisament representatiu d'una premsa normalitzada.

ÀNGEL COLOM (secretari general d'ERC): La premsa en català avança bàsicament gràcies a la premsa local i comarcal. No té una majoria d'edat pel que fa a la premsa de cobertura nacional. Ens hem instal·lat en la provisionalitat. L'*Avui* es manté gràcies al suport públic. *El Temps* aguanta i avança, i hi han hagut altres iniciatives que no han quallat. Això hauria de fer reflexionar i no sé si tothom reflexiona.

PERE ORIOL COSTA (conseller de la CCRTV): La premsa en català, en aquest període democràtic, ha millorat notablement. D'estar prohibida va passar al final de la dictadura a una etapa de permissivitat. Però quan

ha millorat de debò, no ha estat tan efectiva a nivell de premsa gran com a nivell local, comarcal i intercomarcal. La prova és que, mentre alguns grans rotatius no acaben de trobar un lloc estable i sòlid en el mercat, alguns diaris petits, ben gestionats i molt arrelats als seus punts d'origen, van creixent i es van expandint, constituint tota una promesa de futur.

MODEST CUIXART (pintor i artista): Bona en qualitat i precària en quantitat.

ANTONI DALMAU (vice-president del Parlament): Com a clarament deficitària: un sol diari d'abast nacional i diversos diaris de difusió intercomarcal. És, sense cap mena de dubte, notòriament insuficient respecte de la premsa que es fa a Catalunya en castellà.

ARMAND DE FLUVIÀ (heraldista): Molt deficitària, sobretot a Barcelona.

JAUME ESCALA (cantant): Molt deficient.

NÚRIA FELIU (cantant): Encara deficient. Hi ha molt camí i feina a fer. Tenim un *Avui* que va trencar el gel, que es va arriscar molt, però que ha donat exemple perquè altres rotatius hagin aparegut en català. Ha demostrat que és possible una premsa en català. I, és clar, m'agradaria que els diaris de Catalunya fossin en català, com m'agrada llegir en italià el *Corriere* o en

francès *Le Monde*, o en anglès *The Times*, o en portuguès el *Diário de Notícias*.

GABRIEL FERRATÉ (ex-rector de la UPC): Crec que la situació de la premsa en català és ara molt millor que fa 10 anys. S'ha consolidat un diari nacional en català –l'*Avui*–. Al costat d'això hem vist sorgir una premsa feta a comarques que ha consolidat i augmentat les seves tirades i àrees de distribució, fruit i herència d'una llarga tradició de publicacions d'àmbit local i comarcal a Catalunya.

JOSEP MARIA FIGUERES (historiador de la comunicació): Diferent segons els sectors. Hi ha tres grans blocs. El primer viu una situació de normalització plena en els terrenys especialitzats: premsa de to erudit i acadèmic amb la salvetat de la premsa científica (p.e. la premsa d'informàtica, mèdica, etc.) per la vitalitat d'institucions públiques i privades (IEC, Universitats, centres d'estudis locals...) tot i que el CSIC i l'Estat publiquen centenars de publicacions i ho fan en castellà i altres llengües (àrab...) sense usar el català; la premsa de to institucional (malgrat que el BOE només es fa en una llengua de l'Estat a diferència del DOG, que es fa en dues), la premsa religiosa, la premsa literària i cultural, la premsa local i comarcal, la premsa associativa, etc. El segon bloc viu una situació delicada, p.e. la premsa infantil i juvenil, la premsa tècnica, etc., pendent del panorama general i sempre analitzant el seu futur amb l'ai al cor. El tercer bloc és clarament deficitari i és la

premsa d'abast general la que pateix aquesta situació. Ho farem especificar en un informe pel Centre d'Investigació de la Comunicació la qual cosa ens estalvia de ser més explícits.

ANTONIO FRANCO (director d'*El Periódico*):

Oberta a que en qualsevol moment es concreti quin serà algun dia el gran diari en català dels propers anys. La situació de mercat ja està madura per la sortida. Ja sigui per la via d'un nou diari o per transformació d'un dels existents en castellà.

JOAN ANTONI GONZÀLEZ (conseller delegat de l'Institut del Cinema Català):

Es troba sense normalitzar, malgrat la recuperació de les llibertats democràtiques, la qual cosa ha comportat, fins a cert punt i formalment, la recuperació de les institucions d'autogovern. Pel que fa a la premsa en català, no s'ha produït un canvi substancial.

JOSÉ AGUSTÍN GOYTISOLO (escriptor): Es ven poc i no per manca de qualitat. La gent té el costum de llegir *La Vanguardia*, *El Periódico* o *El País*.

JAUME GUILLAMET (periodista i historiador): Hi ha un desequilibri entre l'hegemonia de l'ús del català en la premsa local i comarcal –a més d'una part important de la premsa cultural, artística, professional i institucional– i la manca d'iniciatives en el camp de la

premsa diària i dels setmanaris de varietats i de televisió.

JOAN GUITART (conseller de Cultura): Cal distingir diversos subsectors. En els mercats o espais locals, la premsa en català està cada cop més afiançada, tot i que a la meitat sud i occidental de Catalunya està molt poc desenvolupada respecte a la resta del territori. Pel que fa a la premsa d'abast nacional, sobretot la no diària, tot i els avenços que s'han produït, té els problemes lògics que es deriven de competir amb productes destinats a un espai més ampli, l'espanyol. I quant els diaris d'abast nacional, el camí a recórrer fins a la plena normalització encara és llarg, però s'avança.

JOAN HERNÁNDEZ PIJUAN (degà de Belles Arts de la UB): Molt regular, amb un aprovat just. Pot ser és massa *provinciana* i monocolor.

ÀNGEL JIMÉNEZ (ex-editor del setmanari *El Món*): En la millor situació en què es pot trobar. Si bé és cert que s'ha de parlar només d'un sol diari de difusió nacional, l'*Avui*, amb tirades discretes, cal no oblidar l'empenta de la premsa regional o comarcal: tota ella feta en català.

JOSEP LLUÍS LÓPEZ BULLA (secretari general de CC.OO.-Catalunya): En aquests moments la premsa en català té una doble realitat. Existeix, per una banda, una gran presència en tot el territori del nostre

país a través de la premsa comarcal, vinculada a les necessitats informatives més properes a la gent; i per l'altra, manca encara una oferta de premsa en català d'àmbit nacional més àmplia.

JOSEP MARIA LLADÓ (periodista): Lamentable, perquè malgrat l'esforç dels que mantenen premsa catalana en diverses ciutats catalanes –inclosa Barcelona– no hem aconseguit ni aconseguirem la plètera dels anys 1930, quan hi havia deu diaris en llengua catalana, i només dos –*L'Opinió* i *La Nau*– van haver de plegar per raons econòmiques.

JUAN MARSÉ (escriptor): L'actual premsa en català em sembla escassa, conformista, patriotera, provinciana i avorrida (dit sigui de pas, la de la resta de l'Estat espanyol em sembla ídem d'ídem) i amb molta ferralla verbal, molta retòrica.

JOSEP MARIA MARTÍ (director de Ràdio Barcelona): Amb millor situació i més bones perspectives a nivell de la premsa comarcal que no pas la d'àmbit nacional. L'expansió que estan experimentant alguns grups com el del *Punt Diari*, *El 9 Nou* de Vic i *Regió 7*, crec que és una dada positiva i fins a cert punt sorprenent.

FERRAN MASCARELL (delegat de la SGAE a Catalunya): Impròpia d'un país que ha basat la seva estratègia de normalització cultural en la normalització

lingüística. En termes generals, doncs, molt precària, especialment pel que fa als grans mitjans i les publicacions periodístiques (que creen diversitat i densitat cultural). L'únic signe esperançador és l'evolució de la premsa comarcal i, pot ser, si es confirma, el procés de millora i d'obertura de l'*Avui* que impulsa l'equip directiu actual.

JOSEP MILLÀS (president d'Òmnium Cultural): No és satisfactòria. La premsa en català representa una cota molt baixa del total de la premsa a Catalunya. Malgrat tot, hi ha un factor positiu i és la presència cada cop més important de la premsa comarcal en català, en plena expansió.

MONTSERRAT MINOBIS (presidenta de l'Associació de Dones Periodistes): Tot i l'aparició de noves edicions de premsa anomenada comarcal en distintes comarques del país, que s'afegeixen al diari *Avui* (en realitat l'únic d'abast nacional), a *El Punt*, al *Diari de Girona* i al *Nou Diari de Tarragona*, continuo pensant que l'oferta de premsa en català és minsa si ens atenem a la competència que els altres diaris (els de llengua castellana) fan. Continuo pensant (i això ja fa uns quants anys) que hi han mancances importants en el procés de normalització lingüística com és el d'estimular i habitar a la gent a llegir (no solament literatura) premsa en català. La majoria de catalanoparlants llegeixen –i compren– premsa en castellà. Cosa que em duu a una altra reflexió: l'oferta de premsa en català és

el suficientment important (continguts) com per fer canviar aquests hàbits de lectura i compra?

OVIDI MONTLLOR (cantant i actor): Amb un sol diari la trobo lamentable.

QUIM MONZÓ (escriptor): Penosa.

VÍCTOR MORA (escriptor): Donades les circumstàncies (històriques, lingüístiques, etcètera) no és del tot dolenta.

JAVIER NART (advocat i periodista): La realitat és que existeix una disfunció entre el català-parlant/català-oïent i la premsa en català, que existeix a nivell lleugerament superior al testimonial. A Catalunya, de forma general i hegemònica, la lectura de premsa és en castellà.

TERESA PÀMIES (escriptora): Lamentable a Barcelona ciutat. Un sol diari i la supressió de pàgines en català en altres diaris d'expressió castellana, no és normal en un país que es va normalitzant lingüísticament. Sortosament tenim la premsa comarcal en català que demostra les possibilitats no utilitzades. És una premsa que reflecteix tot el que s'esdevé en l'àmbit comarcal i sintetitza la notícia global. I amb una bona gestió.

XAVIER PERICAY (lingüista): La premsa en català es troba estancada. I no tant per l'ínfim creixement de lectors que pot haver tingut aquests últims anys, sinó, sobretot, perquè l'orientació ideològica de la pràctica totalitat de les publicacions escrites en aquesta llengua no interessa –ni arribarà a interessar mai– una majoria de ciutadans d'aquest país.

JOSEP PERNAU (degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya): Com que entenc que la pregunta fa referència a la premsa diària d'informació general diré que la situació és irregular. És acceptable en algunes comarques, encara que els títols que allí s'editen seran en molts casos un segon diari per a molts lectors, i absolutament desfavorable en la resta del país, com en el seu conjunt. Pensem que a Catalunya s'editen cada dia uns 600.000 exemplars i d'aquests només uns 70.000 són en català, la qual cosa vol dir que correspon poc més d'un diari normalitzat per cada 100 habitants.

JOAN PERUCHO (escriptor): Totalment deficitària. Caldria una multiplicitat de la premsa que correspongués a la multiplicitat dels corrents d'opinió como passa en totes les societats normalment organitzades. Aquí no hi és.

MARTA PESSARRODONA (escriptora): A desgrat del positiu avanç del *Nou Diari*, que Barcelona capital de Catalunya tingui un sol diari en català, em fa pensar que és una situació precària.

EMILI PRADO (degà de Ciències de la Comunicació a la UAB): La situació actual de la premsa en català està donant mostres d'un cert dinamisme, tot i que la oferta continua essent molt deficitària. És interessant, però, el procés de renovació i recerca de nou públic endegat per l'*Avui* i el fenomen d'expansió protagonitzat pels rotatius implantats a comarques que augmenten la seva difusió territorial i implementen edicions locals en l'àrea d'influència de Barcelona. Malgrat tot, manca un gran esforç de normalització.

FERRAN RAÑÉ (actor): Una mica de miopia cultural i comercial. Molta gent ha fet ja els estudis en català i està acostumada a llegir, parlar i escriure en català.

MIQUEL RENU (director general de Política Lingüística): De creixement i expansió. Paral·lel a l'increment de la capacitat i hàbit de llegir en català per part dels ciutadans de Catalunya. Molts diaris inicialment d'abast comarcal s'expandeixen cap a altres comarques amb èxit; moltes vegades amb edicions territorialitzades. En algun cas aquests diaris d'abast intercomarcal han esdevingut líders en venda i difusió en el seu territori en relació amb la premsa diària en castellà. Es pot considerar aquest un fet en expansió.

MARGARITA RIVIÈRE (periodista): En comparació amb la premsa de qualsevol idioma no és tan dolenta;

fins i tot diria que té bona salut ja que és un fenomen emergent.

MARIA MERCÈ ROCA (escriptora): Deficitària globalment. Comarcament, bé.

HUMBERT ROMA (president de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català): Depèn de l'àmbit. Esperançadora i en procés de creixement, tant en lectors com en abast territorial, en els àmbits local, comarcal i intercomarcal; amb ritmes i implantació diversos segons els diversos territoris dels Països Catalans, és clar. Amb evidents perspectives de futur pel que fa a la premsa no diària tant d'informació general com especialitzada d'abast nacional (en 4 anys a l'APPEC, i em sembla que és un bon símptoma, s'ha duplicat el nombre de capçaleres associades i s'ha ampliat el ventall d'especialitzacions). I amb incertesa pel que fa a l'anomenada premsa diària d'abast nacional.

SEMPRONIO (periodista): M'agradaria suposar-la estabilitzada.

ISABEL-CLARA SIMÓ (escriptora): La premsa de comarques gaudeix de bona salut. La premsa nacional es limita al diari *Avui* i poca cosa més, sempre amb fortes subvencions. És una situació irrisòria, que demostra una greu deficiència en el procés de normalització cultural i comunicativa.

JOSEP MARIA SUBIRACHS (escultor): Hi ha bona premsa però amb una certa tendència a la frivolitat. Cada vegada s'assemblen més a les revistes del cor.

EMILI TEIXIDOR (escriptor): La definició és cada dia a tots els quioscos, a la vista de tothom. Val a dir que la premsa "comarcal" va molt millor que la que vosaltres en dieu "d'àmbit nacional".

MIQUEL TRESSERRAS (degà de Ciències de la Comunicació a la Ramon Llull): És de contrast entre la premsa comarcal, l'estat de la qual és bo, i el de la premsa nacional que només té un diari i un setmanari de qualitat però d'incidència massa reduïda.

ARNAU VILARDEBÓ (actor): Si miro el meu entorn, no veig cap interès per la mateixa. El diari més valorat és *El País*. El més fàcil de llegir i que em dona millor informació sobre el món de l'espectacle és *El Periódico*. L'*Avui*, per estudiar català. L'altre dia, al demanar l'*Avui* a un venedor que parla català i que em coneix, va exclamar: "*Heavy, no?*".

VICENÇ VILLATORO (director de l'Avui): La premsa en català té unes dificultats afegides per penetrar en el mercat. D'una banda, l'existència d'una àmplia franja de població que té problemes objectius o subjectius per llegir en català. De l'altra, hi ha determinats tòpics sobre la llengua que també

distorsionen el mercat: per a molts ciutadans el català és la llengua per parlar de les coses “de casa”, domèstiques, d'àmbit reduït. I l'opció pel català, quan es vol anar enllà d'aquest límit localista, és vista com una opció necessàriament ideològica, molt polititzada, com una dèria. Evidentment, aquests problemes no els pateix d'una manera homogènia tota la premsa feta en català, sinó que afecten sobretot les ofertes que volen ser d'àmbit i d'informació general. Tot i així, jo crec que no ens podríem resignar a rebre tota la informació general per escrit en castellà, ni en l'hipotètic cas que tinguéssim una xarxa molt sòlida de premsa d'àmbit local en català. Però crec també que l'experiència més recent de l'*Avui* ens convida a deixar de banda els complexos jeremiacs i apocalíptics amb què tantes vegades s'ha volgut contemplar el panorama de la premsa en català.

2.- Per què la normalització lingüística no ha arribat encara a la premsa diària d'àmbit nacional?

JOSEP MARIA BACHS: Crec que el diari *Avui* es pot considerar d'àmbit nacional. El que tingui més o menys pes hi haurà qui ho faci pel barem de la tirada. Jo crec que l'autèntic pes és una qüestió econòmica. El dia que fer premsa d'àmbit estatal sigui negoci i en català, veurem meravelles.

JOSEP MARIA BALCELLS: La raó històrica o política del post-franquisme és important, però no és suficient. Apunto dues raons més que vindrien a ser com un pecat original que explicaria força la situació actual. Per un costat el caràcter excessivament domèstic i insuficientment universalista que han tingut els diaris en català que hem conegut, i per un altre, el nivell culte, poc planer, sovint sofisticat, que tingué l'*Avui* en la seva primera etapa, que va actuar com a vacuna per a tota una generació que estava precisament motivada per a la seva personal normalització lingüística.

LLUÍS BASSETS: No ha arribat perquè cal, abans de res, que hi hagi un públic escolaritzat al cent per cent en llengua catalana, cosa que no és el cas de la televisió, per a la qual n'hi ha prou amb el domini passiu de la llengua (que avui abasta pràcticament el 100 per cent de la població). Hi ha d'altres factors decisius, com és la

inexistència d'una tradició d'empreses de premsa amb vocació cultural catalana o l'excessiva vinculació de les iniciatives periodístiques a projectes ideològics o fins i tot polítics.

ENRIC BASTARDES: Perquè és el terreny més difícil d'arribar. Tal com passa en els països sense tradició de grans diaris i que han viscut un gran boom dels mitjans audiovisuals. Cal un hàbit de lectura en català. És trist dir-ho, però estem a un nivell similar als països amb un fort índex d'analfabetisme.

NORBERT BILBENY: La iniciativa privada no hi veu un negoci clar i els poders públics ja es donen per satisfets amb la que hi ha.

HERMANN BONNÍN: Per les mateixes raons, per exemple, que no ha arribat encara al cinema.

JOAN LLUÍS BOZZO: Crec que la resposta a aquesta qüestió va inclosa en la resposta anterior. Les dues llengües que conviuen a Catalunya han anat conquerint i afiançant-se en uns espais de comunicació determinats. La televisió, per exemple, podria haver estat un espai propi del castellà degut a què des de la seva implantació als anys seixanta el consumidor s'havia habituat que fos un mitjà d'expressió en castellà, i ni tan sols existia el precedent d'una televisió en català "abans de la guerra"; tanmateix, la política de programació clarament competitiva de la Televisió de Catalunya ha aconseguit

que l'hàbit de consumir televisió en castellà es trenqués i donés pas a la televisió en català de forma força naturalitzada. Això no s'ha esdevingut amb la mateixa força en l'àmbit de la premsa. Per què? Suposo que les raons són variades. D'una banda, no s'ha fet l'esforç econòmic suficient i, d'una altra, potser els projectes de premsa en català han estat sempre massa propers a un projecte polític i ideològic i, en definitiva, s'han convertit en publicacions de partit. Aquest és el cas del diari *Avui*, que és un òrgan d'expressió de Convergència i, per tant, es fa força difícil que els ciutadans que no formen part d'aquesta ideologia el consumeixin. Això mateix va passar amb la recent reedició del *Diari de Barcelona*, que tenia un to marcadament socialista, per la qual cosa, per més que fos un diari en català, no va ser mai llegit pels lectors catalans de l'altre partit. Aquest fet a mi em va confirmar en la idea que, en la premsa en català, més que la llengua el que compta és l'adscripció a unes idees polítiques.

JUAN CAL: La normalització ha arribat a la premsa nacional de la mateixa forma en què ha arribat a la premsa local, minoritària. Els diaris locals de més difusió, excepció feta d'*El Punt*, continuen essent els editats en castellà.

MIQUEL CALZADA, "MIKIMOTO": Senzillament, això respon suposo a dos factors. Un, amb el qual responc a la quarta pregunta, que és possible si hi ha una iniciativa privada mínimament professional i que tingui

clar que no ens podem posar el llistó alt i anar a competir amb segons què i amb segons qui... D'entrada, ha de mirar de fer-se auto-suficient en qüestió dels ingressos publicitaris i que no faci bandera del fet d'ésser feta en català, sinó que sigui una cosa absolutament normal. I el segon motiu seria per una pura qüestió d'inèrcia: la gent està acostumada a llegir en espanyol, un tipus de diari que surt en espanyol. És molt difícil trencar aquesta inèrcia: la inèrcia de comprar una capçalera específica i també la inèrcia dels diaris de fer-ho en castellà i no fer-ho en català. Em nego a creure que les persones que llegeixen diaris d'àmbit nacional com *La Vanguardia* o *El Periódico*, no poden llegir majoritàriament en català.

FRANCESC CANDEL: Suposo que perquè els propietaris d'aquesta premsa no creuen que sigui negoci editar només en català. Fins i tot els mateixos catalanoparlants estan acostumats a llegir la premsa en castellà. No oblideu que la literatura feta en castellà a Catalunya no és literatura catalana, mentre que la seva premsa en castellà sí passa per ser premsa catalana.

ANTONI CAPARRÓS: Perquè les condicions socials i en especial les de mercat no responen només a criteris de normalització lingüística.

JOSEP MARIA CASASÚS: Si entenem per normalització lingüística la plena catalanització dels textos dels diaris editats a Barcelona amb forta projecció

exterior, entenc que no es produeix per les següents causes: 1) la demanda altament majoritària del públic s'inclina òbviament pels diaris en castellà; 2) la projecció cap a la resta d'Espanya de la gran premsa diària catalana obliga a oferir productes competitiu escrits en llengua castellana.

COLITA: Per qüestions de màrqueting. Un producte, qualsevol producte, cal saber vendre'l per poder exportar-lo. Mentre la normalització lingüística sigui una arma política i no un fet cultural, imperarà la desconfiança en els mercats estrangers.

ÀNGEL COLOM: Per la pròpia lentitud del procés de normalització. Els impulsos institucionals són insuficients, sobretot en el camp econòmic, mercantil i judicial. El procés només ha avançat a les escoles, a les institucions i en els mitjans de comunicació públics. En la resta d'àmbits és un *laisser faire*. La ciutadania segueix instal·lada en els vells hàbits de llegir en castellà. Després del temps que portem de procés educatiu en català tothom es pensava que augmentaria l'ús del català i l'allau no s'ha produït. Falta impuls institucional per promoure l'hàbit de la cultura en català.

PERE ORIOL COSTA: Crec que l'hàbit de llegir premsa diària en castellà té una gran tradició. Tan és així que des de mitjans governamentals, m'estic referint a Convergència i Unió, es va promoure la iniciativa del diari *El Observador*, en castellà. Em sembla que hem de

preveure un llarg i indefinit període de co-existència dels dos tipus de premsa.

MODEST CUIXART: Perquè els processos de regularització culturals, i així doncs el lingüístic, a més de difícils són molt lents.

ANTONI DALMAU: D'entrada, perquè a Catalunya hi ha pocs lectors de diaris i, d'entre aquests, encara cal descomptar els qui prefereixen que el seu diari sigui en castellà. Considerant l'estructura industrial que avui és exigible per a un diari com cal, caldria un mercat potencial més ampli.

ARMAND DE FLUVIÀ: Hi ha diversos motius. Primer, que la gent que llegeix encara és molt poca. Segon, que a molts els costa més llegir en català a causa de la seva formació escolar, principalment castellana. Tercer, per l'hàbit de llegir altres diaris que sempre han llegit. I quart, potser per manca de sentiment catalanista... Som un país que només respon a situacions molt greus i casos molt concrets.

JAUME ESCALA: Perquè no hi ha autèntica normalització lingüística.

NÚRIA FELIU: De fet, sí que hi ha arribat, si bé no amb l'empenta que voldríem. Les coses no es fan en un sol dia, i crec que la normalització del català als diaris i

revistes, mica en mica, es va fent el seu lloc, resultat de la maduració del sector i del convenciment.

GABRIEL FERRATÉ: Aquesta és una pregunta que caldria fer als responsables –tant directors com editors– d'aquests mitjans. Als anys 30 Gabriel afirmava que *La Vanguardia* seria escrita en català el dia que la realitat de Catalunya així ho aconsellés. Jo em pregunto si aquest dia no ha arribat ja o està molt a prop.

JOSEP MARIA FIGUERES: Pel coneixement del castellà dels catalans, per la manca de política de premsa de la Generalitat, pel fracàs dels empresaris catalans i perquè aquesta premsa és feta en perspectiva comercial (empresarial) i no de servei (voluntarista). La manca de poder polític de més abast limita la normativa. Una extensió de terreny comparat a una comarca però amb més sobirania que Catalunya ens demostra la viabilitat d'un creixement de la premsa. Ens ho demostra Andorra on la catalanització és plena tot i uns coeficients de població no catalanoparlant notables i un elevat consum de premsa en castellà i francès.

ANTONIO FRANCO: Jo repartiria les culpes en la manca d'empreses amb empena i professionalitat per fer-ho, en la manca de professionals lliures del perjudici que la premsa en català no s'hagi d'imposar per ser premsa més que per la llengua en què es fa, i per la mandra social de la ciutadania de no entendre que

aquest és un tema la resolució del qual és cabdal per la homogeneïtat del projecte nacional en què estem ficats.

JOAN ANTONI GONZÀLEZ: És lamentable constatar que dos diaris publicats a Catalunya es segueixin fent en castellà. La normalització no ha arribat per manca de voluntat política dels editors.

JOSÉ AGUSTÍN GOYTISOLO: És un procés molt lent. El públic catalanoparlant és qui ha de fer sentir aquesta normalització escrita.

JAUME GUILLAMET: No hi ha hagut iniciatives de prou envergadura. L'*Avui* va néixer sense una inversió suficient ni una empresa sòlida i cap dels socis privats de l'Ajuntament no es va comprometre a fons amb el *Diari de Barcelona*. És significatiu que l'única aportació sostinguda d'altres diaris sigui el "Quadern" setmanal d'*El País*. La Generalitat s'ha limitat a ajudar l'*Avui*.

JOAN GUITART: Al llarg de la història mai el català ha estat hegemònic –ni per davant del castellà en difusió– en la premsa diària d'àmbit nacional. Si s'hi afegeix el llast de quaranta anys de repressió lingüística i, en conseqüència, les facilitats que la premsa en castellà ha tingut per instal·lar-se, desenvolupar-se empresarialment i periodística i ocupar posicions al mercat de Catalunya, no és estrany que els diaris en català hagin de vèncer encara moltes resistències de tot tipus per ampliar la seva presència, i que el català

estigui lluny de ser l'idioma amb presència en diaris d'àmbit nacional.

JOAN HERNÁNDEZ PIJUAN: Suposo que és per la iniciativa privada.

ÀNGEL JIMÉNEZ: Perquè és molt difícil competir amb diaris ja consolidats en castellà, que gaudeixen de molts recursos econòmics per fer diaris esplèndids i també perquè cal esperar en el temps que tot possible lector de diaris hagi estat normalitzat a l'escola, per la qual cosa hauran de passar encara almenys 20 anys.

JOSEP LLUÍS LÓPEZ BULLA: Les empreses editores no s'han arriscat a fer un projecte de diari en català que fos atractiu perquè en definitiva no aposten per la normalització lingüística.

JOSEP MARIA LLADÓ: La normalització lingüística no ha arribat tampoc a la nostra premsa, no per manca de bona voluntat dels seus promotors, sinó per la manca d'interès de la immensa majoria dels ciutadans, que en tenen prou en escoltar la ràdio i contemplar la televisió, en la nostra llengua sovint tant maltractada.

JUAN MARSÉ: Ho ignoro. Suposo que la premsa en llengua castellana segueix pesant més, encara.

JOSEP MARIA MARTÍ: N'ignoro les causes, sospito que un diari d'àmbit nacional és una aventura que té un

abast econòmic molt superior, la qual cosa dificulta que hi hagi empreses disposades a tirar-lo endavant.

FERRAN MASCARELL: Perquè l'oferta de premsa en castellà està molt consolidada i, per al lector, no existeixen avantatges de qualitat i competitivitat a l'hora de decidir el traspàs a un diari en català. En definitiva, des del punt de vista de la qualitat, els diaris en català són sempre el segon o el tercer diari, de moment, mai el primer.

JOSEP MILLÀS: La normalització lingüística no ha arribat a la premsa diària d'abast nacional perquè no és un objectiu que es pugui imposar per decret. La premsa és allò que demana el mercat i els lectors. Fa un any vàrem parlar amb el director d'un diari de primera línia, en castellà, que s'edita a Catalunya, i em va dir: Quan ho demanin els lectors, anirem catalanitzant el nostre diari.

MONTSERRAT MINOBIS: Perquè els interessos – econòmics – pesen massa. I també perquè s'han vist fins ara els resultats obtinguts per la premsa en català.

OVIDI MONTLLOR: M'agradaria saber-ho.

QUIM MONZÓ: Perquè, tret d'unes quantes honorables excepcions, a la gent se li'n refot, la normalització lingüística. A la immensa majoria de catalans, la quota de sentiment nacional ja els queda prou coberta amb la

crema "catalana", el Barça, els castellers i, als sobrets de sucre dels bars, el que ells en diuen "la senyera".

VÍCTOR MORA: És un problema cultural i social. Avui, els lectors no s'improvisen i cal arrencar-los sovint als audiovisuals, tant si són castellans com catalans. A més, pel que fa al cas del català, encara hi ha molts catalanoparlants que diuen que els costa llegir en el seu idioma.

JAVIER NART: Entenc que, per definició, la cultura és un fet dialèctic en llibertat. Resultat de la situació política anterior, el català era una llengua parlada però no estudiada, cosa que derivava en una dificultat dels catalanoparlants per llegir en el seu idioma. Aquesta normalització s'haurà, lògicament, de produir conforme la població catalanoparlant incrementi el nivell d'alfabetització en la seva llengua, situació que està succeïnt actualment. Això comportarà una demanda de mitjans en la mateixa llengua del lector.

TERESA PÀMIES: Perquè no hi ha gent de diners que s'arrisqui. Perquè les institucions són partidistes i només hi posen diners, i altres mitjans, si poden instrumentalitzar els *mass-media*. I no poden. Els lectors ja no *piquen* i prefereixen *informar-se* ni que sigui en castellà, en diaris o setmanaris no polítics, que no vol dir apolítics.

XAVIER PERICAY: Perquè un diari d'àmbit nacional es consolidi, s'ha de consolidar, abans de res, a la conurbació barcelonina. En part pel que ja s'ha dit a la pregunta 1, i en part per la falta d'hàbit de lectura en català que encara es detecta en moltes zones de l'àrea metropolitana, aquesta consolidació és, ara com ara, una quimera.

JOSEP PERNAU: Hi ha una causa principal: els 40 anys en què no es va poder fer premsa en català. No es va adquirir l'hàbit de llegir premsa en català. Es parlava i potser es llegien llibres, però no diaris, que no es podien publicar. Ara és diferent: hi ha una generació, que ha arribat a la majoria d'edat, que ha estat educada en català i que pot triar al quiosc alguna capçalera normalitzada. Però el problema subsisteix. Penso que s'hauria de preguntar a aquesta gent jove, encara que crec que l'addicció a un títol s'adquireix moltes vegades a casa i es trasmet de pares a fills. Això fa que siguin necessaris molts anys per arrelar un diari i anys també perquè s'enfonsi. Els hàbits no es canvien fàcilment i abans de la guerra es deia que era més fàcil canviar de pis que de diari.

JOAN PERUCHO: No pot haver-hi normalització lingüística sense una correlativa normalització demogràfica, cosa que cada dia és aquí menys probable. No és, per tant, un problema de reglamentació, sinó un problema de la més patètica biologia.

MARTA PESSARRODONA: Que la normalització lingüística no hagi arribat a la premsa en català d'àmbit nacional dóna la raó als qui parlen d'una certa llatinització de la llengua catalana. Perillós! També cal recordar que a Irlanda, a desgrat d'una escolarització en gaèlic, no hi ha pràcticament literatura en aquesta llengua nacional irlandesa, ni tampoc hi ha premsa. Per tant, perill!

EMILI PRADO: a) El nombre de lectors habituats a la lectura en llengua catalana era molt reduït comparativament als que tenien competència lingüística en castellà, incloses les persones catalanoparlants. b) La competència lingüística dels periodistes era dominantment castellana. c) Les empreses s'han mostrat extraordinàriament conservadores en aquest terreny, tant per evitar una hipotètica pèrdua de lectors, com per l'augment provisional de costos de producció que suposaria l'adaptació dels periodistes, i la implantació d'equips de correcció.

FERRAN RAÑÉ: No ho sé ben bé. Una excessiva prudència. Hauria de ser, si més no, bilingüe, hauria de ser reflex del que és la societat. No és normal que no hi hagi premsa en català, molt estrany.

MIQUEL RENIU: Certament, hi ha arribat a través del diari *Avui*, que millora dia a dia la seva qualitat i difusió. Si bé realment hi ha encara moltes mancances a la

premsa dedicada especialment a l'àmbit de l'esport, entre d'altres.

MARGARITA RIVIÈRE: Les raons són múltiples i àmplies, impossibles de resumir. Però, bàsicament, sembla clar que la normalització arribarà el dia que l'idioma català sigui realment hegemònic. Però aquest dia, la premsa en català també pot topar-se amb què la crisi general de la premsa també l'afecti seriosament.

MARIA MERCÈ ROCA: Perquè els directors d'aquests diaris no són nacionalistes convençuts.

HUMBERT ROMA: La pregunta és capciosa i parteix d'una premissa falsa. Segons com, ja tenim premsa diària d'abast nacional en català, tot i que la distribució en el conjunt dels Països Catalans és força desequilibrada. Potser caldria plantejar, en un debat previ, si en altres àmbits lingüístics i/o *nacionals* hi ha de debò premsa diària *nacional*. *Le Monde*, per exemple, ¿és un diari *nacional* o és un diari de París que també arriba a províncies? I *El País*? Quin és *El País nacional*? L'edició de Madrid, la de Barcelona...? De quina *nació* és *nacional*? I l'*ABC* o *El País* es venen a Albacete? Albacete és Espanya? I *El Periódico* o *La Vanguardia* ¿són *nacionals*? De quina nació? L'edició d'*El Periódico de Aragón* ¿de quina nació és?

Ja fa molt de temps que se sap que una de les característiques dels diaris –a diferència, per exemple, dels setmanaris d'informació general o de les revistes

especialitzades– és que els és difícil evitar el seu caràcter local, fins i tot els diaris anomenats de referència dominant. És un dels efectes del procés de distribució de la premsa diària, dels hàbits de compra i de les rutines dels lectors. I això encara persisteix en l'actualitat, tot i la major rapidesa dels transports i malgrat que les noves tecnologies aplicades a la transmissió de textos i imatges permeten imprimir un mateix exemplar a milers de quilòmetres de distància.

Una altra pregunta seria per què és incert el futur pel que fa, d'una banda, a aconseguir que la premsa diària editada en espanyol a Catalunya –i, en concret, a Barcelona– passi a ser-ho en català i, de l'altra, a garantir la continuïtat i creixement de la que ja s'edita en català a Barcelona. Si la pregunta és aquesta, recomano com a resposta un text de Gaziol, recuperat en la darrera edició de la seva *Història de La Vanguardia*. Es tracta d'un seu article (“La premsa en catalán”) que té gairebé setanta anys. *Mutatis mutandis*, el podem firmar avui. Ve a dir que –a mitjans anys vint– ningú no havia gosat encara emprendre l'aventura empresarial de fer, en català, el que ell anomenava “diari espill” (és a dir, concebut des de l'estricta afany d'informar, contraposant-lo al que en deia “diari far”, preocupat per respondre amb fidelitat als interessos del partit del qual és mitjà d'expressió). I això, tot i els evidents progressos que el català ja havia fet en altres usos lingüístics públics i fins i tot en la premsa de partit d'aquells anys.

Em sembla que seguim en una situació similar. Els nostres grans empresaris de premsa (si és que ens

queda algun que no tingui plom a l'ala) són porucs a l'hora de decidir la llengua dels seus mitjans (i en moltes d'altres coses...). I no s'atreveixen a córrer el risc empresarial de fer els seus diaris en català. Prefereixen tirar els diners en altres aventures: sempre en espanyol, és clar. Fins i tot l'anomenat *sector dels negocis* de la coalició que governa Catalunya, quan es va decidir a llançar-se a l'aventura de treure un nou diari a Barcelona, va abocar diners a cabassos per fer-lo en espanyol. En va resultar *El Observador*, d'infausta memòria, la pitjor agressió que ha sofert el prestigi de la nostra llengua des dels cercles propers al govern autonòmic, els quals van considerar que el català és una llengua tan poc pròpia de Catalunya que no serveix ni per editar-hi un diari.

SEMPRONIO: El català no és del tot fàcil pels qui estan habituats al castellà. Una cosa és escoltar i àdhuc parlar... Quelcom distint és llegir i escriure. Confiam en la immersió...

ISABEL-CLARA SIMÓ: La pregunta o està mal formulada o es contesta a ella mateixa: no hi ha normalització lingüística si no es reflecteix en els mitjans de comunicació. Crec que hem cridat massa vegades "Som una nació", i potser ha arribat l'hora que ens fem algunes preguntes, tot i haver de confessar que no som una nació, sinó una col·lectivitat amb un cert desig d'esdevenir nació.

JOSEP MARIA SUBIRACHS: Em sembla totalment desproporcionat el nombre de diaris en castellà en relació amb els que són en català. La normalització no s'ha assolit ni molt menys. Només n'hi ha un de català.

EMILI TEIXIDOR: No entenc la pregunta. ¿Quina és la premsa diària d'àmbit nacional? ¿No dieu a la propera pregunta que només n'hi ha una de premsa diària d'àmbit nacional? ¿Per què no parleu clar? Tampoc no hi ha arribat la normalització financera!

MIQUEL TRESSERRAS: La política de normalització lingüística ha estat burocràtica: de *decrets i ordres*, però no *sociològica*. Va haver-hi uns anys en què era molt fàcil parlar del prestigi de llegir i d'escriure en català. Encara hi som a temps.

ARNAU VILARDEBÓ: Encara que sóc lector habitual de dos diaris cada dia i, fins i tot, uns quatre dies per setmana hi afegeixo *La Gaceta de los Negocios*, jo no era lector freqüent del diari *Avui* fins fa poques setmanes. M'agrada llegir ràpid, a cops d'ull, i la meua educació cultural, tinc 45 anys, no va incloure prou català. Ara els meus ulls s'estan habituant i la velocitat em costa menys esforç. Crec que la clau està en la educació.

VICENÇ VILLATORO: Contestada amb la primera resposta.

3.- Considera viable un segon rotatiu d'àmbit nacional en català? En quines condicions?

JOSEP MARIA BACHS: Cal que faci referència a l'última part de la resposta anterior.

JOSEP MARIA BALCELLS: En les actuals circumstàncies no ho veig ni viable ni rendible. No capto una demanda social d'un segon rotatiu en català. Per tant, econòmicament no seria rendible i empresarialment penso que seria suïcida una temptativa d'aquesta mena ara per ara.

LLUÍS BASSETS: El problema és fer viable un rotatiu d'informació general en català. L'únic que garanteix la vitalitat dels diaris és l'adhesió dels lectors. Les subvencions i els suports més o menys encoberts dels poders públics poden ser útils durant una temporada més o menys llarga. Però finalment s'ha de deixar la premsa en mans dels lectors, és a dir, del mercat. Una premsa competitiva ha de ser, per definició, autònoma dels poders polítics i de la financiació pública i moguda per una forta voluntat de professionalitat i d'independència. És impossible demanar dues coses alhora: fer un producte atractiu i modern, que cridi els lectors i ampliï el mercat, i a la vegada servir els interessos, tàctics i circumstancials per definició, dels poders polítics.

ENRIC BASTARDES: No sé si és viable, però és necessari i amb un caràcter molt menys de partit. Si no és viable econòmicament ha de rebre finançament i ser de caràcter semi-públic, com a països com Suècia o Noruega, que tenen una llengua autòctona dèbil.

NORBERT BILBENY: Naturalment; en les condicions de professionalitat, independència partidista i exercici no oportunista ni analfabet de la propietat.

HERMANN BONNÍN: Sí, amb la condició de comptar amb plomes atractives i opinions amb vocació universal, amb un periodisme d'informació, d'opinió i de reflexió, viu (sense retòrica).

JOAN LLUÍS BOZZO: Tot és viable però en el cas d'un segon rotatiu en català caldria que s'acomplissin dues condicions que no estic massa segur que es puguin (o es vulguin) donar: la primera seria una inversió econòmica potent i sostinguda que alliberés els seus treballadors i redactors de les angúnies d'haver de patir cada final de mes per amor a la pàtria. La segona seria la consecució d'un rotatiu de primera línia informativa, independent i competitiu, que fos llegit per la qualitat intrínseca de les seves informacions i opinions i no pas pel fet que fos redactat en català. De fet, crec que cap mitjà d'expressió cultural catalana podrà subsistir si no ho fa partint d'aquestes dues premisses.

JUAN CAL: Avui s'està intentant substituir la necessària inversió econòmica per a consolidar un gran diari d'abast nacional, per fórmules més o menys imaginatives, i sobretot barates, que estalviïn aquesta inversió econòmica. Crec que no podran substituir el diari nacional que ha de néixer des d'un esforç empresarial més ambiciós.

MIQUEL CALZADA, "MIKIMOTO": Considero viable un segon rotatiu en català, com també en espanyol, perquè el meu criteri és un criteri de producte acabat, de la qualitat del producte.

FRANCESC CANDEL: Viable sí, o sigui, per anar tirant; rendible, no. Fins i tot un nou rotatiu en castellà ho tindria difícil. El *Diari de Barcelona* ha viscut la seva pròpia experiència catalana. I en castellà també s'ha vist com han anat desapareixent totes les publicacions excepte *El Periódico* i *La Vanguardia*.

ANTONI CAPARRÓS: La seva viabilitat econòmica sembla difícil, atesa l'experiència del primer, en un panorama de la premsa diària d'àmbit nacional molt estabilitzat. Donar-li les condicions de competitivitat necessàries en aquest terreny suposa una elevada inversió.

JOSEP MARIA CASASÚS: En les condicions al·ludides en les dues respostes anteriors, és raonable concloure que no és viable encara un segon gran diari

metropolità en llengua catalana. Només veig viable que alguns diaris no barcelonins, abans esmentats, reïxin en la seva lenta estratègia expansiva.

COLITA: Sí, sempre i quan estigui a l'alçada professional i tingui la qualitat d'altres diaris com *La Vanguardia*, *El Periódico*... Per posar un exemple. Sí, si resulta un producte competitiu, i no un producte periodístic-sentimental.

ÀNGEL COLOM: No només un segon, també un tercer. Encara estem en una situació de poca normalitat nacional. Viable ho és si empresarialment es treballa amb rigor. Cal un impuls institucional en tots els àmbits i específicament en la premsa.

PERE ORIOL COSTA : El primer que hem de dir és que el diari *Avui* no ha acabat de quallar pel seu caire partidista. El diari *Avui* només interessa a una petita franja de la població, bàsicament per dues raons: d'una banda, a aquells que tenen una consciència i una convicció actives sobre la necessitat de normalització lingüística, i de l'altra, a un sector que comparteix els criteris ideològics del diari. Un cop dit això, crec que a mig termini pot haver-hi lloc en el mercat per un diari en català de caire progressista. El que no sé és si aquest diari haurà de sorgir de zero, o bé recuperar la capçalera d'un dels que varen desaparèixer o bé com a fruit del creixement i expansió d'algun diari regional ja existent.

MODEST CUIXART: Considerant que a Barcelona capital hi ha un rotatiu minoritari en català i dos majoritaris en castellà, m'imagino que és fàcil treure'n una conseqüència, tot i recolzant-me en l'anterior resposta.

ANTONI DALMAU: Les darreres iniciatives empresarials que s'han fet a Catalunya han fracassat, i això que es feien en llengua castellana. Ara com ara, doncs, veig difícil que un segon rotatiu en català es fes un lloc. Veig molt més interessant i viable el camí d'expansió progressiva que han emprès els diversos diaris en català nascuts fora de Barcelona.

ARMAND DE FLUVIÀ: Si ja n'hi ha un i no funciona massa bé... no ho sé... caldrien unes condicions òptimes. L'*Avui* s'està superant bastant, però tenint en compte que no té molta difusió, un altre diari hauria de ser molt revolucionari i hauria de tenir molta grapa perquè la gent s'aboqués a comprar-lo. Jo ho veig molt difícil.

JAUME ESCALA: Sí, en igualtat amb els altres diaris i d'esperit obert.

NÚRIA FELIU: No sóc periodista, i la meva resposta no pot ser tan tècnica com la pregunta. Tan de bo que n'hi hagi dos, tres, i els que calguin i la gent vulgui. De fet, a més de l'*Avui*, d'abast nacional, hi ha altres rotatius en català que funcionen prou bé com *El Punt*, *El 9 Nou*,

Regió 7, Diari de Girona, i uns setmanaris comarcals que estan ben editats, amb qualitat de contingut i professionalitat.

GABRIEL FERRATÉ: Crec que aquest segon rotatiu ja existeix en forma de diverses publicacions de l'anomenada premsa comarcal, que ha anat incrementant o consolidant les seves tirades i extenent les seves zones d'influència. En aquest sentit, el fracassat intent de les diverses edicions del *Nou Diari* podria ser una confirmació que el mercat ja està cobert.

JOSEP MARIA FIGUERES: A comarques sí, per exemple a Tortosa, Lleida, etc. Ho veiem amb totes les publicacions diàries que han aconseguit arrelar-se i, el més important, expansionar-se.

ANTONIO FRANCO: És viable i arribarà un gran mitjà en llengua catalana amb pes polític i social al nivell que ara tenen els dos diaris líders a Catalunya en castellà.

JOAN ANTONI GONZÀLEZ: Sí, jo diria que no solament d'un segon rotatiu; crec que enllaçant amb la resposta anterior, a Catalunya seria desitjable i possible que tinguéssim quatre diaris que abastessin les diferents sensibilitats polítiques i culturals del país.

JOSÉ AGUSTÍN GOYTISOLO: S'hauria de consolidar l'*Avui*, en cas contrari serà una mena de lluita per un petit mercat.

JAUME GUILLAMET: La qüestió és si hi ha lloc per a un altre diari a Barcelona, fins i tot en castellà. Pel que fa al català, no hi ha hagut encara un projecte prou sòlid ni ambiciós. No s'ha de descartar.

JOAN GUITART: El fet que alguns intents de crear-lo hagin fracassat no significa que no pugui existir, si es donen les condicions empresarials, econòmiques, organitzatives, de configuració del producte i d'encert en l'elecció del moment d'aparició adequades. Si es té en compte les xifres del consum de diaris d'abast nacional (400.000 exemplars entre tres publicacions, sense els d'esports, i d'ells un 10% en català) i les d'aptitud lingüística de la població, sembla lògic que la quota dels diaris en català pot pujar molt si hi ha publicacions competitives, una sola o diverses.

JOAN HERNÁNDEZ PIJUAN: Sí, però és difícil. Que reculli la realitat del país sense el *provincianisme* que citava. Però fer un diari *diferent* en català deu ser molt complex.

ÀNGEL JIMÉNEZ: De caire nacional, no. Qualsevol nou mitjà que aparegui ha de comptar amb què per ell sol no generarà nous lectors i, per tant, els ha d'aconseguir d'altres mitjans existents, cosa molt difícil. Si, per altra banda, es té en compte l'expansió de la premsa comarcal, l'espai que queda és molt escàs.

JOSEP LLUÍS LÓPEZ BULLA: Un rotatiu en català podria ser viable si el projecte comportés un diari d'informació general que defensés la democràcia plural i que fos capaç de donar una informació veraç, amb els temes que interessin a la gent però obert al món, el més allunyat possible de mires estretes de país tancat en sí mateix.

JOSEP MARIA LLADÓ: Què més voldríem que considerar viable un segon periòdic en català? De moment, i per molt temps, i tant de bo m'equivoqui, no ho veig possible. Prova en tenim amb la trista experiència del *Diari de Barcelona*, que en la seva edició catalana només ha durat set anys de vida difícil, tan difícil que l'obligà a desaparèixer.

JUAN MARSÉ: Si aconseguix interessar als lectors, si el seu contingut té interès i il·lustra i distreu, per què no? Aquestes serien les condicions.

JOSEP MARIA MARTÍ: Caldria fer un seriós estudi de mercat. Tenim poques dades serioses que ens permetin afirmar que fos viable. Jo el crec necessari per augmentar el ventall de l'oferta.

FERRAN MASCARELL: No ara com ara. És preferible millorar l'*Avui* i acusar-ne la qualitat i la pluralitat. Anar més enllà de la qualificació de l'*Avui* i la premsa comarcal, a més d'enfortir les revistes periòdiques, un nou diari seria una fuga amb un futur difícil.

JOSEP MILLÀS: Ja hi és en *El Punt*.

MONTSERRAT MINOBIS: Ho veig difícil i complicat. Crec que sí que podria ser viable, sempre i quan l'aposta fos molt clarament definida. Però també m'adono que cal consolidar l'oferta periodística que fa l'*Avui*, tot i que darrerament aquest diari ha fet un important esforç –tant per la modernització, com per l'oferta de continguts que s'està fent en aquests moments.

OVIDI MONTLLOR: Jo no sé si econòmicament seria o no viable. Necessari ho és.

QUIM MONZÓ: No tinc prou informació per poder contestar cap de les dues preguntes.

VÍCTOR MORA: Sí, si és extremadament llegible, molt popular, tipus *El Periódico*, el *Bild*, etc. Ha de tenir una aparença ben *light* i s'ha de recolzar tot el que pugui amb els audiovisuals, les *autopistes* informàtiques, etc. Cal pensar en coses vives, que acaben de passar, que el possible lector (multimediàtic) no té encara en el seu ordinador, etc. I cal pensar en editorials i textos d'opinió que no vehicularan les *autopistes*, destinades a ser molt asseptitzades, desinformades i censurades, o molt m'equivoco. Nota: Crec que un *Le Monde* a la catalana, vell somni, tindria molt poca audiència.

JAVIER NART: Evidentment, com a conseqüència de l'esmentat abans. Les condicions, entenc que han de ser les corresponents a l'economia en què ens movem, economia de mercat. Per això, existint com entenc que existeix, mercat suficient per al lector en català, tan sols cal un grup empresarial que es decideixi a cobrir l'actual forat.

TERESA PÀMIES: El considero viable. Hi ha un públic potencial que el llegiria. En quines condicions? Que s'assessorin amb les redaccions i gestors de la premsa comarcal. Elles i ells en saben un niu.

XAVIER PERICAY: Les respostes donades a 1 i 2 serveixen també per 3. Resumint: un segon rotatiu només seria viable si respectés la pluralitat ideològica, si estigués ben escrit –la premsa actual és avorridíssima i sovint il·legible– i si comptés amb un capital privat disposat a jugar-se els diners per una publicació d'aquest tipus.

JOSEP PERNAU: Crec que arribarà un dia que hi haurà un segon diari en català, encara que ja no és tan necessari, ara que les ideologies són difoses. Fins i tot podrien fer el tomb algun dels que ara es fan en castellà. Però això no sé quan passarà, si hauran de transcórrer 15 o 30 anys. De moment, amb un gran diari en català, competitiu en el mercat i amb una àmplia difusió, crec que n'hi hauria prou. Avui en dia, val més una sola capçalera arrelada i prestigiada socialment que no

moltes d'escassa difusió, que és el que passava una mica abans de la guerra.

JOAN PERUCHO: Contestada amb les anteriors.

MARTA PESSARRODONA: Sí. En condicions d'absoluta professionalitat i sense interferències polítiques (o les mínimes).

EMILI PRADO: Sí és viable un nou rotatiu en català, car hi ha en l'actualitat un volum de població molt important per a la qual la seva llengua de lectura habitual és la catalana i donat que és un públic jove, que ha viscut el procés de normalització lingüística, representa un volum important de nous lectors potencials de premsa.

FERRAN RAÑÉ: Seria molt interessant que els diaris catalans incloguessin espais en català i aquests s'anessin incrementant. Considero anormal que els diaris d'aquí no publiquin en català, després ja es veuria en quin percentatge.

MIQUEL RENU: Sí. Si bé en qualsevol cas cal un correcte plantejament empresarial i editorial d'aquest producte. La competència dels grans mitjans en llengua castellana i la seva força fan que únicament en condicions d'una gran qualitat del producte en sí i un molt correcte plantejament empresarial sigui possible la

competència i, per tant, l'aparició d'un segon rotatiu en català en condicions d'èxit.

MARGARITA RIVIÈRE: Per mi, l'idioma és molt menys important que els continguts, el problema és el mercat.

MARIA MERCÈ ROCA: D'àmbit nacional? Sí. Les condicions, les que marca el mercat: ser competitiu i prou.

HUMBERT ROMA: Depèn. Si parlem dels diaris que es fan a Barcelona, no ho sabrem fins que algun o alguns empresaris que tinguin clar que el català és la llengua pròpia de Catalunya (per cert, ho és? O l'Estatut i la Llei de Normalització només són retòrica?) no decideixin arriscar-se a editar un "diari espill" (Gaziel *dixit*) en català. Caldrà, doncs, que aquest o aquests empresaris –com quan els bons empresaris fan una inversió– arriquin els diners suficients i de forma adequada, sense dilapidar-los; defineixin i adequin bé el producte al públic lector potencial (que n'hi ha i jo crec que suficient, si les coses es fan ben fetes); tinguin la paciència que s'ha de tenir quan es fa qualsevol inversió, i calculin amb realisme els terminis en què poden començar a pensar a fer rendible el producte... És a dir, que es comportin com a empresaris (a d'altres ciutats del nostre país n'hi ha més d'un que ho està fent i no sembla que li vagi tan malament). El que és clar és que no s'hi val a dir que no hi ha demanda suficient de premsa en català, si ningú no en fa l'oferta corresponent:

és impossible de generar demanda d'un producte que no existeix.

D'altra banda, els poders autonòmics (la Generalitat, en definitiva: Govern i Parlament) haurien de deixar-se de retòriques sobre la llengua pròpia de Catalunya i passar als fets pel que fa a la premsa escrita. Com van fer respecte als mitjans àudio-visuals: és clar que amb una incidència limitada, perquè la televisió privada ha posat les coses *al seu lloc* com a país depenent que som. Govern i Parlament haurien de tenir clar que no hi pot haver normalització del català sense premsa escrita en català. Perquè l'espai català de comunicació no té cap possibilitat de futur sense premsa escrita. I, doncs, actuar en conseqüència.

SEMPRONIO: Ni en català... ni en castellà! Repassem les experiències d'aquests darrers anys a Barcelona.

ISABEL-CLARA SIMÓ: Els fets contesten, no pas jo: cada vegada que hi ha hagut un segon rotatiu, ha fracassat. No sé si les raons dels fracassos són diverses o són la mateixa raó... Que com seria possible un segon rotatiu?: quan la demanda sigui real i no imaginària; quan *La Vanguardia*, espontàniament, decideixi de sortir en català. Quan siguem una nació, no mentre desitgem ser-ho (passa com amb el *wonder-bra*: el fet que les dones el comprin demostra que moltes d'elles continuen tenint com a objectiu l'atractiu sexual, com a especialització cultural i econòmica. No pas com es diu,

que la seva aparició fa retrocedir la causa feminista: això és confondre la causa amb els efectes).

JOSEP MARIA SUBIRACHS: Hi podria haver un altre en català, però els lectors només són uns i és difícil que siguin més. Serà difícil arrencar lectors en castellà.

EMILI TEIXIDOR: Si no dieu quin és el primer... Hi ha el primer en vendes, el primer en publicitat, el primer en ambició, el primer en deutes... ¿Per què un diari *comarcal* no pot convertir-se en segon o primer? És un insult als altres diaris, parlar d'un segon, havent-n'hi d'altres. Què dieu del centralisme barceloní? ¿Els altres diaris no són nacionals?

MIQUEL TRESSERRAS: Sí. En condicions d'absoluta solvència empresarial. Els diaris que no tenen amo, o que pertanyen a una societat anònima descapitalitzada són de gestió massa complicada.

ARNAU VILARDEBÓ: Potser sí. El problema segur que és l'idioma. Però en segon lloc, el contingut i el criteri del diari hi té molt a veure. Jo compraria un diari modern, en català, investigador i crític, que tingués molta informació cultural, literària i científica, de divulgació. I políticament no victimista.

VICENÇ VILLATORO: El comportament del mercat és molt difícil de preveure. Aparentment, a hores d'ara, no hi ha lloc per a dos diaris d'informació general en català

que puguin assolir el volum de vendes i ingressos publicitaris que els facin viables. Però els estudis de mercat no són la Bíblia. La qüestió de fons és si la societat catalana vol tenir una premsa d'informació general en català, si està disposada a exercir una discriminació positiva –o potser n'hi hauria prou amb una estricta neutralitat lingüística– a favor d'aquesta premsa o si ja li està bé un panorama dominat pel castellà. I aquesta és una pregunta encara per respondre (és a dir, no està definitivament contestada ni en la direcció del sí ni en la direcció del no). D'altra banda, no crec que ens ajudi a endevinar la resposta ni els èxits i els fracassos dels projectes de premsa local en català ni els de les ofertes audiovisuals.

4.- És possible un projecte de premsa en català sorgit de la iniciativa privada sense suport públic?

JOSEP MARIA BACHS: Caldria. Seria més fiable i sens dubte més agosarada i competitiva, sempre que la iniciativa privada només busqués fer negoci sense trampes ideològiques. O que ho fossin descaradament, obertament; és un risc comercial com qualsevol altre. (Algun exemple?...)

JOSEP MARIA BALCELLS: Sobre el paper sí. Sense contradir el que he dit abans, penso que hi ha cabuda per a un projecte de premsa en català, sempre que es plantegés amb criteris predominantment periodístics i empresarials. Naturalment caldria que fos un producte integrat en altres ofertes mediàtiques que econòmicament, tecnològicament i amb recursos humans es poguessin compensar. L'administració autonòmica hauria d'assumir un compromís de suport a l'arrencada i/o en moments puntuals del procés, però sense imposar mai cap mena de condició política que hipotequés els continguts.

LLUÍS BASSETS: El que no és possible és pensar que a la llarga hi pugui haver premsa en català eternament subvencionada o ajudada. A la llarga esdevindrà un producte inservible. El repte que cal encarar és el d'estimular la iniciativa privada perquè es plantegi fer

premsa competitiva i rendible en català. L'exemple d'alguns diaris comarcals permet intuir que hi ha iniciativa i creativitat empresarials i també possibilitats, encara que de moment només sigui a l'escala dels mercats locals.

ENRIC BASTARDES: Un bon diari en català acabaria imposant-se. Però cal molta paciència i inversió a llarg termini. Es busquen resultats ben aviat i s'hauria d'estar 5 o 6 anys sense preocupar-se dels números, fins a fer-ho rendible.

NORBERT BILBENY: Naturalment, però abans cal saber si és possible una iniciativa privada no analfabeta ni oportunista per engegar un projecte semblant.

HERMANN BONNÍN: Sí. Tanmateix, però, en una inversió a llarg termini (la meva filla, per exemple, que ara té 10 anys, haurà superat, espero, aquesta dislèxia i els seus hàbits de lectura en la premsa diària no vindran condicionats per raons de llengua).

JOAN LLUÍS BOZZO: Aquesta pregunta engloba dins seu allò tan conegut del peix que es mossega la cua. Si, com ja hem dit, per aconseguir un diari en català normalitzat cal que sigui d'alta qualitat, també convindrem que aquesta alta qualitat només s'aconsegueix amb fortes inversions econòmiques i amb la possibilitat d'esperar uns quants anys a què l'esforç doni resultats. Aquest suport crec que no pot provenir

únicament de la iniciativa privada, i aleshores, amb l'entrada del capital públic en el projecte, altra vegada es torna a caure en l'acoloriment polític del diari en qüestió, que fa que la necessària independència de criteri que necessita un projecte d'aquest tipus es vegi seriosament amenaçada.

JUAN CAL: Un projecte de premsa en català ha de sorgir **necessàriament** de la iniciativa privada, i el suport públic ha estat tradicionalment la causa de la seva feblesa i de la seva manca de competitivitat davant dels mitjans de comunicació totalment editats en castellà i sense suport oficial de l'Administració catalana.

MIQUEL CALZADA, "MIKIMOTO": Resposta dins de la 2a.

FRANCESC CANDEL: Em sembla que no.

ANTONI CAPARRÓS: Potser sí en camps específics com ara la premsa comarcal o les revistes.

JOSEP MARIA CASASÚS: Hauria de ser possible. La premsa ha de ser independent dels poders públics. Tots els diaris necessiten, però, el suport públic (sobretot en l'actual situació angoixosament alcista del preu del paper premsa). Però aquest suport ha de repartir-se entre tots els diaris, amb criteris objectius, sense cap mena de discriminació basada en els seus continguts.

COLITA: ¿Per què *El País-Cataluña* (suplement d'*El País*) no ha aparegut publicat en català? Pertany a una empresa privada. Potser ells en tinguin alguna resposta. Jo personalment no el veig viable sense suport públic. Si ho fos, el Sr. Godó o el Sr. Asensio ja l'haurien fet.

ÀNGEL COLOM: El suport públic ha de ser necessari mentre el català no sigui la llengua d'ús dominant. És el peatge que hem de pagar en el procés de reconstrucció nacional. A TV3 hi és, amb un cost elevadíssim, i hi estem a favor. Ha d'haver-hi també una forta inversió de diners públics en suport d'iniciatives de premsa en català, tant locals, com regionals o nacionals. L'error, del qual s'han de buscar responsabilitats polítiques, és quan es vol controlar la línia informativa, perquè això està abocat al fracàs.

PERE ORIOL COSTA: A nivell de gran diari, fa falta un cert temps perquè una iniciativa d'aquest tipus surti endavant. La normalització lingüística ha d'avançar encara més. De totes maneres, crec que una de les coses que ha de fer el Govern català és donar suport sense partidisme a aquelles iniciatives culturals que es troben amb què els sis milions d'habitants del Principat no constitueixen un mercat suficient per la seva subsistència o consolidació econòmica. És a dir, jo crec que un diari que avui en dia sortís de zero, per triomfar, necessitaria adreçar-se a un àmbit potencial superior als 6 milions d'habitants de Catalunya. Contestant la seva pregunta en concret, jo crec que un projecte de premsa

en català d'iniciativa privada sí és possible, evidentment, però a curt termini no ho contemplo com una iniciativa des de zero, sinó a partir de grups de premsa ja existents que s'expansionin a nivell intercomarcal. Estic pensant en *El Punt*, en *Regió 7* i en *El 9 Nou*.

MODEST CUIXART: Actualment és inconcebible per les mateixes raons esmentades anteriorment.

ANTONI DALMAU: Crec que, ara com ara, és impossible.

ARMAND DE FLUVIÀ: Tant amb suport públic (amb l'inconvenient de la manca d'independència) com sense, ho veig complicat. El nacionalisme català és molt feble.

JAUME ESCALA: Em temo que no en les actuals circumstàncies.

NÚRIA FELIU: Crec que les coses i els pensaments ens els hem de plantejar sempre en positiu. Si tots ho creiem possible i hi posem de la nostra part, tot projecte és possible només que es proposi seriosament i amb dedicació. Si només es miren els diners, és evident que en català sempre se'n guanyaran menys, i això, que pot ser un problema, no ha de ser l'únic a tenir en compte. Els problemes només existeixen si nosaltres hi estem predisposats perquè hi siguin. És possible, si ho volem, una premsa escrita en català, vingui d'on vingui.

GABRIEL FERRATÉ: Crec que el nostre país és ric en projectes de premsa en català que han sorgit de la iniciativa privada. Però en la situació actual de la llengua catalana cal encara una línia d'ajuts a aquests mitjans, basats sobretot en criteris tècnics i tenint en compte la seva tirada i periodicitat. Des de fa anys, les diverses societats han entès que el paper dels mitjans de comunicació va més enllà del de simples transmissors d'informacions i per això han previst ajuts, sobretot a la premsa escrita.

JOSEP MARIA FIGUERES: Sempre que sigui especialitzat i seguint els comentaris anteriors sí. La iniciativa privada va arriscar-se els anys vuitanta, i molt! però la manca de política, el feble mercat, la poca publicitat, els baixos tiratges, etc. motivaren que es passés immediatament al castellà, en la premsa d'abast nacional, com a llengua comuna. Només iniciatives puntuals, un setmanari fet a València, les promocions de premsa especialitzada (ensenyament, cultura, agricultura, etc.), per ara les úniques viables, de la Generalitat, semblen anar pel camí de la seguretat.

ANTONIO FRANCO: Crec que el bon projecte, el que pot arribar a superar les contradiccions que fins ara ha tingut la premsa en català, haurà de sortir de la iniciativa privada perquè en general, en el món de la comunicació escrita, els grans mitjans són d'aquest tipus i no són fills de la subvenció.

JOAN ANTONI GONZÀLEZ: Personalment desitjaria que sí. Malgrat tot, tal vegada caldria un suport indirecte i sempre genèric per la via d'una subvenció al paper i publicitat institucional. Totes les respostes tenen sentit sota la hipòtesi que la premsa editada a Catalunya no fos totalment en català.

JOSÉ AGUSTÍN GOYTISOLO: Si l'*Avui* es ven poc, l'aventura d'un diari sense suport públic és de gran risc, segurament poc rendible o gens.

JAUME GUILLAMET: D'on pot sortir aquest projecte? Després de la vergonya aliena que hem passat amb *El Observador de la Actualidad*, es fa difícil esperar res de segons quins sectors. La Generalitat no s'hauria de desentendre del futur de la premsa en català, però les grans empreses periodístiques tampoc.

JOAN GUITART: És possible, si l'empresa té capacitat i recursos propis per a mantenir la publicació amb pèrdues fins que assoleixi el nivell de vendes i d'ingressos publicitaris suficient per equilibrar els costos i mantenir una posició competitiva amb productes equivalents en castellà, malgrat que la dimensió del mercat atorga un avantatge clar a la premsa en castellà (potencialment, té menys costos unitaris, i per tant el llindar de rendibilitat és més fàcil d'assolir). Aquesta circumstància objectivable és la que fa aconsellables els ajuts per a l'ús del català, almenys en alguns subsectors

de la premsa amb molta competència de la premsa en castellà.

ÀNGEL JIMÉNEZ: En aquests instants, si ens referim a un projecte de diari de caire nacional, ni amb suport públic crec en la seva viabilitat. Altra qüestió són els projectes menys ambiciosos de premsa regional, que en molts casos han fet fortuna i sense massa suport públic. D'altra banda, el suport públic col·loca la premsa escrita en situació de poca credibilitat.

JOAN HERNÁNDEZ PIJUAN: Si té suport públic es caurà en la mateixa ideologia. No es dóna res a canvi de res. Sortit de la iniciativa privada seria molt difícil, podria trobar el seu espai sempre i quan es fes una oferta de gran qualitat i una mica *diferent*.

JOSEP LLUÍS LÓPEZ BULLA: Si té aquestes característiques anteriors podria ser-ho, però no cal oblidar que avui encara cal donar suport públic a la normalització lingüística i per tant, també és necessari a la premsa escrita en català.

JOSEP MARIA LLADÓ: La possibilitat d'un projecte seriós i responsable de premsa en català, només la veig en iniciativa privada. Aquest fou el cas dels deu diaris catalans dels anys 30. Un suport públic suposaria una dependència, que li treuria l'objectivitat informativa i crítica que un diari exigeix. Per aquesta mateixa raó, crec que duraria poc.

JOSEP MARIA MARTÍ: És possible però difícil, hauria de ser un grup professional i disposat a fer una forta inversió ja que la rendabilitat es podria obtenir a molt llarg termini.

FERRAN MASCARELL: Pel que fa a un rotatiu diari convencional, hauria de ser-ho. Tot i així, res no fa pensar que pugui materialitzar-se una iniciativa estrictament privada. Els últims exemples palesen que les raons per al naixement dels nous diaris solen ser més *polítiques* partidistes que no pas empresarials. En relació a la premsa periòdica no diària, sí que cal el suport públic. El dia que se'n faci la història des de 1980 fins ara es precisarà que aquesta premissa ha estat abandonada des de l'administració pública catalana. Sense aquesta peça existeixen dificultats per a la definició d'un pensament sòlid i plural en les diferents branques del coneixement i la seva definició. Ha estat una opció errònia, poc útil per l'enfortiment del teixit cultural del país.

JUAN MARSÉ: És possible, però en plena febre nacionalista, tal vegada no desitjable. Imagino qui són els que estarien darrera... tot i que fos qui fos seria ben lliure de fer-ho.

MONTSERRAT MINOBIS: Sí, sempre i quan, però, aquesta empresa privada tingui molt clars els seus

objectius. I sempre que la resta de condicionants – exposats anteriorment– hagin desaparegut.

JOSEP MILLÀS: Creiem que sí i la prova és la premsa comarcal en català.

OVIDI MONTLLOR: També m'agradaria saber-ho

QUIM MONZÓ: No en tinc ni la més remota idea

VÍCTOR MORA: És possible, si aquesta iniciativa compta amb molts milions... Per fer una bona propaganda per TV, per exemple... (Inventar, per exemple, un concurs que es fa a TV però requereix comprar el diari... Coses així...)... També és possible amb el voluntarisme que va fer possible el samizdat, si se sap suscitar.

JAVIER NART: Com a conseqüència de l'esmentat abans, em sembla molt perillós el finançament públic. La llengua no ha de ser conseqüència d'un impuls subvencionador discriminatori, sinó conseqüència de la seva pròpia força en situació de llibertat. Donada l'evidència de l'existència de lectors alfabetitzats en català en nombre suficient i ja que aquests segueixen llegint premsa en castellà, serà senzillament perquè és de millor qualitat-contingut que l'editada en català.

Per tant, i com a conseqüència de la lliure competència, bé l'editor de diaris en castellà procedirà a la bilingüïtzació o apareixeran esporàdicament grups

empresarials que cobreixen les necessitats del mercat. Hi haurà premsa en català quan els lectors ho exigeixin i la justifiquin comprant-la. La resta és Ministeri d'Agitació i Propaganda.

TERESA PÀMIES: Caldria matisar què s'entén per "suport públic". Si es tracta de subvencions, ja en tenim experiències escandaloses. La iniciativa privada nostrada (exclosa l'estrangera) està massa sol·licitada. Se li demana tot i els seus recursos minven. Les CAIXES, que tenen més diners que les institucions oficials, inverteixen en altres *obres* de caràcter cultural, artístic, financer i polític. Les poderoses empreses editorials ubicades a Catalunya podrien fer possible un projecte de premsa en català, però, ¿quin projecte? Quins interessos polítics, comercials, ideològics, religiosos hi hauria darrera o al moll del PROJECTE DE PREMSA EN CATALÀ? Qui elaboraria o ha elaborat aquest projecte?

XAVIER PERICAY: És tan possible o tan impossible com que la societat catalana tiri endavant d'una vegada després de 15 anys d'apatia general consensuada o prossegueixi en la seva lenta i segura degradació.

JOSEP PERNAU: La iniciativa privada està molt atenta a les lleis del mercat i si existís la demanda d'aquest nou producte periodístic, que exigiria fortíssimes inversions, crec que el diari ja seria als quioscos.

JOAN PERUCHO: Contestada amb les anteriors.

MARTA PESSARRODONA: Sí, però no sé com. En definitiva, faig meves les paraules d'aquell personatge de Klaus Mann, a la novel·la *Mephisto*: "Jo no sé què vol aquesta gent de mi. Tan sols sóc una escriptora".

EMILI PRADO: Sí és possible un projecte sorgit de la iniciativa privada. Ha de ser un projecte empresarial ben dimensionat i sobretot amb un capital adequat a aquest dimensionament que permeti una estabilitat de l'empresa amb un pla d'amortització llarg.

FERRAN RAÑÉ: Totalment i necessari. S'ha d'incrementar i potenciar el bilingüisme a tots els diaris. Més aviat s'ha d'afavorir el bilingüisme abans de fer altres coses.

MIQUEL RENU: Amb el suport que actualment es dóna a la premsa en català s'ha fet possible l'expansió de la premsa diària en català d'abast intercomarcal i la permanent expansió de l'*Avui*. Aquesta fórmula, que combina la iniciativa privada amb el suport institucional, la considero adient en el moment actual, si bé ha d'anar sempre combinada amb un esforç permanent per millorar la gestió empresarial de la premsa diària en català i la seva qualitat.

MARGARITA RIVIÈRE: No he cregut mai en la premsa amb suport públic. Si n'hi ha hagut i n'hi ha és perquè estem en una situació de malaltia social.

MARIA MERCÈ ROCA: Sí.

HUMBERT ROMA: És que la premsa en d'altres llengües no té suport públic? Per cert, heu parat esment de la publicitat institucional (de la Generalitat, ajuntaments, diputacions...) que publica la premsa en espanyol a Catalunya i que aquestes institucions regategen a la premsa en català?

SEMPRONIO: L'escepticisme de la resposta anterior, multiplicat per cent.

ISABEL-CLARA SIMÓ: Novament, els fets responen per mi: cap mitjà de comunicació, d'àmbit nacional i d'iniciativa privada, ha funcionat, ni en premsa, ni en ràdio, ni en televisió. Ara per ara, doncs, no és possible. En el futur? Si continua la situació de diglòssia –i continuarà mentre tots els polítics, catalans i no catalans, aboguin tan abundantament pel bilingüisme– crec sincerament que no serà tampoc possible. Tenim –i continuarem tenint– una llengua que camina amb crosses. I encara gràcies, perquè hem de fer seriosos esforços per no internar-la, definitivament, a l'UCI...

JOSEP MARIA SUBIRACHS: No hi entenc prou per poder contestar.

EMILI TEIXIDOR: Tot és possible! Ara, si TV3 i les televisions públiques tenen tot el suport, no sé perquè els diaris haurien de lluitar en condicions d'inferioritat i al damunt pagar el dèficit de les televisions. O tots moros o tots cristians.

MIQUEL TRESSERRAS: Suposo que sí. El suport públic no acostuma a ser independent dels interessos del partit que governa. Segur que a Catalunya hi ha diners per a fer un diari relativament independent, o només dependent del mercat. Aquí els diaris de partit tenen poc futur.

ARNAU VILARDEBÓ: El més fàcil: Si el partit en el poder fos de dretes espanyolistes podria provocar-se un "ara és hora catalans..." amb bons resultats comercials per un diari en català que mantingués una postura crítica. Però també seria bo per als diaris en castellà amb una línia de centre-esquerra. De totes maneres desconec si, sobretot en les etapes inicials, abans de l'èxit total, un diari és mantingut pels lectors o pels grups d'influència.

VICENÇ VILLATORO: Contestada amb l'anterior.

BIBLIOGRAFIA

ANUARI DE LA INFORMACIÓ DE CATALUNYA 1994-95, Fundació Centre Internacional de Premsa de Barcelona, Barcelona 1994.

ANUARI ESTADÍSTIC DE CATALUNYA. Institut d'Estadística de Catalunya (IEC), Barcelona, 1994.

CAVERO, J., *El PSOE contra la premsa. Historia de un divorcio*, Ediciones Temas de Hoy, Colección España Hoy, Madrid, 1991.

CORBELLA, J.M., *La comunicació social a Catalunya. 1981-1991 Una dècada de canvis*, Centre d'Investigació de la Comunicació, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

CORBELLA, J.M., *La comunicació social a Catalunya. Panorama general als anys 80*, Centre d'Investigació de la Comunicació, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1988.

DE MATEO, R., *Els ajuts de l'Estat a la premsa a l'Europa Occidental*, Centre d'Investigació de la Comunicació, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1990.

DE MORAGAS, M., *Espais de comunicació. Experiències i perspectives a Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1988.

DIVERSOS AUTORS, "Deu anys de periodisme i llibertat", *Annals del Periodisme Català*, núm. 6 i 7, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona, 1986.

DIVERSOS AUTORS, "El canvi professional", *Annals del Periodisme Català*, núm. 17, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona, 1990.

DIVERSOS AUTORS. "El *Brusi*, una perspectiva de dos segles", *Annals del Periodisme Català*, núm. 21, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona, 1992.

DIVERSOS AUTORS, "El periodisme que ve", *Annals del Periodisme Català*, núm. 25, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Barcelona, 1994.

FIGUERES, J.M., *Informe sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya*, Editorial El Llamp, Barcelona, 1990.

FIGUERES, J.M., *La premsa catalana: apreciació històrica*, ed. Rafael Dalmau, Barcelona, 1989.

GIFREU, J. i COROMINES, M., *Construir l'espai català de comunicació*, Centre d'Investigació de la Comunicació, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.

GIRÓ, X., *Conflictes de televisió a Catalunya (1959-1990)*, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Col·lecció Vaixells de Paper, núm. 10, Barcelona, 1991.

GUILLAMET, J., *Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya (1641-1994)*, Edicions La Campana, Barcelona, 1994.

GUILLAMET, J., *La circulació de la premsa Catalunya-Espanya. Difusió interterritorial*, Centre d'Investigació de la Comunicació, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1990.

GUILLAMET, J., *La premsa a Catalunya*, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Col·lecció Vaixells de Paper, núm. 1, Barcelona, 1988.

OFICINA DE JUSTIFICACIÓ DE LA DIFUSIÓ (OJD).
Informes anuals, 1987-1994.

PÀMIES, O., *El Grup Mundo. Pecats i penitències d'una premsa de transició*, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Col·lecció Vaixells de Paper, núm. 14, Barcelona, 1993.

SAURA, V. i altres, *La crisi d'identitat del "Brusi". 1972-1992: Vint anys d'història d'un Diari de Barcelona a la recerca del lector fidel perdut*, Col·legi de Periodistes de

Catalunya, Col·lecció Vaixells de Paper, núm. 13, Barcelona, 1993.

Un model de llengua pels mitjans de comunicació (llibre d'estil del "Diari de Barcelona"), Editorial Empúries, Barcelona, 1987.